

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Ghid privind art. 2 din Protocolul nr. 4 la Convenția europeană a drepturilor omului

Libertatea de circulație

Actualizat la 28 februarie 2025

Întocmit de Grefă. Nu obligă Curtea.

Invităm editorii sau organizațiile care doresc să traducă și/sau să reproducă integral sau parțial acest ghid, în format tipărit sau electronic, să contacteze : cerere de a reproduce sau republica o traducere pentru a se informa cu privire la procedura de autorizare.

Pentru informații privind traducerile în curs de realizare ale ghidurilor de jurisprudență, vă rugăm să consultați lista traduceri în curs.

Textul original al acestui ghid este redactat în limba engleză. Este actualizat periodic, data cea mai recentă fiind 28 februarie 2025. Acesta poate suferi modificări de formă.

Ghidurile privind jurisprudența pot fi descărcate de la adresa https://ks.echr.coe.int. Pentru informații actualizate despre publicații vă rugăm să vizitați contul de X al Curții https://x.com/ECHR_CEDH.

Prezenta traducere este publicată cu acordul Consiliului Europei și al Curții Europene a Drepturilor Omului și reprezintă responsabilitatea exclusivă a Institutului European din România

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2025

Cuprins

În atenția cititorilor 6

Introducere 7

I. Structura art. 2 din Protocolul nr. 4 8

II. Domeniu de aplicare 10

A. Domeniul de aplicare personal 10
1. „*Orice persoană*” 10
2. „În mod legal pe teritoriul unui stat” 11

B. Aspecte specifice ale aplicării teritoriale 12
1. Teritoriile de peste mări 12
2. Entități teritoriale nerecunoscute de comunitatea internațională 13
3. Presupusa „anexare” a unui teritoriu de către un stat contractant de la altul 14
4. Zone tampon ale Organizației Națiunilor Unite 14
5. Localurile misiunii diplomatice 15

C. Legături și suprapuneri între garanțiile prevăzute de art. 2 din Protocolul nr. 4 și celelalte dispoziții ale Convenției 15
1. Art. 5 15
a. Considerații generale privind aplicabilitatea (art. 5 § 1) 15
b. Exemple de încadrare 17
c. Libertatea de a părăsi orice țară și detenția legală 19
d. Legătura cu art. 5 § 3 19
2. Art. 8 19
a. Libertatea de circulație și respectarea domiciliului, a vieții private și de familie 19
b. Libertatea de circulație și protecția datelor 20
c. Dreptul la alegerea în mod liber a reședinței și dreptul la respectarea „domiciliului” 21
d. Evaluarea conformității în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4 și al art. 8 § 2 21
3. Articolele 9, 10 și 11 22
4. Art. 1 din Protocolul nr. 1 23

III. Restrângeri ale drepturilor garantate de articolul 2 din Protocolul nr. 4 23

A. Libertatea de circulație 23
1. Forme de ingerință 23
2. Măsuri care nu constituie o ingerință 26

B. Dreptul la alegerea în mod liber a reședinței 27
1. Chestiuni legate de domeniul de aplicare 27
2. Forme de ingerință 27
3. Măsuri care nu constituie o ingerință 28

C. Libertatea de a părăsi orice țară 29
1. Chestiuni legate de domeniul de aplicare 29
2. Forme de ingerință 30
3. Măsuri care nu constituie o ingerință 33

D. Calitatea de victimă și chestiuni de imputabilitate 34
1. Calitatea *locus standi* a rudelor (victime indirecte) 34

2. Măsură în litigiu care nu afectează reclamantul din cauza unor circumstanțe specifice ... 34
3. Măsuri cu caracter general și precizări necesare în cazul formulării unui capăt de cerere ... 35
4. Recunoașterea de către autorități a unei încălcări fără acordarea de despăgubiri ... 35
5. Imputabilitatea unui stat ... 36

IV. Legalitatea criteriului restricției ... 36

V. Criteriul „necesitatea restricției într-o societate democratică" prevăzut în paragraful 3 ... 39

A. Scopuri legitime ... 39
B. Evaluarea proporționalității ... 40
1. Legătura dintre o restrângere și pretinsa ei funcție de protecție ... 41
a. Interdicție privind călătoriile internaționale aplicată persoanelor care au avut acces la „secrete de stat" ... 42
b. Restrângeri impuse în contextul unor proceduri penale în curs ... 42
c. Restrângeri aplicate în scopul prevenirii faptelor penale ... 43
d. Restrângeri menite să prevină încălcarea legislației în materie de imigrație ... 44
e. Restrângeri impuse în contextul recuperării datoriilor sau a penalităților ... 45
f. Restrângeri impuse în contextul procedurii de insolvență ... 46
g. Restrângeri privind călătoriile aplicabile minorilor ... 46
2. Evaluare internă corespunzătoare ... 46
a. Cerința unei evaluări individualizate ... 47
b. Cerința unei reexaminări periodice ... 48
c. Disponibilitatea controlului judecătoresc ... 49
3. Gravitatea unei restricții ... 50
a. Impactul asupra reclamantului ... 51
i. Tipul și natura restricției ... 51
ii. Sfera de aplicare a restricției ... 51
iii. Interesul reclamantului de a-și exercita libertatea de circulație ... 52
iv. Accesul la măsuri provizorii în practică ... 53
v. Lipsa comunicării ... 54
vi. Situații individuale specifice ... 54
vii. Pretinsa renunțare la libertatea de circulație ... 54
b. Durata ... 55
i. Calcularea perioadei care trebuie luată în considerare ... 55
ii. Restricții de natură automată și/sau cu legătură insuficientă cu funcția de protecție ... 56
iii. Durată excesivă care implică o încălcare a art. 2 din Protocolul nr. 4 ... 57
iv. Respectarea termenelor-limită prevăzute de legile naționale ... 57
v. Restricții cu caracter unic și restricții de scurtă durată ... 57
vi. Durată considerată acceptabilă în lipsa preocupărilor legate de alți factori ... 58

VI. Criteriul „interesul public" prevăzut de paragraful 4 ... 59

A. Chestiunea dacă o restricție servește „interesului public" ... 59
B. Chestiunea dacă o restricție a fost „justificată într-o societate democratică" ... 59
1. Aspecte specifice restricțiilor care decurg dintr-o politică generală ... 60
a. Marja de apreciere ... 60
b. Factori relevanți pentru evaluarea cadrului de măsuri legislative și politici publice ... 60
2. Factori relevanți pentru evaluarea sarcinii individuale ... 61

Lista cauzelor citate 63

În atenția cititorilor

Prezentul ghid face parte din seria Ghiduri privind jurisprudența, publicată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea”, „Curtea Europeană” sau „Curtea de la Strasbourg”), cu scopul de a informa practicienii din domeniul dreptului cu privire la hotărârile și deciziile fundamentale pronunțate de aceasta. Prezentul ghid analizează și rezumă jurisprudența în legătură cu art. 2 din Convenția europeană a drepturilor omului (denumită în continuare „Convenția” sau „Convenția europeană”) până la data de 31 august 2021. Cititorii vor găsi aici principiile-cheie dezvoltate în acest domeniu, precum și precedentele relevante.

Jurisprudența citată a fost selectată dintre hotărârile și deciziile de referință, importante și/sau recente.*

Hotărârile și deciziile Curții nu doar soluționează cauzele cu care a fost sesizată, ci servesc, în sens mai larg, pentru a clarifica, proteja și dezvolta normele Convenției, contribuind astfel la respectarea, de către state, a angajamentelor pe care și le-au asumat în calitate de părți contractante [*Irlanda împotriva Regatului Unit*, 18 ianuarie 1978, pct. 154, seria A nr. 25, și, mai recent, *Jeronovičs împotriva Letoniei* (MC), nr. 44898/10, pct. 109, 5 iulie 2016].

Sistemul instituit de Convenție are ca finalitate să soluționeze, în interesul general, probleme care țin de ordinea publică, ridicând astfel standardele de protecție a drepturilor omului și extinzând jurisprudența din acest domeniu la întreaga comunitate a statelor părți la Convenție [*Konstantin Markin împotriva Rusiei* (MC), 30078/06, pct. 89, CEDO 2012]. Astfel, Curtea a subliniat rolul Convenției ca „instrument constituțional al ordinii publice europene” în domeniul drepturilor omului [*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei* (MC), nr. 45036/98, pct. 156, CEDO 2005-VI, și, mai recent, *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), nr. 8675/15 și 8697/15, pct. 110, 13 februarie 2020].

Protocolul nr. 15 la Convenție a introdus recent principiul subsidiarității în preambulul Convenției. Acest principiu impune „o responsabilitate comună a statelor părți și a Curții” în ceea ce privește protecția drepturilor omului, iar autoritățile și instanțele naționale trebuie să interpreteze și să aplice dreptul intern într-un mod care să asigure efectul deplin al drepturilor și libertăților definite în Convenție și în protocoalele la aceasta [*Grzęda împotriva Poloniei* (MC), pct. 324].

Prezentul ghid include referiri la cuvintele-cheie din fiecare articol citat din Convenție sau din protocoalele sale adiționale. Problemele juridice abordate în fiecare cauză sunt sintetizate într-o Listă de cuvinte-cheie, selectate dintr-un tezaur de termeni extrași (în majoritatea cazurilor) direct din textul Convenției și din protocoalele la aceasta.

Baza de date HUDOC a jurisprudenței Curții permite căutarea după cuvinte-cheie. Căutarea după aceste cuvinte-cheie permite găsirea unui grup de documente cu un conținut juridic similar (motivarea și concluziile Curții din fiecare cauză sunt rezumate prin cuvinte-cheie). Cuvintele-cheie pentru fiecare cauză sunt disponibile în fila Detalii cauză de pe HUDOC. Pentru informații suplimentare privind baza de date și cuvintele-cheie, consultați Manual de utilizare HUDOC.

---

* Jurisprudența citată poate fi în una sau în cele două limbi oficiale (engleză sau franceză) ale Curții și ale Comisiei Europene a Drepturilor Omului. Dacă nu se specifică altfel, referința citată este cea a unei hotărâri pe fond, pronunțată de o Cameră a Curții. Abrevierea „(dec.)” arată că este vorba despre o decizie a Curții, iar „(MC)” că respectiva cauză a fost examinată de Marea Cameră.
Hotărârile pronunțate de o Cameră care nu sunt definitive la data finalizării prezentei actualizări sunt marcate cu un asterisc (*).

Introducere

1. Art. 2 din Protocolul nr. 4 garantează oricărei persoane trei drepturi diferite: libertatea de circulație și libertatea de a-și alege propria reședință pe teritoriul unui stat (prevăzute în primul paragraf), precum și libertatea de a părăsi orice țară, inclusiv pe a sa (prevăzută în al doilea paragraf).

2. Aceste drepturi nu sunt absolute, ci pot face obiectul unor restrângeri în conformitate cu paragrafele 3 și 4 din această dispoziție.

3. Aceste drepturi sunt derogabile. Art. 15 din Convenție acordă statelor posibilitatea să ia măsuri care derogă de la obligațiile ce le revin în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4 „în măsura strictă în care situația o cere și cu condiția ca aceste măsuri să nu fie în contradicție cu alte obligații care decurg din dreptul internațional", cu condiția suplimentară ca formalitățile procedurale prevăzute de art. 15 § 3 să fie respectate (a se vedea Ghid privind art. 15). Numai măsurile care au o legătură suficient de strânsă cu obiectivul urmărit de derogare pot fi acoperite de aceasta (*Domenjoud împotriva Franței*, 2024, pct. 154).

4. Dispoziții echivalente se regăsesc, de asemenea, în Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948), Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (1966), Convenția americană a drepturilor omului (1969), Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (2000), Carta africană a drepturilor omului și popoarelor (1981) și Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (1965).

5. Art. 2 din Protocolul nr. 4 poate fi invocat numai în privința statelor care au ratificat Protocolul nr. 4. Patru state nu au ratificat Protocolul nr. 4: Grecia, Elveția, Turcia și Regatul Unit.

6. Competența *ratione temporis* a Curții cu privire la capetele de cerere formulate în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4 începe la data intrării în vigoare a Protocolului nr. 4 în ceea ce privește statului pârât. Cu toate acestea, Curtea poate lua în considerare fapte și decizii anterioare acestei date, în măsura în care acestea rămân relevante ulterior (*Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 95; *Ignatov împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 28; a se vedea și Ghid practic cu privire la condițiile de admisibilitate).

Art. 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție

1. Oricine se găsește în mod legal pe teritoriul unui Stat are dreptul să circule în mod liber și să-și aleagă în mod liber reședința sa.

2. Orice persoană este liberă să părăsească orice țară, inclusiv pe a sa.

3. Exercitarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, menținerea ordinii publice, prevenirea faptelor penale, protecția sănătății sau a moralei, ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora.

4. Drepturile recunoscute în paragraful 1 pot, de asemenea, în anumite zone determinate, să facă obiectul unor restrângeri care, prevăzute de lege, sunt justificate de interesul public într-o societate democratică."

Cuvinte-cheie HUDOC

Paragraful 1
Libertatea de circulație – Dreptul de a-și alege în mod liber reședința – În mod legal pe teritoriu

Paragraful 2
Libertatea de a părăsi o țară

Paragraful 3
Ingerință – Prevăzută de lege – Accesibilitate – Previzibilitate – Garanții împotriva abuzurilor – Măsură necesară într-o societate democratică – Securitate națională – Siguranță publică – Protecția sănătății – Protecția moralei – Protejarea drepturilor și libertăților altora – Menținerea ordinii publice – Prevenirea faptelor penale

Paragraful 4
Restrângeri în anumite zone determinate – Interes public

I. Structura art. 2 din Protocolul nr. 4

7. Paragrafele 1 și 2 ale art. 2 din Protocolul nr. 4 enunță drepturile garantate. Paragrafele 3 și 4 definesc criteriile pe care trebuie să le îndeplinească o restrângere a acestor drepturi pentru a fi considerată compatibilă cu respectiva dispoziție. Paragraful 4 se referă în mod specific la restrângerile aplicate drepturilor prevăzute în paragraful 1 (dreptul de a circula în mod liber și dreptul de a-și alege în mod liber reședința) și care se aplică numai în anumite zone determinate de pe teritoriul unui stat.

8. Structura art. 2 din Protocolul nr. 4 este similară cu cea a art. 8–11 din Convenție (*Timishev împotriva Rusiei*, 2005, pct. 45). Această asemănare se reflectă în examinarea pas cu pas de către Curte a cauzelor introduse în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4.

9. În primul rând, Curtea stabilește dacă respectivul capăt de cerere formulat de reclamant se încadrează în sfera de aplicare personală, materială și teritorială a acestei dispoziții.

10. În al doilea rând, Curtea examinează dacă măsura în litigiu constituie o ingerință în exercitarea unuia dintre cele trei drepturi diferite garantate de art. 2 din Protocolul nr. 4 (prezentate în paragraful 1 *supra*). Până în prezent, Curtea a examinat un capăt de cerere formulat în temeiul acestei dispoziții din punct de vedere al unei obligații pozitive doar în foarte puține cauze [*Dobrovitskaya și alții împotriva Republicii Moldova și a Rusiei* (Comitet), 2019, pct. 98; *Golub împotriva Republicii Moldova și a Rusiei* (Comitet), 2021].

11. În al treilea rând, Curtea examinează dacă măsura în litigiu a fost aplicată așa cum a fost „prevăzută de lege” în sensul paragrafelor 3 sau 4 ale art. 2 din Protocolul nr. 4.

12. În ultimul rând, Curtea aplică fie criteriul „măsură necesară într-o societate democratică” prevăzut în paragraful 3, fie criteriul „interes public” prevăzut în paragraful 4 al art. 2 din Protocolul nr. 4.

13. Alegerea de către Curte a criteriului aplicabil depinde de următorii doi factori:

- *în primul rând*, care drept este afectat de măsura în litigiu și,
- *în al doilea rând*, chestiunea dacă o anumită măsură se aplică în mod general, nefiind supusă niciunei limitări teritoriale, sau numai în anumite zone determinate.

14. Curtea va opta pentru criteriul „măsură necesară într-o societate democratică” prevăzut în paragraful 3 al art. 2 din Protocolul nr. 4 în două tipuri de situații:

- *orice* măsură care restrânge dreptul de a părăsi orice țară (*Gochev împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 44; *Shioshvili și alții împotriva Rusiei*, 2016, pct. 58), indiferent dacă este vorba despre o măsură care privează în întregime reclamantul de acest drept sau îi limitează alegerea țărilor de destinație la o anumită zonă geografică (*L.B. împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 81; *Soltysyak împotriva Rusiei,* 2011, pct. 37; *Peltonen împotriva Finlandei*, decizia Comisiei, 1995; *K.S. împotriva Finlandei*, decizia Comisiei, 1995);
- o restrângere a exercitării dreptului de a circula în mod liber sau a dreptului de a-și alege în mod liber reședința, care nu se limitează în ceea ce privește domeniul geografic de aplicare și care se aplică întregului teritoriu al unui anumit stat [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 110; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 171; *Fanouni împotriva Franței,* 2023, pct. 44.]

15. Curtea va aplica criteriul „interesul public” prevăzut în paragraful 4 al art. 2 din Protocolul nr. 4 în cazul în care o restrângere vizează dreptul de a circula în mod liber și dreptul de a-și alege în mod liber reședința și este limitată în ceea ce privește domeniul de aplicare geografic, având ca obiect numai anumite zone determinate din teritoriul unui anumit stat [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 110].

16. Criteriul „interesul public” nu se aplică niciunei restrângeri a dreptului de a părăsi orice țară, care este evaluată numai pe baza criteriului „măsură necesară într-o societate democratică” prevăzut în paragraful 3 al acestei dispoziții.

17. Al treilea și al patrulea paragraf ale art. 2 din Protocolul nr. 4 sunt de rang egal, în sensul că ambele prevăd restrângeri de sine stătătoare ale exercitării drepturilor prevăzute în primul paragraf (dreptul de a circula în mod liber și dreptul de a-și alege în mod liber reședința). Diferă însă sfera lor de aplicare: paragraful 3 prevede restrângeri în scopuri specificate, dar fără a limita domeniul lor geografic de aplicare; paragraful 4 prevede, în linii mari, restrângeri „justificate de interesul public”, dar limitate în ceea ce privește domeniul lor geografic de aplicare [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 110].

18. Dreptul de a circula în mod liber, astfel cum este garantat de paragrafele 1 și 2 ale art. 2 din Protocolul nr. 4, interzice orice măsură care este de natură să încalce acest drept ori să restrângă exercitarea acestuia și care nu îndeplinește cerința unei măsuri ce poate fi considerată „necesară într-o societate democratică” pentru îndeplinirea scopurilor legitime menționate în al treilea paragraf al acestei dispoziții (*Baumann împotriva Franței*, 2001, pct. 61; *Sissanis împotriva României*, 2007, pct. 62).

19. În conformitate cu paragraful 3 al art. 2 din Protocolul nr. 4, scopurile legitime care pot justifica o ingerință în exercitarea celor trei drepturi garantate de această dispoziție sunt securitatea națională sau siguranța publică, menținerea ordinii publice, prevenirea faptelor penale, protecția sănătății sau a moralei și protejarea drepturilor și libertăților altora.

20. Paragraful 3 al art. 2 din Protocolul nr. 4 este în strânsă corelație cu paragraful 2 al art. 8 din Convenție (*A.-M.V. împotriva Finlandei*, 2017, pct. 94). Dar, spre deosebire de art. 8 § 2, „bunăstarea economică a țării" nu este inclusă printre scopurile sale legitime.

21. În lucrările pregătitoare se reflectă faptul că la art. 2 din Protocolul nr. 4 s-a adăugat al patrulea paragraf pentru a prevedea restrângeri ale dreptului de a circula în mod liber și ale dreptului de a-și alege în mod liber reședința din motive de „bunăstare economică", în timp ce motivele economice nu ar putea justifica niciodată restrângeri ale dreptului de a-și părăsi țara [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 85 și 109; Raportul explicativ al Protocolului nr. 4, pct. 15].

22. Criteriul „măsuri necesare într-o societate democratică" prevăzut în paragraful 3 al art. 2 din Protocolul nr. 4 impune Curții să stabilească dacă ingerința în litigiu corespunde unei „nevoi sociale imperioase" și, în special, dacă este proporțională cu scopul legitim urmărit și dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru a o justifica sunt „relevante și suficiente" (*Khlyustov împotriva Rusiei*, 2013, pct. 84).

23. Criteriul relevant prevăzut în paragraful 4 al art. 2 din Protocolul nr. 4 impune Curții să stabilească, în primul rând, dacă restricția servește „interesului public" și, în al doilea rând, dacă a fost „justificată într-o societate democratică" (*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 115-116 și 136-141].

II. Domeniu de aplicare

A. Domeniul de aplicare personal

1. *„Orice persoană"*

24. Garanțiile prevăzute de art. 2 din Protocolul nr. 4 se aplică numai persoanelor fizice [*O.I.J. împotriva Republicii Cehe* (dec.), 1999; *F.S.M. împotriva Republicii Cehe* (dec.), 1999].

25. S-a constatat că această dispoziție se aplică următoarelor categorii:

- străini [*Shioshvili și alții împotriva Rusiei*, 2016; *L.B. Împotriva Lituaniei*, 2022; *S.E. împotriva Serbiei*, 2023; *Baumann împotriva Franței*, 2001, *Bolat împotriva Rusiei*, 2006; *Miażdżyk împotriva Poloniei*, 2012; *Roldan Texeira și alții împotriva Italiei* (dec.), 2000],
- apatrizi [*Mogoş și alții împotriva României* (dec.), 2004; *Härginen împotriva Finlandei*, decizia Comisiei, 1998] și
- persoane cu un statut specific („cetățean al fostei URSS": *Tatishvili împotriva Rusiei*, pct. 2007).

26. Drepturile garantate de art. 2 din Protocolul nr. 4 se aplică și minorilor (*Diamante și Pelliccioni împotriva San Marino*, 2011, pct. 204).

27. Bolile mintale sau dizabilitățile nu exclud persoanele în cauză de la protecția conferită de această dispoziție (*A.-M.V. împotriva Finlandei*, 2017; *Nordblad împotriva Suediei*, decizia Comisiei, 1993; *I.H. împotriva Austriei*, decizia Comisiei, 1989).

28. Persoanele aflate în detenție pentru unul dintre motivele enumerate la art. 5 § 1 au dreptul de a formula capete de cerere în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4. Organele Convenției au examinat fondul unor astfel de capete de cerere în trecut și nu le-au respins ca fiind incompatibile *ratione personae* cu această dispoziție (*C. împotriva Germaniei*, decizia Comisiei, 1985; *X. împotriva Germaniei*, decizia Comisiei, 1977; *X. împotriva Germaniei*, decizia Comisiei, 1970; *X. împotriva Germaniei*, 1970; decizia Comisiei, 1970; *Nordblad împotriva Suediei*, decizia Comisiei, 1993; *I.H. împotriva Austriei*, decizia Comisiei, 1989).

29. Spre deosebire de alte articole din Convenție – ca de exemplu art. 4 § 3 lit. d) sau art. 11 § 2 – art. 2 din Protocolul nr. 4 nu face deosebire între civili și cadre militare [*Soltysyak împotriva Rusiei*, 2011, pct. 54; *Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 97; *Golub împotriva Republicii Moldova și a Rusiei* (Comitet), 2021, pct. 56].

2. „În mod legal pe teritoriul unui stat”

30. Deși „orice persoană” are garantată libertatea de a părăsi orice țară, inclusiv propria țară (*L.B. împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 59; *S.E. împotriva Serbiei*, 2023, pct. 47), dreptul de a circula în mod liber și dreptul de a-și alege în mod liber reședința se acordă numai acelor persoane care se află *„în mod legal pe teritoriul unui stat*”.

31. Cerința de a se afla *„în mod legal pe teritoriul unui stat*” are un domeniu de aplicare mai larg decât cerința prevăzută de art. 1 din Protocolul nr. 7 de a avea *„reședința în mod legal*” pe teritoriul respectiv (a se vedea Ghid privind art. 1 din Protocolul nr. 7). Spre deosebire de cea din urmă dispoziție, art. 2 din Protocolul nr. 4 nu exclude de la aplicarea sa străinii sau apatrizii care sunt primiți pe teritoriul unui stat numai în scopul tranzitului sau pentru o perioadă limitată în scopuri nerezidențiale (Raport explicativ la Protocolul nr. 4, pct. 8).

32. Cerința de a se afla *„în mod legal pe teritoriul unui stat*” se referă la legislația națională a statului în cauză [*Omwenyeke împotriva Germaniei* (dec.), 2007]. Legislația națională și organele statului sunt cele care trebuie să stabilească ce condiții trebuie îndeplinite pentru ca prezența unei persoane pe teritoriu să fie considerată „legală” [a se vedea *Ben Salah împotriva Italiei*, 2009, pct. 53; *Sisojeva și alții împotriva Letoniei* (dec.), 2000; *Makuc și alții împotriva Sloveniei* (dec.), 2007].

33. Pentru a stabili dacă un reclamant se află *„în mod legal pe teritoriul unui stat*”, Curtea are în vedere constatările relevante ale instanțelor naționale (*M.S. împotriva Belgiei*, 2012, pct. 196; *Piermont împotriva Franței*, 1995, pct. 49). Însă Curtea nu este obligată de acestea și, dacă este necesar, va evalua dacă deciziile naționale au o bază legală și factuală suficientă [*Tatishvili împotriva Rusiei*, 2007, pct. 43] și dacă denotă orice aparență de arbitrar [*Omwenyeke împotriva Germaniei* (dec.), 2007]. De exemplu, în *Tatishvili împotriva Rusiei*, 2007, Curtea a constatat, contrar celor susținute de autoritățile naționale și a celor susținute de guvernul pârât, că reclamanta nu era nici cetățean străin, nici apatrid și, prin urmare, nu avea nevoie de viză sau permis de ședere. Curtea a stabilit, în baza legislației relevante, că, la momentul faptelor, reclamanta avea un statut juridic special, acela de „cetățean al fostei URSS” și, prin urmare, era prezentă în mod legal în Rusia (pct. 39-43).

34. Simplul fapt de a trece printr-un punct de control imigrație nu este suficient în sine pentru ca prezența pe teritoriu a unui reclamant să fie considerată „legală”. În cauza *Piermont împotriva Franței*, 1995, reclamantei i s-a înmânat o ordonanță de îndepărtare (interdicție de intrare) imediat după ce pașaportul său a fost ștampilat de poliția de frontieră și înainte ca aceasta să părăsească aeroportul. Curtea a constatat că reclamanta nu s-a aflat niciodată *„în mod legal pe teritoriu*” în sensul paragrafului 1 al art. 2 din Protocolul nr. 4 (pct. 49).

35. Din momentul în care prezența unui reclamant pe teritoriul unui stat încetează să fie legală, această persoană nu mai poate invoca dreptul să circule în mod liber și dreptul să își aleagă în mod liber reședința pe teritoriul respectiv. Organele Convenției au confirmat principiul în aceste contexte:

- ordonanțe de expulzare și/sau de îndepărtare [*Piermont împotriva Franței*, 1995, pct. 44; *M.S. împotriva Belgiei*, 2012, pct. 196; *Yildirim împotriva României* (dec.), 2007 ; *N. împotriva Franței*, decizia Comisiei, 1992; *Polley împotriva Belgiei*, decizia Comisiei, 1991];
- revocarea unui permis de ședere eliberat unui străin (*Ben Salah împotriva Italiei*, 2009, pct. 54; *A. împotriva San Marino*, decizia Comisiei, 1993);
- pierderea statutului de rezident permanent și a permisului de ședere – de exemplu, ca urmare a modificărilor legislative în contextul dizolvării/succesiunii statelor [*Makuc și alții*

împotriva Sloveniei (dec.), 2007, pct. 211] sau ca urmare a altor circumstanțe, ca de exemplu dobândirea unei cetățenii străine [*Dremlyuga împotriva Letoniei* (dec.), 2003];

- încălcarea de către un străin a condițiilor de primire provizorie pe teritoriu [*Omwenyeke împotriva Germaniei* (dec.), 2007].

36. În cauza *Piermont împotriva Franței*, 1995, Curtea a examinat separat perioada anterioară unei ordonanțe de expulzare însoțită de o interdicție de reintrare comunicată reclamantei și perioada ulterioară acestui eveniment. Referitor la prima perioadă, Curtea a constatat că reclamanta a avut posibilitatea să circule liber în Polinezia Franceză. Referitor la cea din urmă perioadă, Curtea a hotărât că reclamanta, odată ce i s-a comunicat ordonanța de expulzare, nu se mai afla în mod legal pe teritoriul polinezian (pct. 44).

37. O altă ilustrare se referă la situația specifică a străinilor admiși provizoriu pe teritoriul unui stat, pe durata soluționării procedurii pentru a stabili dacă aveau sau nu dreptul la un permis de ședere în temeiul dispozițiilor relevante din legislația națională. Acestea puteau fi considerate „legale" pe teritoriu numai în măsura în care îndeplineau condițiile la care erau supuse primirea și șederea lor [*Omwenyeke împotriva Germaniei* (dec.), 2007; a se vedea, de asemenea, deciziile Comisiei în cauzele *U. și S. împotriva Germaniei*, 1986; *P. împotriva Germaniei*, 1986; și *Aygün împotriva Suediei*, 1989]. De exemplu, în cazul în care un străin a fost primit provizoriu cu condiția ca acesta să rămână într-un anumit district, acesta nu s-a aflat „în mod legal pe teritoriul" statului în cauză în timpul fiecărei călătorii în afara districtului respectiv fără permisiunea necesară și, prin urmare, nu putea să invoce dreptul să circule în mod liber prevăzut de art. 2 din Protocolul nr. 4 [*Omwenyeke împotriva Germaniei* (dec.), 2007]. Astfel de condiții de primire provizorie pot viza alte aspecte decât reședința sau circulația (Raport explicativ la Protocolul nr. 4, pct. 8).

B. Aspecte specifice ale aplicării teritoriale

38. În temeiul paragrafului 1 al art. 2 din Protocolul nr. 4, exercitarea dreptului de a circula în mod liber circulație și a dreptului de a-și alege în mod liber reședința este garantată „pe teritoriul unui stat".

39. Teritoriul în care un stat își exercită jurisdicția teritorială începe de la linia care formează frontiera [*N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), pct. 109; a se vedea și Ghid privind art. 1].

1. Teritoriile de peste mări

40. În aplicarea art. 3 din Protocolul nr. 4, trebuie să se țină seama de art. 5 din acest protocol.

41. Art. 5 § 1 permite statului să indice măsura în care Protocolul nr. 4 se aplică „unor teritorii pentru ale căror relații internaționale acesta este responsabil"[1].

42. În plus, paragraful 4 al art. 5 prevede următoarele:

> „Teritoriul oricărui stat la care se aplică prezentul Protocol, în virtutea ratificării sau acceptării sale de către respectivul stat, și fiecare dintre teritoriile la care se aplică Protocolul în virtutea unei declarații subscrise de respectivul stat conform prezentului articol, vor fi considerate ca teritorii distincte în sensul referirilor la teritoriul unui stat făcute la articolele 2 și 3."

43. În *Piermont împotriva Franței*, 1995, în temeiul art. 5 § 4, Polinezia Franceză a fost considerată un teritoriu distinct, separat de Franța metropolitană, în sensul referirilor la teritoriul unui stat făcute de art. 2 din Protocolul nr. 4 (*Piermont împotriva Franței*, 1995, pct. 43-44).

1. Lista completă a rezervelor și a declarațiilor transmise Secretarului General al Consiliului Europei cu privire la Protocolul nr. 4.

2. Entități teritoriale nerecunoscute de comunitatea internațională

44. Curtea nu consideră astfel de entități ca fiind un teritoriu distinct, separat de teritoriul statului în cauză sau în afara acestuia, în sensul aplicării art. 2 din Protocolul nr. 4.

45. În *Denizci și alții împotriva Ciprului*, 2001, Curtea a examinat restrângerile aplicate liberei circulații între o astfel de entitate și zona controlată de guvern impuse de guvernul în cauză. Reclamanții, resortisanți ciprioți de origine turcă, au fost expulzați de poliția cipriotă în partea de nord a Ciprului, „Republica Turcă a Ciprului de Nord", controlată efectiv de Turcia. La întoarcerea lor pe teritoriul controlat de Republica Cipru, autoritățile cipriote au monitorizat îndeaproape circulația acestora între partea de nord a insulei și cea de sud, dar și în interiorul părții sudice. Reclamanților nu li s-a permis să circule liber în sud și erau obligați să se prezinte la poliție de fiecare dată când doreau să meargă în nord pentru a-și vizita familiile ori prietenii sau la intrarea lor în sud. Întrucât aceste măsuri nu aveau nicio bază legală în dreptul cipriot și nici nu erau necesare într-o societate democratică, Curtea a constatat o încălcare a art. 2 din Protocolul nr. 4. Deși reclamanții s-au plâns, de asemenea, că expulzarea lor către acea parte a insulei în care Republica Cipru nu putea să își exercite autoritatea și controlul a încălcat art. 3 din Protocolul nr. 4 (interzicerea expulzării propriilor cetățeni), Curtea a considerat că nu era necesar să stabilească dacă se aplica art. 3 din acest protocol, având în vedere că a constatat încălcarea art. 2 din Protocolul nr. 4. Curtea a observat că reclamanții nu pretinseseră că au fost expulzați pe teritoriul altui stat. Curtea a remarcat, de asemenea, că Guvernul Republicii Cipru era singurul guvern legitim al Ciprului – acesta însuși, obligat să respecte normele internaționale în domeniul protecției drepturilor omului și ale minorităților (pct. 323, 403-406, 410-411).

46. În *Ucraina împotriva Țărilor de Jos și Rusiei* (dec.) (MC), 2022, Curtea a examinat plângerile guvernului ucrainean privind trei cazuri de răpire de copii (în principal orfani) și adulți însoțitori, care au avut loc în estul Ucrainei, pe teritoriul entităților asupra cărora Federația Rusă exercita un control efectiv. În opinia Curții, guvernul reclamant a prezentat dovezi *prima facie* că copiii au fost transferați cu forța în Rusia cu intervenția separatiștilor înarmați. Curtea a declarat admisibilă plângerea privind existența unei practici administrative în acest sens, care încalcă art. 2 din Protocolul nr. 4 și alte dispoziții ale Convenției (pct. 895-898).

47. În următoarele cauze, Curtea a examinat restrângerile aplicate liberei circulații între zona controlată de guvern și o entitate teritorială provenită din aceasta din urmă.

48. În cauza *Dobrovitskaya și alții împotriva Republicii Moldova și Rusiei* [Comitet], 2019, unuia dintre reclamanți i s-a restrâns libera circulație pe teritoriul Republicii Moldova de către autoritățile „Republica Moldovenească Nistreană" („RMN"), entitate înființată pe teritoriul Republicii Moldova și asupra căreia Federația Rusă exercita un control efectiv. În special, autoritățile „RMN" i-au interzis reclamantului să părăsească un oraș situat în „RMN". Cauza *Golub împotriva Republicii Moldova și a Rusiei* [Comitet], 2021, are ca obiect serviciul militar obligatoriu al reclamantului în cadrul „RMN". Reclamantului i-a fost luat pașaportul, iar circulația sa în exteriorul unității militare „RMN" era strict monitorizată; nu avea permisiune să părăsească teritoriul unității militare fără aprobarea comandantului militar „RMN". În ambele cauze, Curtea a constatat o încălcare a art. 2 din Protocolul nr. 4, deoarece nicio autoritate „RMN" nu putea ordona în mod legal restrângerea libertății de circulație a persoanelor. În plus, Curtea a hotărât că Rusia era răspunzătoare pentru această încălcare și că Republica Moldova nu și-a îndeplinit obligațiile pozitive de a lua măsuri corespunzătoare și suficiente pentru a asigura drepturile reclamanților [*Dobrovitskaya și alții împotriva Republicii Moldova și a Rusiei* (Comitet), 2019, pct. 94-99; *Golub împotriva Republicii Moldova și a Rusiei* (Comitet), 2021, pct. 65-70; a se vedea și Ghid privind art. 1].

49. În *Georgia împotriva Rusiei (II)* (MC), 2021, Curtea a examinat problema drepturilor persoanelor strămutate în interiorul țării – etnici georgieni care au fugit de un conflict armat și au fost împiedicați să se întoarcă la casele lor din Osetia de Sud sau Abhazia de către autoritățile *de facto* ale acelor regiuni. Curtea a concluzionat că această situație constituia o practică administrativă contrară art. 2 din Protocolul nr. 4 și că Federația Rusă, care exercita „controlul efectiv" asupra acestor zone, era

răspunzătoare pentru încălcarea constatată (pct. 292-301). În cauza *Georgia împotriva Rusiei (IV)* (dec.), 2023, Curtea a declarat admisibilă plângerea guvernului reclamant cu privire la o practică administrativă a Rusiei contrară art. 2 din Protocolul nr. 4 și care decurge din procesul de „delimitare a frontierelor" între entitățile separatiste menționate mai sus și teritoriul controlat de guvernul georgian.

3. Presupusa „anexare" a unui teritoriu de către un stat contractant de la altul

50. În cazul unei presupuse „anexări" a unui teritoriu de către un stat de la altul, este necesar să se stabilească, în scopul aplicabilității art. 2 din Protocolul nr. 4, care dintre cele două state își exercită competența teritorială asupra teritoriului în cauză.

51. În *Ucraina împotriva Rusiei (re Crimeea)* (dec.) (MC), 2020, Curtea a examinat o serie de capete de cerere formulate de Guvernul Ucrainei cu privire la evenimente în cursul cărora regiunea Crimeea (inclusiv orașul Sevastopol) ar fi fost integrată în Federația Rusă. Capătul de cerere formulat în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4 avea ca obiect pretinsa existență a unei practici administrative de restrângere a liberei circulații între Crimeea și Ucraina continentală, având ca rezultat transformarea *de facto* (de către statul pârât) a liniei de frontieră administrativă într-o frontieră de stat (între Federația Rusă și Ucraina). Curtea, deși nu i s-a solicitat să se pronunțe în abstract cu privire la legalitatea în sine, în temeiul dreptului internațional, a unei presupuse „anexări" a Crimeii sau a statutului juridic care a decurs din aceasta pentru teritoriul respectiv, nu a putut să evite în totalitate problema. În special și în măsura în care paragraful 1 al art. 2 din Protocolul nr. 4 garantează libertatea de circulație *„pe teritoriul unui stat*", era necesar să se ia în considerare natura sau baza legală a jurisdicției statului pârât asupra Crimeii: mai precis, dacă jurisdicția exercitată de Federația Rusă asupra Crimeii la momentul respectiv a luat forma jurisdicției teritoriale mai degrabă decât a „controlului efectiv asupra unei zone", această dispoziție nu ar fi aplicabilă. În acest scop, Curtea a examinat separat două perioade – respectiv, înainte și după 18 martie 2014, data la care Federația Rusă, „Republica Crimeea" și orașul Sevastopol au semnat un tratat prin care Crimeea și orașul Sevastopol au fost admise, în virtutea dreptului rus, ca entități constitutive ale Federației Ruse. În ceea ce privește prima perioadă, având în vedere forța efectivelor militare ruse din Crimeea, gradul de implicare activă a acestora în evenimentele în litigiu, precum și declarațiile publice ale mai multor înalți oficiali ruși, existau suficiente dovezi că Rusia a exercitat un control efectiv asupra Crimeii. În ceea ce privește a doua perioadă, Curtea s-a bazat pe faptul că, în primul rând, ambele state contractante au ratificat Convenția cu privire la teritoriile lor respective în cadrul frontierelor recunoscute la nivel internațional la momentul respectiv; în al doilea rând, nicio modificare a teritoriilor suverane ale ambelor țări nu fusese acceptată sau notificată de niciunul dintre state; iar în al treilea rând, mai multe state și organisme internaționale au refuzat să accepte orice modificare a integrității teritoriale a Ucrainei referitoare la Crimeea în sensul dreptului internațional. În consecință, în sensul deciziei de admisibilitate, Curtea a pornit de la premisa că competența teritorială a Ucrainei se extindea în continuare asupra întregului său teritoriu, inclusiv Crimeea, în timp ce jurisdicția Rusiei asupra regiunii respective avea forma sau natura unui „control efectiv asupra unei zone" (mai degrabă decât forma sau natura competenței teritoriale) (a se vedea, de asemenea, Ghid privind art. 1). Astfel, aceasta a declarat admisibilă capătul de cerere formulat de guvernul reclamant cu privire la pretinsa existență a unei practici administrative de restrângere a libertății de circulație între Crimeea și Ucraina continentală.

4. Zone tampon ale Organizației Națiunilor Unite

52. În *Stephens împotriva Ciprului, Turciei și Organizației Națiunilor Unite* (dec.), reclamanta s-a plâns că i s-a refuzat accesul la casa sa aflată în zona tampon, sub controlul Misiunii ONU de menținere a păcii în Cipru (UNFICYP). În măsura în care capătul de cerere era îndreptat împotriva Ciprului și Turciei, a fost respins ca vădit nefondat: aceste state nu dețineau un control efectiv asupra zonei tampon, iar

reclamanta nu demonstrase nicio încălcare de către statele menționate a obligației lor de a lua toate măsurile corespunzătoare care țineau de competența lor cu privire la drepturile reclamantei. În măsura în care capătul de cerere era îndreptat împotriva ONU, Curtea nu era competentă *ratione personae* să verifice actele organizației (a se vedea Ghid privind art. 1 și Ghid practic cu privire la condițiile de admisibilitate).

5. Localurile misiunii diplomatice

53. Sediile misiunilor diplomatice nu fac parte din teritoriul statului de trimitere în sensul aplicării art. 2 din Protocolul nr. 4. În *M. împotriva Danemarcei*, decizia Comisiei, 1992, reclamantul și alți câțiva germani s-au refugiat la Ambasada Danemarcei din fosta Republică Democrată Germană (RDG), solicitând posibilitatea de a se muta în Republica Federală Germania. Acesta s-a plâns de faptul că a fost privat de dreptul său să circule în mod liber pe teritoriul danez atunci când a fost îndepărtat din sediul ambasadei, împreună cu întregul grup, de către poliția RDG, la cererea ambasadorului danez. Comisia, deși a constatat că actul în litigiu al ambasadorului îl plasase pe reclamant în jurisdicția Danemarcei, nu a considerat că reclamantul se afla pe teritoriul danez, prin urmare art. 2 din Protocolul nr. 4 nu era aplicabil în cazul său.

C. Legături și suprapuneri între garanțiile prevăzute de art. 2 din Protocolul nr. 4 și celelalte dispoziții ale Convenției

54. Prin însăși natura sa, conținutul material al art. 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție se poate suprapune uneori cu conținutul altor dispoziții ale Convenției; cu alte cuvinte, același capăt de cerere prezentat Curții poate intra uneori sub incidența mai multor articole (*İletmiş împotriva Turciei*, 2005, pct. 50). În astfel de cauze, Curtea optează, de obicei, pentru examinarea capătului de cerere în temeiul unui singur articol, respectiv acela pe care îl consideră ca fiind mai relevant în lumina circumstanțelor specifice ale cauzei. Articolele cu cea mai mare probabilitate să fie implicate alături de art. 2 din Protocolul nr. 4 pentru aceleași fapte și aceleași capete de cerere sunt următoarele:

1. Art. 5

a. Considerații generale privind aplicabilitatea (art. 5 § 1)

55. O restricție aplicată libertății de circulație poate, în anumite circumstanțe specifice, să fie suficient de gravă încât să echivaleze cu o privare de libertate, care poate lua numeroase forme, altele decât cazul clasic de detenție în urma arestării sau condamnării (*Guzzardi împotriva Italiei*, 1980, pct. 95; a se vedea și Ghid privind art. 5).

56. Într-adevăr, diferența dintre privarea de libertate prevăzută de art. 5 § 1 și restrângerea libertății de circulație care intră în domeniul de aplicare al art. 2 din Protocolul nr. 4 este una de grad sau intensitate, nu de natură sau substanță [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 80; *Austin și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2012, pct. 57; *Guzzardi împotriva Italiei*, 1980, pct. 93].

57. În unele cazuri limită, procesul de încadrare într-una din categorii se poate dovedi a nu fi o sarcină ușoară (*Guzzardi împotriva Italiei*, 1980, pct. 93). Totodată, art. 5 nu ar trebui, în principiu, să fie interpretat astfel încât să includă cerințele Protocolului nr. 4 în ceea ce privește statele care nu l-au ratificat [*Austin și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2012, pct. 55].

58. În cauzele în care ambele dispoziții de mai sus sunt invocate și relevante, Curtea trebuie să decidă care dintre acestea este aplicabilă. Nu se consideră obligată să respecte concluziile juridice ale autorităților naționale în această privință și efectuează o evaluare autonomă a situației [*Khlaifia și alții împotriva Italiei* (MC), 2016, pct. 71; *H.L. împotriva Regatului Unit*, 2004, pct. 90; *H.M. împotriva Elveției*, 2002, pct. 30 și 48; *Creangă împotriva României* (MC), 2012, pct. 92].

59. În cazul în care se constată că un capăt de cerere referitor la o anumită restricție intră sub incidența art. 5, Curtea nu îl va examina în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4 [*Assanidze împotriva Georgiei* (MC), 2004, pct. 194]. În cazul în care se constată că art. 5 este inaplicabil, capătul de cerere relevant va fi examinat în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4 [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 91; *M.S. împotriva Belgiei*, 2012, pct. 195], cu excepția cazului în care reclamantul urmărește în mod expres să demonstreze că o anumită măsură constituie o privare de libertate și nu o simplă restrângere a dreptului de a circula în mod liber [*Terheș împotriva României* (dec.), 2021, pct. 38].

60. Punctul de plecare al motivării Curții este situația concretă a unui reclamant. Este necesar să se țină seama de o serie întreagă de criterii, ca de exemplu tipul, durata, efectele și modul de punere în aplicare a măsurii în discuție. În plus, în cazul în care sunt în discuție mai multe măsuri, acestea trebuie analizate „cumulativ și în combinație” [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 80; *Guzzardi împotriva Italiei*, 1980, pct. 92 și 95; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 153].

61. Printre factorii obiectivi relevanți care trebuie luați în considerare se numără dimensiunea și caracteristicile unei zone restricționate în care este limitată circulația unei persoane, posibilitatea de a părăsi această zonă, gradul de supraveghere și control asupra circulației persoanei, gradul de izolare și disponibilitatea contactelor sociale [*Guzzardi împotriva Italiei*, 1980, pct. 95; *De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 83-88; *Nada împotriva Elveției* (MC), 2012, pct. 229-232].

62. În contextul izolării străinilor în zonele de tranzit din aeroporturi și în centrele de primire pentru identificarea și înregistrarea migranților, intervin factori suplimentari, în special: i) caracterul voluntar al sosirii și șederii acestora; ii) existența unui pericol direct și imediat pentru viața sau sănătatea lor; iii) caracterul adecvat al condițiilor și durata șederii lor în raport cu scopul regimului juridic aplicabil (de exemplu, prelucrarea cererilor de azil); iv) disponibilitatea unor garanții procedurale împotriva perioadelor excesive de așteptare și a unor dispoziții interne care stabilesc durata maximă a șederii străinilor în astfel de zone de tranzit; și v) întârzieri și inacțiune din partea autorităților [*Z.A. și alții împotriva Rusiei* (MC), 2019, pct. 138-156; *Ilias și Ahmed împotriva Ungariei* (MC), 2019, pct. 217-248; *R.R. și alții împotriva Ungariei*, 2021, pct. 74-83].

63. Contextul specific și circumstanțele specifice în care a fost aplicată restrângerea în litigiu reprezintă un factor important, deoarece situațiile care apar în mod obișnuit în societatea modernă în care publicului i se poate fi chemat să îndure restrângeri ale libertății de circulație sau libertății în interesul binelui comun [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 81; *Nada împotriva Elveției* (MC), 2012, pct. 226; *Austin și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2012, pct. 58-59; *Terheș împotriva României* (dec.), 2021, pct. 36].

64. Cetățenilor li se solicită adesea să suporte restrângeri temporare ale libertății de circulație în anumite contexte, ca de exemplu călătoriile cu mijloacele de transport în comun sau pe autostradă, ori prezența la un meci de fotbal. Astfel de restrângeri care apar în mod obișnuit nu ar putea fi încadrate în mod corespunzător ca „lipsiri de libertate” în sensul art. 5 § 1, atât timp cât acestea devin inevitabile ca urmare a unor circumstanțe independente de voința autorităților, sunt necesare pentru a evita un risc real de vătămare gravă sau prejudiciu grav și sunt menținute la nivelul minim necesar în acest scop [*Austin și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2012, pct. 59].

65. În ceea ce privește utilizarea tehnicilor de imobilizare și control ale mulțimilor, nu este exclus ca, în anumite circumstanțe, acestea să poată conduce la o privare de libertate nejustificată, cu încălcarea art. 5 § 1. În fiecare cauză, art. 5 § 1 trebuie interpretat într-un mod care să țină seama de contextul specific în care sunt utilizate tehnicile, precum și de responsabilitățile poliției de a-și îndeplini sarcinile de menținere a ordinii și de protecție a publicului, întrucât are această obligație atât în temeiul dreptului național, cât și al dreptului Convenției [*Austin și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2012, pct. 60].

b. Exemple de încadrare

66. Următoarele exemple ilustrează modul în care Curtea poate face deosebirea între lipsirea de libertate în sensul art. 5 § 1 și restrângerea libertății de circulație care intră sub incidența art. 2 din Protocolul nr. 4:

- Deși arestul la domiciliu echivalează cu privarea de libertate [a se vedea *Buzadji împotriva Republicii Moldova* (MC), 2016, pct. 104; *De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 87], o versiune mai blândă a acestei măsuri poate fi considerată o restrângere a libertății de circulație. Așa s-a întâmplat în cauza *Trijonis împotriva Lituaniei* (dec.), 2005, în care arestul la domiciliu inițial al reclamantului a fost înlocuit cu un regim mai indulgent, care i-a permis să se prezinte la locul de muncă în timpul săptămânii și l-a obligat să rămână acasă de la ora 19:00 până la ora 7:00 în timpul săptămânii și întreaga zi la sfârșitul săptămânii, precum și în cauza *Dedu împotriva României* (dec.), 2024, în care reclamantul a fost obligat să-și petreacă o parte din zi la locul de muncă, iar restul zilei și noaptea acasă, timp de nouă zile.
- O măsură de arest la domiciliu timp de șaisprezece zile, care impunea reclamanților să rămână în localitățile lor, să nu părăsească locuințele între orele 20:00 și 06:00 și să se prezinte de trei ori pe zi la secția de poliție, a fost considerată nu o privare de libertate, ci o restricție a libertății de circulație (*Domenjoud împotriva Franței*, 2024, pct. 72).
- Interdicția de a părăsi domiciliul pe timp de noapte, cu excepția cazurilor de necesitate (între orele 22:00 și 6:00) nu poate fi echivalată cu arestul la domiciliu și constituie o ingerință în libertatea de circulație [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 86-88; *Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 125].
- În cauza *J.R. și alții împotriva Greciei*, 2018, Curtea a considerat că reclamanții, solicitanți de azil, au fost privați de libertate în prima lună de ședere într-un centru „hotspot” (un centru de primire, identificare și înregistrare a migranților), dar că au fost supuși doar unei restrângeri a circulației după ce centrul a devenit semideschis și li s-a permis ieșirea în timpul zilei (pct. 86).
- Supravegherea specială de către poliție, împreună cu o dispoziție de păstrare obligatorie a domiciliului și alte restrângeri conexe, sunt examinate în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4, în special în cazul în care un reclamant nu este obligat să locuiască într-o zonă cu acces restricționat, poate să părăsească domiciliul în timpul zilei și să aibă o viață socială și nu a solicitat niciodată permisiunea de a efectua călătorii de la locul său de reședință [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 84-89; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 154-158; *Raimondo împotriva Italiei*, 1994, pct. 39; *Labita împotriva Italiei* (MC), 2000, pct. 193]. În mod excepțional, în cauza *Guzzardi împotriva Italiei*, 1980, Curtea a hotărât că măsurile de această natură constituie o privare de libertate. Curtea a acordat o importanță deosebită combinației următorilor factori: durata supravegherii speciale (16 luni), dimensiunea extrem de redusă a zonei în care a fost închis reclamantul (o suprafață, fără gard, de 2,5 km pătrați pe o insulă, din care nouă zecimi era ocupată de un penitenciar), supravegherea aproape permanentă la care fusese supus și faptul că îi era aproape imposibil de stabilit contacte sociale (altele decât cu familia sa apropiată, cu ceilalți „rezidenți” supuși aceleiași măsuri și cu personalul de supraveghere) (pct. 95).
- În cauza *Nada împotriva Elveției* (MC), 2012, Curtea a examinat interdicția de a călători prin Elveția, aplicată reclamantului cu reședința într-o enclavă italiană din țară, în temeiul legislației de punere în aplicare a rezoluțiilor Consiliului de Securitate al ONU. În consecință, reclamantul nu a fost în măsură să părăsească enclava și să se deplaseze în nicio altă parte a Italiei, a cărei cetățenie o deținea. În opinia Curții, restricțiile aplicate libertății de circulație a reclamantului nu au constituit o „privare de libertate”, deși acestea au fost menținute pentru o perioadă considerabilă de timp (6 ani), iar teritoriul enclavei era mic (aproximativ 1,6 km pătrați). Spre deosebire de cauza *Guzzardi împotriva Italiei*, 1980, reclamantul nu a

fost împiedicat să trăiască și să circule liber în interiorul enclavei și să primească vizitatori. De asemenea, acesta nu a fost supus niciunei supravegheri și nici obligat să se prezinte periodic la poliție. În plus, i s-a permis să solicite derogări de la interdicția de intrare sau de tranzit și, în orice caz, Elveția avea dreptul, în temeiul dreptului internațional, să împiedice intrarea unui străin (pct. 228-233). Deși art. 5 § 1 era inaplicabil, s-a constatat că restricțiile aplicate libertății de circulație a reclamantului încălcau art. 8. Nu s-a formulat niciun capăt de cerere în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4 (protocol neratificat de Elveția).

- O izolare generală la nivel național impusă de autorități pentru a combate pandemia de COVID-19, inclusiv interdicția de a părăsi domiciliul sub sancțiunea unei amenzi, nu a fost considerată a constitui o „privare de libertate" având în vedere nivelul de intensitate al restrângerilor aplicate libertății de circulație a reclamantului [*Terheș împotriva României* (dec.), 2021, pct. 41-45]. În special, reclamantul a avut libertatea de a părăsi domiciliul pentru diferite motive enumerate exhaustiv în legislație și a putut merge în locuri diferite, indiferent de oră, în cazul în care situația o impunea. Acesta nu a susținut că situația sa nu era acoperită de niciunul dintre aceste motive și că, prin urmare, a fost închis în interior pe întreaga durată a perioadei de izolare (52 de zile). În plus, spre deosebire de cauza *Guzzardi împotriva Italiei*, 1980, acesta nu fusese supus supravegherii individuale și nu a susținut că a fost forțat să trăiască într-un spațiu înghesuit și nici nu a fost privat de orice contact social. Prin urmare, condițiile de izolare nu puteau fi echivalate cu arestul la domiciliu. Art. 5 § 1 era inaplicabil. Întrucât reclamantul s-a concentrat în mod specific pe art. 5 și nu și-a invocat drepturile în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4, Curtea nu a examinat cauza în temeiul celei din urmă dispoziții.
- În *Austin și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2012, Curtea a examinat încercuirea („kettling" în limba engleză) sau izolarea unui grup de persoane în interiorul unui cordon de polițiști din motive de ordine publică. Caracterul coercitiv al izolării, durata acesteia (7 ore) și efectul său asupra reclamanților, în ceea ce privește disconfortul fizic (lipsa adăpostului, a hranei, a apei sau a toaletei), precum și imposibilitatea de a părăsi zona, indicau o privare de libertate. Cu toate acestea, în circumstanțele speciale, izolarea a fost mijlocul cel mai puțin intruziv și cel mai eficient de prevenire a vătămării persoanelor și a bunurilor de către demonstranții violenți în condiții periculoase și volatile, care au persistat pe toată durata incidentului. Poliția a ținut situația în mod constant sub supraveghere atentă și a făcut încercări frecvente de eliberare controlată. Prin urmare, în ceea ce privește faptele specifice și excepționale, Curtea nu a putut identifica un moment în care se putea considera că izolarea s-a transformat din ceea ce a fost, cel mult, o restrângere a libertății de circulație, într-o privare de libertate. Dacă nu ar fi rămas necesară menținerea cordonului pentru a preveni vătămările sau daunele grave, „tipul" măsurii ar fi fost diferit, iar natura sa coercitivă și restrictivă ar fi putut fi suficientă pentru a o aduce sub incidența art. 5. Art. 5 § 1 a fost inaplicabil și nu s-a formulat niciun capăt de cerere în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4 (protocol care nu a fost ratificat de Regatul Unit) (pct. 64-68). Curtea a ajuns la o concluzie similară în ceea ce privește art. 5 § 1 în cauza *Auray și alții împotriva Franței*, 2024, pct. 65-74, în care a constatat că art. 2 din Protocolul nr. 4 era aplicabil (§ 84).
- În cauza *Vadim Melnik împotriva Ucrainei*, 2022, Curtea a examinat o situație în care un reclamant a fost reținut în sala de judecată timp de aproximativ două ore din cauza comportamentului agresiv al publicului, care era nemulțumit de decizia instanței de a-l elibera. În opinia Curții, având în vedere durata relativ scurtă a reținerii reclamantului și în măsura în care polițiștii prezenți în sala de judecată l-au împiedicat pe reclamant să părăsească imediat sala, situația particulară trebuie considerată mai degrabă o restricție a libertății de mișcare a reclamantului decât o privare de libertate. Art. 5 nu era aplicabil, iar reclamantul nu a formulat niciun capăt de cerere în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4 (pct. 86-89).

c. Libertatea de a părăsi orice țară și detenția legală

67. Imposibilitatea unei persoane de a părăsi țara în care este deținută în mod legal în așteptarea expulzării, în vederea urmăririi penale sau a executării unei pedepse cu închisoarea, în conformitate cu cerințele art. 5 § 1 lit. a), c) sau f), constituie o restricție care este justificată în temeiul paragrafului 3 al art. 2 din Protocolul nr. 4 (*C. împotriva Germaniei*, decizia Comisiei, 1985; *X. împotriva Germaniei*, decizia Comisiei, 1977; *X. împotriva Germaniei*, decizia Comisiei, 1970; *X. împotriva Germaniei,* decizia Comisiei, 1970).

68. În mod similar, atunci când executarea unei pedepse cu închisoarea este amânată din motive de sănătate, măsurile menite să împiedice persoana condamnată să părăsească țara (de exemplu, reținerea pașaportului) nu contravin art. 2 din Protocolul nr. 4. Cât timp astfel de măsuri sunt luate pentru a avea siguranța că persoana condamnată va executa pedeapsa odată ce nu mai există un pericol iminent pentru viața sa, acestea trebuie să fie considerate necesare într-o societate democratică pentru prevenirea faptelor penale (*M. împotriva Germaniei*, decizia Comisiei, 1984).

69. Considerații similare se aplică în cazul unei persoane bolnave mintal care este deținută în mod legal în conformitate cu cerințele art. 5 § 1 lit. e). În cauza *Nordblad împotriva Suediei*, decizia Comisiei, 1993, externarea provizorie a reclamantei dintr-un spital de psihiatrie a fost revocată ca urmare a intenției sale de a călători în străinătate pentru o perioadă de timp nespecificată și fără niciun fel de planuri de îngrijire sau supraveghere corespunzătoare în țara de destinație. Comisia a constatat că reinternarea reclamantei fusese o măsură necesară într-o societate democratică în scopul protejării sănătății sale și, prin urmare, a fost justificată în temeiul paragrafului 3 al art. 2 din Protocolul nr. 4.

d. Legătura cu art. 5 § 3

70. Paragraful 3 al art. 2 din Protocolul nr. 4 trebuie citit în coroborare cu ultima teză a paragrafului 3 al art. 5, care prevede că „punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere”. În cazul în care un reclamant este pus în libertate pe perioada premergătoare procesului și i se aplică restrângeri ale libertății sale de circulație în cadrul condițiilor de eliberare pe cauțiune, aceste restrângeri pot fi considerate „garanții care să asigure prezentarea la audiere” și, prin urmare, sunt reglementate de paragraful 3 al art. 2 din Protocolul nr. 4 (*Schmid împotriva Austriei*, decizia Comisiei, 1985).

2. Art. 8

71. Există o legătură strânsă între art. 2 din Protocolul nr. 4 și art. 8 din Convenție (*İletmiş împotriva Turciei*, 2005, pct. 50; *Paşaoğlu împotriva Turciei*, 2008, pct. 42; *Sissanis împotriva României*, 2007, pct. 70; a se vedea și Ghid privind art. 8). Această legătură se reflectă în următoarele aspecte:

a. Libertatea de circulație și respectarea domiciliului, a vieții private și de familie

72. Deși libertatea de circulație este garantată ca atare în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4, Curtea a considerat-o totodată ca fiind un aspect al dreptului unui reclamant la respectarea vieții sale private, garantat de art. 8 (*İletmiş împotriva Turciei*, 2005, pct. 47). În această privință, faptul că statul pârât nu a ratificat Protocolul nr. 4 a fost considerat irelevant [*İletmiş împotriva Turciei*, 2005, pct. 50; *Parmak și Bakır împotriva Turciei*, 2019, pct. 84; a se vedea și *Nada împotriva Elveției* (MC), 2012].

73. Libertatea de circulație, în special transfrontalieră, este considerată esențială pentru dezvoltarea deplină a vieții private a unei persoane în sensul art. 8 § 1, în special atunci când persoana are legături familiale, profesionale și economice în mai multe țări (*İletmiş împotriva Turciei*, 2005, pct. 50; *Paşaoğlu împotriva Turciei,* 2008, pct. 47; *Parmak și Bakır împotriva Turciei,* 2019, pct. 84).

74. Astfel, s-a constatat că o interdicție de călătorie care nu are o justificare suficientă dar care împiedică o persoană să se întoarcă în țara sa de reședință pentru o perioadă lungă de timp constituie

o ingerință disproporționată în dreptul persoanei la respectarea vieții sale private și/sau de familie, constituind o încălcare a art. 8 (*İletmiş împotriva Turciei,* 2005, pct. 50; *Paşaoğlu împotriva Turciei,* 2008, pct. 43; *Parmak și Bakır împotriva Turciei,* 2019, pct. 93-94; *Kotiy împotriva Ucrainei*, 2015, pct. 75). În mod similar, s-a constatat că o interdicție de tranzit aplicată pe termen lung de Elveția unui resortisant italian, care locuia într-o enclavă italiană din cadrul teritoriului elvețian, a încălcat dreptul acestuia la respectarea vieții sale private și de familie în sensul art. 8: neputând să plece din enclavă, nici măcar pentru a ajunge în altă parte a Italiei, acesta a întâmpinat dificultăți în menținerea contactului cu prietenii și familia și în primirea asistenței medicale corespunzătoare [*Nada împotriva Elveției* (MC), 2012, pct. 198].

75. Deși restricțiile aplicate circulației între o entitate teritorială nerecunoscută de comunitatea internațională și o zonă controlată de guvern, cumulate cu monitorizarea extinsă a acesteia de către poliție încalcă art. 2 din Protocolul nr. 4 (*Denizci și alții împotriva Ciprului*, 2001, 2001, pct. 403-406), astfel de măsuri pot încălca totodată drepturile reclamantului la respectarea domiciliului său și a vieții private și de familie în sensul art. 8 [*Cipru împotriva Turciei* (MC), 2001, pct. 294-296].

76. De asemenea, s-a constatat că imposibilitatea persoanelor strămutate în interiorul țării de a se întoarce la casele lor a încălcat art. 8 [*Cipru împotriva Turciei* (MC), 2001, pct. 175; *Doğan și alții împotriva Turciei*, 2004, pct. 160; *Chiragov și alții împotriva Armeniei* (MC), pct. 206-208] și art. 2 din Protocolul nr. 4 [*Georgia împotriva Rusiei (II)* (MC), 2021, pct. 299].

77. Restricțiile aplicate circulației minorilor în străinătate pot, de asemenea, să ridice probleme în temeiul atât al art. 8 din Convenție, cât și al art. 2 din Protocolul nr. 4 (*Penchevi împotriva Bulgariei*, 2015; *Diamante și Pelliccioni împotriva San Marino*, 2011).

78. În unele cauze, capetele de cerere privind ingerințe în libertatea de circulație sunt introduse cu referire atât la art. 8, cât și la art. 2 din Protocolul nr. 4. În cazul în care Curtea examinează cauza în raport cu art. 8, s-ar putea să nu fie necesar să o examineze și în raport cu art. 2 din Protocolul nr. 4 (*Kotiy împotriva Ucrainei*, 2015, pct. 79; *Penchevi împotriva Bulgariei*, 2015, pct. 77). În mod similar, Curtea, dacă decide să examineze cauza în raport cu art. 2 din Protocolul nr. 4, poate să considere că nu este necesar să examineze separat aceleași fapte în raport cu art. 8 (*Pfeifer împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 62; *Prescher împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 56; *A. E. împotriva Poloniei*, 2009, pct. 54; *Olivieira împotriva Țărilor de Jos*, 2002, pct. 69; *Landvreugd împotriva Țărilor de Jos*, 2002, pct. 78; *Stamose împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 43).

79. În *Riener împotriva Bulgariei*, 2006, capătul de cerere relevant, în măsura în care privea perioada anterioară intrării în vigoare a Protocolului nr. 4 în Bulgaria, a fost examinată de Comisie în raport cu art. 8; perioada ulterioară a fost examinată de Curte în raport cu art. 2 din Protocolul nr. 4, constatând că nu se justifica o examinare separată în raport cu art. 8 (*Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 25 și 134).

80. Curtea, atunci când evaluează compatibilitatea interdicțiilor de călătorie și a altor măsuri similare cu art. 2 din Protocolul nr. 4, poate să ia în considerare impactul acestora asupra vieții private și/sau de familie a reclamantului (*Riener împotriva Bulgariei,* 2006, pct. 126; *Pfeifer împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 56; *Prescher împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 50; *Miażdżyk împotriva Poloniei,* 2012, pct. 39; *Landvreugd împotriva Țărilor de Jos*, 2002, pct. 72).

b. Libertatea de circulație și protecția datelor

81. Curtea a examinat, în raport cu art. 8, capete de cerere având ca obiect colectarea și/sau stocarea datelor care priveau circulația reclamanților sau care aveau un impact asupra acestora, inclusiv în ceea ce privește:

- urmărirea circulației prin intermediul supravegherii GPS în scopul urmăririi penale (*Uzun împotriva Germaniei*, 2010; *Ben Faiza împotriva Franței*, 2018);

- imposibilitatea de a accesa date cu caracter personal sau de a obține rectificarea acestora în baza de date Schengen, care a stat la baza refuzării intrării în toate țările care aplică Acordul Schengen [*Dalea împotriva Franței* (dec.), 2010];
- obligația de a furniza amprente digitale atunci când se solicită un pașaport și stocarea ulterioară a amprentelor digitale pe un microcip în pașaport [*Willems împotriva Țărilor de Jos* (dec.), 2021, pct. 23 și 38];
- colectarea și stocarea, în „baza de date de supraveghere", a informațiilor privind circulația reclamantului, cu trenul sau avionul, pe motivul activităților sale din domeniul drepturilor omului, măsuri care au permis arestarea sa imediat ce a sosit în orașul în care era planificat un miting de protest (*Shimovolos împotriva Rusiei*, 2011) (a se vedea Ghid privind protecția datelor).

c. Dreptul la alegerea în mod liber a reședinței și dreptul la respectarea „domiciliului"

82. Există o interacțiune aparentă între dreptul la alegerea în mod liber a reședinței în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4 și dreptul la respectarea „domiciliului" și a „vieții private" a unei persoane în temeiul art. 8.

83. Cu toate acestea, art. 8 nu poate fi interpretat în sensul că acesta conferă dreptul de a locui într-un anumit loc [a se vedea *Ward împotriva Regatului Unit* (dec.), 2004; și *Codona împotriva Regatului Unit* (dec.), 2006]. În schimb, dreptul la alegerea în mod liber a reședinței are un loc central în paragraful 1 al art. 2 din Protocolul nr. 4, dispoziție care ar fi lipsită de orice semnificație dacă nu ar impune, în principiu, statelor contractante să țină seama de preferințele individuale în materie [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 140-141].

84. Din aceste motive, nu este posibil să se aplice același criteriu prevăzut în paragraful 4 al art. 2 din Protocolul nr. 4 ca și cel prevăzut în paragraful 2 al art. 8, sub rezerva interdependenței dintre cele două dispoziții [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 141].

85. Totodată, dacă este cazul, Curtea se poate inspira din principiile sale jurisprudențiale dezvoltate în temeiul art. 8. De exemplu, în *Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, Curtea a adoptat, *mutatis mutandis*, o opinie similară cu privire la „interesul general" în legătură cu dreptul de a-și alege în mod liber reședința, în sensul art. 2 § 4 din Protocolul nr. 4, astfel cum a procedat în legătură cu protecția mediului în temeiul art. 8 [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 161].

d. Evaluarea conformității în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4 și al art. 8 § 2

86. Paragraful 3 al art. 2 din Protocolul nr. 4 este în strânsă concordanță cu paragraful 2 al art. 8 (*A.-M.V. împotriva Finlandei*, 2017, pct. 94).

87. Într-adevăr, în unele cauze, Curtea a aplicat raționamentul sau principiile dezvoltate în jurisprudența sa în temeiul art. 8 unui capăt de cerere formulat în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4, de exemplu, atunci când a examinat:

- dacă procedura de aplicare a unei interdicții de călătorie a oferit garanții corespunzătoare și suficiente împotriva abuzurilor (*Sissanis împotriva României*, 2007, pct. 70);
- caracterul echitabil al procesului decizional care conduce la respingerea cererii unui adult cu handicap mintal pentru a se muta într-un loc îndepărtat și izolat pentru a locui cu foștii săi asistenți maternali profesioniști (*A.-M.V. împotriva Finlandei*, 2017, pct. 94);
- calitatea procesului decizional care a condus la transferul unor săteni aparținând unei minorități etnice într-o altă localitate ca urmare a extinderii unei mine de cărbune, precum și a măsurilor conexe [*Noack și alții împotriva Germaniei* (dec.), 2000].

3. Articolele 9, 10 și 11

88. În unele cazuri, restrângerile libertății de circulație pot avea ca rezultat o ingerință în drepturile sau o încălcare a drepturilor reclamanților la libertatea de religie, libertatea de exprimare sau libertatea de întrunire pașnică, prevăzute de art. 9, 10 și, respectiv, 11 din Convenție (a se vedea Ghid privind art. 9; Ghid privind art. 10; Ghid privind art. 11).

89. De exemplu, restrângerile aplicate circulației între o entitate teritorială nerecunoscută de comunitatea internațională și zona controlată de guvern i-au împiedicat pe ciprioții greci de credință ortodoxă aflați într-o enclavă în „Republica Turcă a Ciprului de Nord" să plece din satele lor pentru a participa la serviciile religioase în lăcașuri de cult aflate în altă parte sau pentru a vizita o mănăstire și, prin urmare, au constituit o încălcare a drepturilor lor prevăzute de art. 9 [*Cipru împotriva Turciei* (MC), 2001, pct. 243-246].

90. În cauza *Piermont împotriva Franței*, 1995, expulzarea însoțită de o interdicție de reintrare, măsură aplicată unui membru al Parlamentului European la scurt timp după discursul său public în Polinezia Franceză și urmată imediat de o ordonanță de îndepărtare comunicată acesteia în Noua Caledonie, a determinat Curtea să constate o încălcare a art. 10 cu privire la ambele măsuri. Cu toate acestea, nu a fost încălcat art. 2 din Protocolul nr. 4, întrucât, ca urmare a respectivelor măsuri, reclamanta nu se mai găsea „în mod legal pe teritoriul" nici al Polineziei Franceze, nici al Noii Caledonii.

91. În cauza *Women On Waves și alții împotriva Portugaliei*, 2009, Curtea a constatat o încălcare a art. 10 ca urmare a refuzului autorităților de a primi în apele teritoriale o navă civilă pe care asociațiile reclamante intenționau să o utilizeze pentru a organiza întâlniri și activități și a transmite informații în cadrul campaniei lor pentru dezincriminarea avortului. Curtea a decis că nu se justifica o examinare separată a capătului lor de cerere formulat în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4.

92. În cauza *Van den Dungen împotriva Țărilor de Jos*, decizia Comisiei, 1995, reclamantului, care era împotriva avorturilor și distribuise pliante vizitatorilor și salariaților unei clinici pentru avorturi, i s-a interzis să se apropie la mai puțin de 250 m de clinică timp de 6 luni. Comisia a declarat cererea inadmisibilă, considerând că măsura a fost justificată atât în temeiul paragrafului 2 al art. 10, cât și al paragrafului 3 al art. 2 din Protocolul nr. 4.

93. În cauza *Bigliazzi și alții împotriva Italiei* (dec.), în 2008, reclamanții s-au plâns de imposibilitatea lor de a avea acces la „zona roșie" din centrul orașului Genova și de a organiza demonstrații în aceasta, unde în 2001 a avut loc un summit G8, respectiva zonă fiind înconjurată de o baricadă și inaccesibilă nerezidenților. De asemenea, reclamanții s-au plâns de restrângeri similare, dar mai blânde, în zona tampon galbenă din jurul celei roșii. Curtea a constatat că măsurile în litigiu, care erau supuse controlului judecătoresc și durau doar 5 zile, au fost justificate, atât în temeiul art. 11, cât și al art. 2 din Protocolul nr. 4, în fața unei amenințări teroriste și a unui risc de tulburări violente. Cererea a fost respinsă ca vădit nefondată.

94. În cauza *Djavit An împotriva Turciei*, 2003, Curtea a constatat o încălcare a art. 11 din cauza lipsei unei baze legale pentru refuzurile autorităților din „Republica Turcă a Ciprului de Nord" de a permite unui cipriot turc care locuia acolo să traverseze „linia verde" ca să ajungă în sudul Ciprului pentru a participa la o întrunire pașnică împreună cu ciprioți greci.

95. Deși restrângerile libertății de circulație pot, după cum s-a arătat mai sus, să constituie o ingerință în dreptul la întrunire pașnică prevăzut de art. 11, exercitarea acestui din urmă drept poate să afecteze libertatea de circulație. Declararea prealabilă a unei adunări are ca scop, printre altele, concilierea celor două drepturi. Pentru a realiza un echilibru între diferitele conflicte de interese, instituirea unor proceduri administrative preliminare pare a fi o practică comună în statele membre atunci când urmează să se organizeze o demonstrație publică (*Éva Molnár și alții împotriva Ungariei*, 2008, pct. 37; *Berladir și alții împotriva Rusiei*, 2012, pct. 42).

4. Art. 1 din Protocolul nr. 1

96. Restrângerile libertății de circulație pot determina neacordarea accesului la proprietate și, prin urmare, pot avea ca rezultat o încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1 [*Loizidou împotriva Turciei* (fond), 1996, pct. 64; a se vedea și Ghid privind art. 1 din Protocolul nr. 1).

97. Persoanele strămutate în interiorul țării sunt în mod deosebit vizate de această situație, care poate fi cauzată fie de actele unei entități teritoriale nerecunoscute de comunitatea internațională [*Cipru împotriva Turciei* (MC), 2001, pct. 189; *Chiragov și alții împotriva Armeniei* (MC), pct. 201], fie de forțele naționale de securitate (*Doğan și alții împotriva Turciei*, 2004, pct. 153-156).

98. Restrângerile drepturilor garantate de art. 2 din Protocolul nr. 4, în special ale dreptului de a-și alege în mod liber reședința, pot fi strâns legate de politicile sociale și economice ale statelor contractante. Atunci când evaluează justificarea acestora, Curtea se poate baza pe principiile stabilite în jurisprudența sa privind art. 1 din Protocolul nr. 1 [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 139 și 147].

III. Restrângeri ale drepturilor garantate de articolul 2 din Protocolul nr. 4

99. Problema dacă a existat o ingerință – sau, în sensul paragrafelor 3 și 4 ale art. 2 din Protocolul nr. 4, dacă s-a aplicat o restrângere a exercitării drepturilor garantate de acestea – este strâns legată de problema întinderii dreptului în cauză și, prin urmare, de aplicabilitatea acestei dispoziții.

100. Curtea examinează chestiunea aplicabilității articolului 2 din Protocolul nr. 4, chiar dacă părțile nu au contestat-o (*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 151).

101. La examinarea acestei chestiuni, Curtea ține seama de faptul că Convenția are drept scop garantarea unor drepturi practice și efective, și nu teoretice și iluzorii (*L.B. împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 59).

102. Atunci când se confruntă cu o serie de măsuri repetitive și identice, Curtea le va examina în ansamblu, luând în considerare efectele lor combinate (*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 153).

103. Obligația de a solicita permisiune pentru fiecare intenție de a părăsi un anumit loc sau o anumită țară nu corespunde sensului noțiunii de „libertate de circulație” (*Ivanov împotriva Ucrainei*, 2006, pct. 85; *Diamante și Pelliccioni împotriva San Marino*, 2011, pct. 211).

104. Faptul că o astfel de permisiune a fost acordată sau că un reclamant nu a fost sancționat pentru plecare neaprobată nu este relevant pentru a stabili dacă o astfel de cerință constituia o ingerință în libertatea de circulație a reclamantului (*Ivanov împotriva Ucrainei*, 2006, pct. 85).

A. Libertatea de circulație

1. Forme de ingerință

105. S-a considerat că următoarele situații constituie o formă de ingerință în dreptul la libertate de circulație:

- cerința de a nu părăsi fără permisiune domiciliul/ locul de reședință sau o altă zonă/localitate specificată. Această cerință poate fi impusă:
  - în cadrul condițiilor de cauțiune sau ca măsură separată în contextul procedurii penale [*Fedorov și Fedorova împotriva Rusiei*, 2005, pct. 35; *Antonenkov și alții împotriva Ucrainei*, 2005, pct. 52; *Nagy împotriva Ungariei* (dec.), 2004; *Ivanov împotriva Ucrainei*,

2006, pct. 85; *Komarova împotriva Rusiei*, 2006, pct. 55; *Hajibeyli împotriva Azerbaidjanului*, 2008, pct. 58; *Rosengren împotriva României*, 2008, pct. 32; *Nikiforenko împotriva Ucrainei*, 2010, pct. 55; *Pokhalchuk împotriva Ucrainei*, 2010, pct. 94; *Doroshenko împotriva Ucrainei*, 2011, pct. 52; *Manannikov împotriva Rusiei*, 2018, pct. 60];

- în cursul procedurii de insolvență [*Luordo împotriva Italiei*, 2003, pct. 92; *Goffi împotriva Italiei*, 2005, pct. 20; *Bassani împotriva Italiei*, 2003, pct. 24; *Gasser împotriva Italiei*, 2006, pct. 30-31; *Di Carlo și Bonaffini împotriva Italiei* (dec.), 2006; *Bova împotriva Italiei* (dec.), 2004; *Shaw împotriva Italiei*, 2009, pct. 16; *Bottaro împotriva Italiei*, 2003, pct. 54; *Campagnano împotriva Italiei*, 2006, pct. 38];
- în contextul serviciului militar obligatoriu [*Golub împotriva Republicii Moldova și a Rusiei* (Comitet), 2021, pct. 54 și 58];
- ca ordonanță privind reședința obligatorie în contextul unor măsuri precum:
  - măsuri preventive penale [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 84-89; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 154; *Fanouni împotriva Franței*, 2023, pct. 54 ; *Raimondo împotriva Italiei*, 1994, pct. 39; *Labita împotriva Italiei* (MC), 2000, pct. 63 și 193; *Vito Sante Santoro împotriva Italiei*, 2004, pct. 37; *Marturana împotriva Italiei*, 2008, pct. 190; *Villa împotriva Italiei*, 2010, pct. 43-44; *S.M. împotriva Italiei* (dec.), 2013, pct. 22-23; *Ciancimino împotriva Italiei*, decizia Comisiei, 1991; *Guzzardi împotriva Italiei*, decizia Comisiei, 1977];
  - extrădarea [*Cipriani împotriva Italiei* (dec.), 2010];
  - expulzarea (*M.S. împotriva Belgiei*, 2012, pct. 49 și 193; *M împotriva Franței*, decizia Comisiei, 1984; *Kenane împotriva Franței*, decizia Comisiei, 1992; *Kalibi împotriva Franței*, decizia Comisiei, 1984);

- interdicția de a părăsi domiciliul pe timp de noapte, cu excepția cazurilor de necesitate [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 86-88; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 154; *Fanouni împotriva Franței*, 2023, pct. 54 ; *Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 125; *Villa împotriva Italiei*, 2010, pct. 43-44; *Vito Sante Santoro împotriva Italiei,* 2004, pct. 37; *Labita împotriva Italiei* (MC), 2000, pct. 63 și 193; *Raimondo împotriva Italiei*, 1994, pct. 13 și 39; *S.M. împotriva Italiei* (dec.), 2013, pct. 22-23; *Ciancimino împotriva Italiei*, decizia Comisiei, 1991];
- interdicția, aplicată migranților, de a părăsi un centru de tip „hotspot” pe timp de noapte (*J.R. și alții împotriva Greciei*, 2018, pct. 86);
- obligația de a se prezenta periodic la instanță (*Schmid împotriva Austriei*, decizia Comisiei, 1985) sau la poliție [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 17, 84 și 89; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 154; *Fanouni împotriva Franței*, 2023, pct. 54 ; *Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 125; *S.M. împotriva Italiei* (dec.), 2013, pct. 22-23; *M.S. împotriva Belgiei*, 2012, pct. 49 și 193; *Villa împotriva Italiei*, 2010, pct. 43-44; *Cipriani împotriva Italiei* (dec.), 2010; *Vito Sante Santoro împotriva Italiei*, 2004, pct. 37; *Raimondo împotriva Italiei*, 1994, pct. 13 și 39; *Labita împotriva Italiei* (MC), 2000, pct. 63 și 193; *Poninski împotriva Poloniei* (dec.), 2000; *Ciancimino împotriva Italiei*, decizia Comisiei, 1991];
- supravegherea specială de către poliție, inclusiv măsurile sus-menționate și alte restricții conexe (a nu părăsi domiciliul fără informarea unei autorități de supraveghere; a nu merge la baruri, cluburi de noapte, săli de jocuri sau bordeluri sau a nu participa la întruniri publice; a nu se asocia cu persoane care au antecedente penale și care sunt supuse unor măsuri preventive) [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 84-89; *Raimondo împotriva Italiei*, 1994, pct. 39; *Labita împotriva Italiei* (MC), 2000, pct. 63 și 193; *Vito Sante Santoro împotriva Italiei*, 2004, pct. 37; *Villa împotriva Italiei*, 2010, pct. 43-44; *S. M. împotriva Italiei* (dec.), 2013, pct. 22-23; *Ciancimino împotriva Italiei*, decizia Comisiei, 1991];

- interdicția de a părăsi domiciliul între orele 19:00 și 7:00 în timpul săptămânii și al întregii zile în week-end, la care se adaugă permisiunea de a se prezenta la locul de muncă în timpul zilelor de lucru [*Trijonis împotriva Lituaniei* (dec.), 2005; a se vedea, de asemenea, *Dedu împotriva României* (dec.), 2024, pct. 77-81];
- o măsură de arest la domiciliu timp de șaisprezece zile, care impunea reclamanților să rămână în localitățile lor, să nu părăsească locuințele între orele 20:00 și 06:00 și să se prezinte de trei ori pe zi la secția de poliție(*Domenjoud împotriva Franței*, 2024, pct. 72;
- o limitare generală a circulației persoanelor pentru a combate pandemia de COVID-19, inclusiv o interdicție de a părăsi domiciliul sub sancțiunea unei amenzi, cu excepția unui număr exhaustiv de situații și cu prezentarea unui document care să ateste existența unor motive valabile în acest sens [*Terheş împotriva României* (dec.), 2021, pct. 45];
- obligația de a comunica orice schimbare a locului de domiciliu/reședință (*Schmid împotriva Austriei*, decizia Comisiei, 1985) sau de a o declara la poliție într-un anumit termen, sub sancțiunea unei amenzi [*Bolat împotriva Rusiei*, 2006, pct. 66; *Corley și alții împotriva Rusiei*, 2021, pct. 72; *Ananiyevy împotriva Rusiei* (Comitet), 2021; *Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 125];
- o amendă aplicată unui străin pentru șederea peste noapte în alt loc decât locul de reședință înregistrat (*Bolat împotriva Rusiei*, 2006, pct. 66);
- interzicerea apropierii de un anumit loc, de exemplu, un centru pentru solicitanții de azil (*M.S. împotriva Belgiei*, 2012, pct. 49 și 193); un șantier [*Cokarić și alții împotriva Croației* (dec.), 2006]; sau o clinică de avorturi (*Van den Dungen împotriva Țărilor de Jos*, decizia Comisiei, 1995);
- o ordonanță de interdicție și de protecție emisă în contextul violenței domestice, prin care i se interzice unui făptuitor să se întoarcă la domiciliul familiei și în zonele învecinate pentru o perioadă determinată [*Kurt împotriva Austriei* (MC), 2021, pct. 14, 25 și 183];
- imposibilitatea de a intra într-o anumită zonă a unui oraș sau o interdicție în acest sens [*Bigliazzi și alții împotriva Italiei* (dec.), 2008; *Olivieira împotriva Țărilor de Jos*, 2002, pct. 10 și 39; *Landvreugd împotriva Țărilor de Jos*, 2002, pct. 10 și 46];
- încercuirea („kettling” în limba engleză) sau izolarea unui grup de persoane în interiorul unui cordon de polițiști din motive de ordine publică [*Austin și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2024, pct. 84];
- Reținerea reclamantului în sala de judecată timp de aproximativ două ore din cauza comportamentului agresiv al publicului (*Vadym Melnyk împotriva Ucrainei*, 2022, pct. 87)
- monitorizarea extinsă de către poliție a circulației între o entitate teritorială nerecunoscută de comunitatea internațională și o zonă controlată de guvern precum și în interiorul acesteia, cumulată cu obligația de a se prezenta la poliție înainte de fiecare trecere a frontierei prevăzută (*Denizci și alții împotriva Ciprului*, 2001, pct. 403-406);
- imposibilitatea persoanelor strămutate în interiorul țării de a se întoarce la casele lor situate pe teritoriul unei entități nerecunoscute de comunitatea internațională [*Georgia împotriva Rusiei (II)* (MC), 2021, pct. 292-301];
- restrângeri ale libertății de circulație care rezultă din pretinsa „anexare” de teritoriu al unui stat de către altul și din transformarea *de facto* (de către statul pârât) a liniei de frontieră administrativă într-o frontieră de stat [capăt de cerere privind pretinsa existență a unei practici administrative declarat admisibil: *Ucraina împotriva Rusiei (re Crimeea)* (dec.) (MC), 2020, pct. 500-503];
- Restrângeri ale libertății de circulație între o entitatea teritorială nerecunoscută de comunitatea internațională și o zonă controlată de guvern, rezultate din procesul de „frontierizare” [capăt de cerere privind pretinsa existență a unei practici administrative declarat admisibil: *Georgia împotriva Rusiei (IV)* (dec.), 2023];

- pretinsă răpire și transfer forțat dintr-o entitate teritorială nerecunoscută de comunitatea internațională către statul care exercită controlul efectiv asupra respectivei entități [capăt de cerere privind pretinsa existență a unei practici administrative declarat admisibil: *Ucraina și Țările de Jos împotriva Rusiei* (dec.) (MC), 2022, pct. 895-898];
- refuzul poliției de a lăsa reclamantul să treacă frontiera administrativă dintre două regiuni (*Timishev împotriva Rusiei*, 2005, pct. 44; *Gartukayev împotriva Rusiei*, 2005, pct. 21);
- o interdicție de tranzit, în temeiul legislației de punere în aplicare a rezoluțiilor Consiliului de Securitate al ONU, impusă unui rezident al unei zone enclave de către statul care o înconjoară; și imposibilitatea de a călători în țara al cărei resortisant era reclamantul [*Nada împotriva Elveției* (MC), 2012, pct. 198 și 226-228];
- obligația de a furniza amprente digitale la depunerea cererii pentru pașaport și stocarea ulterioară a amprentelor digitale pe un microcip în pașaport [*Willems împotriva Țărilor de Jos* (dec.), 2021, pct. 23 și 38].

2. Măsuri care nu constituie o ingerință

106. S-a constatat că următoarele măsuri fie nu intră în domeniul de aplicare al libertății de circulație, fie nu constituie o ingerință în acest drept:

- cerința ca sportivii de elită dintr-un „grup țintă” să notifice autorităților un slot zilnic de o oră în care aceștia ar fi disponibili într-un anumit loc, la alegerea lor, în scopul testării neanunțate. Deși această cerință însemna că aceștia erau obligați să rămână într-un anumit loc timp de o oră în fiecare zi și, astfel, erau împiedicate sosirile și plecările discrete, acest lucru a fost considerat mai degrabă o chestiune de ingerință în viața privată decât o măsură de supraveghere. În special, măsura în cauză nu putea fi echivalată cu marcarea electronică dispusă ca modificare a unei pedepse sau în coroborare cu o ordonanță privind reședința obligatorie. Prin urmare, nu se aplica art. 2 din Protocolul nr. 4 [*Federația Națională a Asociațiilor și Sindicatelor de Sportivi (Fédération nationale des associations et syndicats de sportifs – FNASS) și alții împotriva Franței*, 2018, pct. 199-200];
- cerința de a purta centura de siguranță în timpul conducerii unui autovehicul [*Viel împotriva Franței* (dec.), 1999];
- anularea unui permis de conducere; art. 2 din Protocolul nr. 4 nu se extinde asupra alegerilor personale în ceea ce privește utilizarea anumitor mijloace de transport [*Maszni împotriva României* (dec.), 2004];
- obligația de a purta o carte de identitate și de a o prezenta poliției ori de câte ori era solicitată, sub sancțiunea unei amenzi, sau un control de identitate ca atare(*Reyntjens împotriva Belgiei*, decizia Comisiei, 1992; *Basu împotriva Germaniei,* 2022, pct. 43-44);
- confiscarea unei cărți de identitate care nu are ca rezultat un obstacol în calea liberei circulații (*Bește leagă împotriva Republicii Moldova și a Rusiei*, 2019, pct. 64-65);
- neeliberarea, pentru mult timp, a unui permis de ședere pentru un cetățean străin, fără a afecta libertatea sa de circulație în mod concret [*Aristimuño Mendizabal împotriva Franței* (dec.), 2005];
- o citație pentru prezentare în fața organelor de urmărire penală [*Kuzmin împotriva Rusiei* (dec.), 2002, pct. 12];
- posibilitatea de a fi oprit și supus unei percheziții preventive de către poliție în zonele din centrul orașului desemnate ca risc de securitate din cauza prevalenței infracțiunilor violente în aceste zone; sentimentul de teamă de a fi forțat să se supună unei percheziții la intrarea în zonă este insuficient pentru a încadra măsura ca restrângere a libertății de circulație [*Colon împotriva Țărilor de Jos* (dec.), 2012, pct. 97-100];
- expunerea la fumat pasiv în spații publice și private [*Botti împotriva Italiei* (dec.), 2004];

- controalele de securitate la care sunt supuși pasagerii în aeroporturi înainte de plecare [*Phull împotriva Franței* (dec.), 2005].

B. Dreptul la alegerea în mod liber a reședinței

1. Chestiuni legate de domeniul de aplicare

107. Dreptul la alegerea în mod liber a reședinței impune, în principiu, ca statele contractante să țină seama de preferințele individuale în materie [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 141].

108. Totodată, o preferință personală nespecificată, pentru care nu se oferă nicio justificare, nu poate prevala asupra procesului decizional public, privând astfel autoritățile de posibilitatea de a evalua comparativ interesele concurente și reducând marja de apreciere a statului la zero [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 166].

109. În plus, art. 2 din Protocolul nr. 4 nu poate fi interpretat în sensul că obligă statul să acorde sprijin financiar unei persoane să achiziționeze o locuință la alegerea sa (*Kutsenko împotriva Rusiei*, 2006, pct. 62) ori să restituie proprietăți confiscate de la rudele decedate ale reclamantului de către fostul regim comunist [*Todirică și alții împotriva României* (dec.), 2011, pct. 38-40].

110. Art. 2 din Protocolul nr. 4 nu garantează un drept la un anumit loc de domiciliu/reședință fără un drept de ședere într-un astfel de loc specific (*Van de Vin și alții împotriva Țărilor de Jos*, decizia Comisiei, 1992).

111. Această dispoziție nu poate fi interpretată nici în sensul că acordă unui străin dreptul de ședere sau de ședere în continuare într-o țară al cărei cetățean nu este. Aceasta nu privește condițiile în care o persoană are dreptul de a rămâne într-o țară [*Ben Salah împotriva Italiei*, 2009, pct. 53; *Makuc și alții împotriva Sloveniei* (dec.), 2007, pct. 210; *Omwenyeke împotriva Germaniei* (dec.), 2007; *Szyszkowski împotriva San Marino* (dec.), 2003; *Dremlyuga împotriva Letoniei* (dec.), 2003].

112. Art. 2 din Protocolul nr. 4 nu conferă unui străin „în mod legal pe teritoriul unui stat" dreptul de a rămâne permanent pe teritoriul statului respectiv (Raport explicativ la Protocolul nr. 4, pct. 8). Această dispoziție nu garantează nici dreptul de a nu fi expulzat de pe teritoriul unui stat (*Polley împotriva Belgiei*, decizia Comisiei, 1991).

113. Art. 2 din Protocolul nr. 4 nu se aplică măsurilor temporare de mutare luate în urma unei catastrofe naturale și nu include obligația statelor de a face zonele expuse riscurilor naturale mai sigure pentru locuitorii lor [*Zilli și Bonardo împotriva Italiei* (dec.), 2004].

2. Forme de ingerință

114. S-a constatat, ori s-a presupus, că următoarele măsuri constituie o restricție sau o problemă privind exercitarea libertății de alegere a reședinței:

- obligația de a comunica orice schimbare a locului de domiciliu/reședință (*Schmid împotriva Austriei*, decizia Comisiei, 1985) sau de a o declara la poliție într-un anumit termen, sub sancțiunea unei amenzi [*Bolat împotriva Rusiei*, 2006, pct. 66; *Corley și alții împotriva Rusiei*, 2021, pct. 72; *Ananiyevy împotriva Rusiei* (Comitet), 2021; *Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 125];
- o ordonanță privind reședința obligatorie, respectiv o ordonanță prin care se impune reședința într-o anumită zonă sau într-o anumită localitate (în special, una diferită de locul de reședință) și imposibilitatea părăsirii acesteia fără permisiune (ca măsură preventivă penală: *Ciancimino împotriva Italiei*, decizia Comisiei, 1991; *Guzzardi împotriva Italiei*, decizia Comisiei, 1977);
- interzicerea șederii în zone specifice (*Ciancimino împotriva Italiei*, decizia Comisiei, 1991);

- neaprobarea stabilirii în anumite zone determinate (din oraș) pentru nerespectarea cerințelor legale privind durata ședерii și tipul de venit [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 12 și 105];
- interzicerea schimbării adresei reședinței (de exemplu, în contextul unei proceduri penale în curs: *Nagy împotriva Ungariei* (dec.), 2004;
- respingerea unei cereri pentru ședere permanentă într-un oraș închis cu instalații nucleare (*Karpacheva și Karpachev împotriva Rusiei*, 2011, pct. 25);
- neaprobarea cererii unui adult cu handicap mintal pentru a se muta într-un loc îndepărtat și izolat pentru a locui cu foștii săi asistenți maternali profesioniști (*A.-M.V. împotriva Finlandei*, 2017, pct. 94);
- transferul unor săteni aparținând unei minorități etnice într-o altă localitate ca urmare a extinderii unei mine de cărbune [*Noack și alții împotriva Germaniei* (dec.), 2000];
- refuzul de a certifica reședința reclamantei la adresa aleasă, expunând-o astfel riscului de a primi sancțiuni și amenzi administrative [*Tatishvili împotriva Rusiei*, 2007, pct. 46; *Sarmina și Sarmin împotriva Rusiei* (dec.), 2005];
- o interdicție de ședere aplicată soției cu cetățenie străină a reclamantului [*Schober împotriva Austriei* (dec.), 1999];
- o hotărâre judecătorească, în conformitate cu Convenția de la Haga asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, de a înapoia un copil, având ca rezultat necesitatea mutării în străinătate a copilului și a părintelui răpitor [*Lipkowsky și Mc Cormack împotriva Germaniei* (dec.), 2011];
- interzicerea desfășurării unei activități comerciale, care a fost aplicată ca urmare a unei condamnări penale și care a împiedicat-o pe reclamantă să își asiste soțul în această activitate sau chiar să locuiască împreună cu acesta (*X. împotriva Belgiei*, decizia Comisiei, 1980);
- decizia unei biserici de stat de a transfera un preot într-o altă parohie situată la mai mult de 100 de kilometri de domiciliul său [*Ahtinen împotriva Finlandei* (dec.), 2005];
- interdicția aplicată unui proprietar de terenuri de a locui permanent în casa sa situată într-o zonă care era destinată exclusiv utilizării în timpul vacanțelor [*Valkeajärvi împotriva Finlandei* (dec.), 2015, pct. 34];
- imposibilitatea prelungită a unei proprietare de a redobândi posesia asupra apartamentului său, care a fost confiscat în timpul regimului comunist ca sancțiune pentru emigrarea sa, închiriat altor persoane de către stat și restituit acesteia printr-o hotărâre judecătorească după schimbarea regimului (capăt de cerere declarat admisibil: *Gafencu împotriva României*, decizia Comisiei, 1997);
- interdicția, impusă unor persoane care locuiau în case mobile, de a locui în afara unui centru pentru locuințe mobile recunoscut (*Van de Vin și alții împotriva Țărilor de Jos*, decizia Comisiei, 1992).

3. Măsuri care nu constituie o ingerință

115. În următoarele situații, organele Convenției nu au constatat nicio restricție sau problemă în legătură cu exercitarea dreptului de a alege în mod liber reședința:

- mutarea locuitorilor din așezări miniere deținute de stat și situate în Nordul Extrem, ca urmare a deciziei de a le închide din cauza lipsei de durabilitate economică și de a le oferi rezidenților locuințe de schimb și subvenții [*Chernykh împotriva Rusiei* (dec.), 2007];
- mutarea unei reclamante într-un apartament de schimb, acordat de autoritățile locale ca urmare a deciziei de demolare a locuinței sale în cadrul unui program local de reconstruire a locuințelor dărăpănate datând din perioada sovietică: deși apartamentul de schimb se afla

într-un alt district din același oraș, reclamanta nu se afla în imposibilitatea de a închiria sau a cumpăra un apartament în vechiul său cartier sau în altă parte [*Natalya Gerasimova împotriva Rusiei* (dec.), 2004];

- respingerea unei cereri a unei victime din Cernobîl, care avea dreptul, în temeiul legislației naționale, la o locuință oferită gratuit de stat, cerere prin care acesta solicita o anume locuință în Moscova: respectiva decizie nu îl împiedica pe reclamant să se mute la Moscova și să închirieze ori să cumpere un apartament acolo (*Nagovitsyn împotriva Rusiei*, 2008, pct. 60);
- un capăt de cerere privind cuantumul insuficient al despăgubirilor acordate pentru defectele de construcție, îndreptat împotriva unei societăți private, cuantum considerat că l-ar împiedica pe reclamant să cumpere altă locuință (*Kutsenko împotriva Rusiei*, 2006, pct. 61-62);
- un ordin de evacuare care obliga reclamanții să își părăsească temporar casa, situată în apropierea unei zone afectate de o surpare de teren, și să se mute într-un apartament asigurat de autoritățile locale; și pretinsa omisiune a autorităților de a lua măsurile necesare împotriva riscului surpărilor de teren și de a spori siguranța zonei [*Zilli și Bonardo împotriva Italiei* (dec.), 2004];
- neacordarea permisului de locuire într-o locuință mobilă, urmată de evacuarea din aceasta, pentru nerespectarea cerințelor legale de eligibilitate; decizia în litigiu nu a limitat libertatea reclamantului de a cumpăra sau a închiria o casă într-un loc la alegerea acestuia (*Beckers împotriva Țărilor de Jos*, decizia Comisiei, 1991);
- cerința impusă persoanelor din locuințe mobile, ca urmare a închiderii unui centru regional pentru locuințe mobile, de a muta locuințele mobile în noile locuri care le-au fost alocate în aceeași localitate sau în cea învecinată, cu posibilitatea de a-și exprima dorințele în acest sens (*Van de Vin și alții împotriva Țărilor de Jos*, decizia Comisiei, 1992);
- refuzul autorităților fiscale de a-l considera pe reclamant, care și-a schimbat adesea reședința *de facto* din motive profesionale, ca fiind rezident în localitatea în care deținea o proprietate (*S. împotriva Suediei*, decizia Comisiei, 1988).

C. Libertatea de a părăsi orice țară

1. Chestiuni legate de domeniul de aplicare

116. Art. 2 din Protocolul nr. 4, în special paragraful 2, prin care se acordă dreptul de a părăsi orice țară, inclusiv propria țară, nu exclude ca exercitarea acestuia să fie condiționată de respectarea unor cerințe formale, de exemplu obținerea unui document de călătorie valabil (pașaport) și/sau a unei vize [*S.E. împotriva Serbiei*, 2023, pct. 47;*Ioviță împotriva României* (dec.), 2017, pct. 74; *Mogoș și alții împotriva României* (dec.), 2004] sau obținerea consimțământului părinților/hotărârii judecătorești de autorizare a călătoriei unui minor [*Lolova și Popova împotriva Bulgariei* (dec.), 2015, pct. 47; *Șandru împotriva României* (dec.), 2014, 2014, pct. 23].

117. Posibilitatea de a respecta astfel de cerințe ar trebui să fie accesibilă în practică reclamanților (*L.B. împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 95-96), ceea ce implică obligații corespunzătoare care revin autorităților statului (*S.E. împotriva Serbiei*, 2023, pct. 80 și 84).

118. Art. 2 din Protocolul nr. 4 nu implică un drept nelimitat de a călători în orice altă țară la alegerea persoanei. Acesta garantează dreptul de a părăsi orice țară numai pentru orice țară la alegerea persoanei în care aceasta poate fi primită (*Shioshvili și alții împotriva Rusiei*, 2016, pct. 58; *Baumann împotriva Franței*, 2001, pct. 61; *Gochev împotriva Bulgariei,* 2009, pct. 44).

119. Deși articolul 2 din Protocolul nr. 4 nu se referă în mod direct la restricțiile privind accesul în anumite părți ale altor state (de exemplu, zonele de conflict), Curtea a pornit de la premisa că o astfel de restricție intră în sfera de aplicare a acestei dispoziții (*Mørck Jensen împotriva Danemarcei*, 2022, pct. 61-62).

120. Această dispoziție nu conferă dreptul de a obține o viză care să permită unei persoane să intre și să rămână într-un anumit stat, cu consecința că nu se poate invoca această dispoziție pentru a contesta refuzul autorităților naționale de a acorda o viză (*Consorts Demir împotriva Franței*, 2006, pct. 23).

121. La un nivel mai general, Convenția sau protocoalele la aceasta nu garantează niciun drept unui străin de a intra, a locui sau a rămâne într-o anumită țară ca atare [*Makuc și alții împotriva Sloveniei* (dec.), 2007, pct. 210; *Yildirim împotriva României* (dec.), 2007].

122. Art. 2 din Protocolul nr. 4 nu poate fi considerat ca impunând statelor contractante o obligație generală de a elibera străinilor care locuiesc pe teritoriul lor un document special care să le permită să călătorească în străinătate. Cu toate acestea, Curtea poate considera că această dispoziție este aplicabilă în cazul în care, având în vedere circumstanțele individuale particulare ale unui străin, dreptul său de a părăsi orice țară nu ar fi practic și efectiv ca urmare a refuzului țării gazdă de a-i elibera un document de călătorie (*S.E. împotriva Serbiei*, 2023, pct. 47 și 75; *L.B. împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 59).

123. Acesta ar fi cazul, de exemplu, în care un străin nu poate obține un astfel de document din țara sa de origine, având în vedere că a fugit din aceasta cu intenția de a solicita azil și se teme să se adreseze autorităților respective. În acest sens, Curtea va ține seama de faptul dacă legislația internă a țării gazdă permite cetățenilor străini cu ședere legală să obțină un pașaport de străin (*L.B. împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 59-61, 90 și 93-94). În cazul în care un refugiat are dreptul, în temeiul legislației interne a țării gazdă, să obțină un document de călătorie, inacțiunea autorităților va constitui o încălcare a dreptului său de a părăsi orice țară; într-adevăr, statul pârât nu poate să se sustragă de la obligațiile sale cerând refugiaților să solicite un astfel de document din țara de origine, din care au fugit de teama persecuției, sau să solicite cetățenia țării gazdă (*S.E. împotriva Serbiei*, 2023, pct. 79-81).

124. Măsurile care vizează prevenirea imigrației ilegale nu intră sub incidența art. 2 din Protocolul nr. 4. În *Xhavara și alții împotriva Italiei și Albaniei* (dec.), în 2001, Curtea a examinat o blocadă navală instituită în comun de autoritățile italiene și albaneze, forțele navale italiene fiind autorizate să urce la bordul ambarcațiunilor albaneze și să efectueze controale acolo. Cât timp măsurile în litigiu fuseseră luate pentru a împiedica reclamanții să intre ilegal în Italia, nu să părăsească Albania, art. 2 din Protocolul nr. 4 a fost considerat inaplicabil.

125. Art. 2 din Protocolul nr. 4 nu poate fi invocat în legătură cu imposibilitatea unui reclamant de a intra într-un stat al cărui cetățean este [*Victor-Emmanuel De Savoie împotriva Italiei* (dec), 2001]. Aceste chestiuni sunt reglementate de art. 3 din Protocolul nr. 4 (a se vedea Ghid privind art. 3 din Protocolul nr. 4).

126. Dreptul de a părăsi orice țară nu include dreptul de a-și retrage proprietatea de acolo fără nicio restricție (*S. împotriva Suediei,* decizia Comisiei, 1985).

2. Forme de ingerință

127. Atât acțiunile sau omisiunile intenționate, cât și cele neintenționate ale unei autorități publice pot intra în sfera de aplicare a art. 2 din Protocolul nr. 4, atâta timp cât au ca efect excluderea unui reclamant de la exercitarea dreptului de a părăsi orice țară (*S.E. împotriva Serbiei*, 2023, pct. 48 și 75).

128. O ingerință în dreptul de a părăsi orice țară are loc atunci când un reclamant este împiedicat să călătorească în *orice* țară la alegerea sa în care poate fi primit (*Baumann împotriva Franței*, 2001, pct.

61; *Khlyustov împotriva Rusiei*, 2013, pct. 64; *De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 104; *Mursaliyev și alții împotriva Azerbaidjanului*, 2018, pct. 29; *L.B. împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 79; și *S.E. Împotriva Serbiei*, 2023, pct. 74).

129. Prin urmare, în cazul în care un reclamant își păstrează posibilitatea doar de a trece frontiera cu statele învecinate sau de a călători în țări care aparțin unei anumite regiuni, se consideră că acest lucru constituie o restrângere a dreptului său de a părăsi orice țară, inclusiv pe a sa (*Soltysyak împotriva Rusiei*, 2011, pct. 37; *L.B. împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 81; *Peltonen împotriva Finlandei*, decizia Comisiei, 1995; *K.S. împotriva Finlandei*, decizia Comisiei, 1995).

130. Cea mai frecventă formă de restrângere este interdicția de a părăsi propria țară sau o țară anumită.

131. Interdicțiile de călătorie au fost fie puse în aplicare prin intermediul următoarelor măsuri, fie însoțite de acestea:

- Includerea unui reclamant într-o bază de date specifică (*Khlyustov împotriva Rusiei*, 2013);
- Măsuri prin care o persoană este deposedată de un act de identitate sau nu i se permite utilizarea acestuia, de exemplu pașaportul, inclusiv:
  - înscrierea unei anumite mențiuni în pașaport (*Sissanis împotriva României*, 2007);
  - refuzul de a elibera sau de a reînnoi un act de identitate (*Peltonen împotriva Finlandei*, decizia Comisiei, 1995; *K.S. împotriva Finlandei*, decizia Comisiei, 1995; *Marangos împotriva Ciprului*, nr. 31106/96, decizia Comisiei, 20 mai 1997; *Bartik împotriva Rusiei*, 2006; *Soltysyak împotriva Rusiei*, 2011; *Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018; *Milen Kostov împotriva Bulgariei*, 2013; *Vlasov și Benyash împotriva Rusiei*, 2016; *Ignatov împotriva Bulgariei*, 2009; *Kerimli împotriva Azerbaidjanului*, 2015; *Torresi împotriva Italiei* (dec.); 2019; *Rotaru împotriva Republicii Moldova*, 2020;
  - invalidarea, retragerea sau confiscarea unui act de identitate [*Stamose împotriva Bulgariei*, 2012; *Bevc împotriva Croației* (dec.), 2020; *Folnegović împotriva Croației* (dec.), 2017; *Napijalo împotriva Croației*, 2003; *Battista împotriva Italiei*, 2014; *Diamante și Pelliccioni împotriva San Marino*, 2011; *Nalbantski împotriva Bulgariei*, 2011; *Baumann împotriva Franței*, 2001, pct. 63; *Miażdżyk împotriva Poloniei*, 2012; *Pop Blaga împotriva României* (dec.), 2012; *Földes și Földesné Hajlik împotriva Ungariei*, 2006; *Pfeifer împotriva Bulgariei*, 2011; *Potapenko împotriva Ungariei*, 2011; *A.E. împotriva Poloniei*, 2009; *Iordan Iordanov și alții împotriva Bulgariei*, 2009; *Gochev împotriva Bulgariei*, 2009; *Riener împotriva Bulgariei*, 2006; *Hristov împotriva Bulgariei* (dec.), 2006; *Schmid împotriva Austriei*, decizia Comisiei, 1985; *M. împotriva Germaniei*, decizia Comisiei, 1984].

132. Au fost impuse interdicții de călătorie ca urmare a următoarelor contexte sau în următoarele contexte:

- neîndeplinirea serviciului militar (*Peltonen împotriva Finlandei*, decizia Comisiei, 1995; *K.S. împotriva Finlandei*, decizia Comisiei, 1995; *Marangos împotriva Ciprului*, decizia Comisiei, 1997);
- accesul la „secrete de stat” la locul de muncă anterior (*Bartik împotriva Rusiei*, 2006; *Soltysyak împotriva Rusiei*, 2011; *Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018);
- încălcarea reglementărilor privind imigrarea în străinătate urmată de expulzarea în țara de origine (*Stamose împotriva Bulgariei*, 2012);
- refuzul de a plăti penalități aferente taxelor vamale (*Napijalo împotriva Croației*, 2003);
- procedură de extrădare în curs (*Dzhaksybergenov împotriva Ucrainei*, 2011);
- pentru a preveni mutarea copiilor minori într-o țară străină, în special în cursul procedurilor având ca obiect încredințarea sau drepturile de a avea legături personale cu minorul [*Roldan*

Texeira și alții împotriva Italiei (dec.), 2000; *Diamante și Pelliccioni împotriva San Marino*, 2011];

- în așteptarea îndreptării unui infractor condamnat (*Nalbantski împotriva Bulgariei*, 2011; *Milen Kostov împotriva Bulgariei*, 2013; *Sarkizov și alții împotriva Bulgariei*, 2012; *Vlasov și Benyash împotriva Rusiei*, 2016);
- pentru a asigura executarea unei pedepse cu închisoarea, care este amânată temporar (*M. împotriva Germaniei*, decizia Comisiei, 1984);
- neplata datoriilor, ca de exemplu:
  - impozite (*Riener împotriva Bulgariei*, 2006; *Centrul de Resurse pentru Democrație și Drepturile Omului și Mustafayev împotriva Azerbaidjanului*, 2021);
  - plata pensiei de întreținere pentru minori [*Battista împotriva Italiei*, 2014; *Torresi împotriva Italiei* (dec.), 2019];
  - datorii de judecată față de stat (*Komolov împotriva Rusiei*, 2020) sau față de o persoană particulară (*Ignatov împotriva Bulgariei*, 2009; *Gochev împotriva Bulgariei*, 2009; *Khlyustov împotriva Rusiei*, 2013; *Cherepanov împotriva Rusiei*, 2016; *Rotaru împotriva Republicii Moldova*, 2020; *Stetsov împotriva Ucrainei*, 2021);
- proceduri penale în curs împotriva:
  - unor terți (*Baumann împotriva Franței*, 2001; *Mursaliyev și alții împotriva Azerbaidjanului*, 2018; *Centrul de Resurse pentru Democrație și Drepturile Omului și Mustafayev împotriva Azerbaidjanului*, 2021);
  - reclamanților [*Sissanis împotriva României*, 2007; *Miażdżyk împotriva Poloniei,* 2012; *Bevc împotriva Croației* (dec.), 2020; *Folnegović împotriva Croației* (dec.), 2017; *Bulea împotriva României*, 2013; *Kerimli împotriva Azerbaidjanului*, 2015; *Munteanu împotriva României* (dec.), 2015; *Popoviciu împotriva României*, 2016; *Földes și Földesné Hajlik împotriva Ungariei,* 2006; *Pfeifer împotriva Bulgariei*, 2011; *Prescher împotriva Bulgariei*, 2011; *A.E.* împotriva *Poloniei*, 2009; *Bessenyei împotriva Ungariei,* 2008; *Hristov împotriva Bulgariei* (dec.), 2006; *Makedonski împotriva Bulgariei,* 2011*; Potapenko împotriva Ungariei,* 2011; *Pop Blaga împotriva României* (dec.), 2012*; Iordan Iordanov și alții împotriva Bulgariei,* 2009; *Schmid împotriva Austriei,* decizia Comisiei, 1985].

133. Restrângerile exercitării dreptului de a părăsi orice țară, inclusiv pe a sa, au luat și forme precum:

- interdicția, sub sancțiunea răspunderii penale, de a intra și de a rămâne, fără permisiune, în zone în care o organizație teroristă este parte la un conflict armat în curs (*Mørck Jensen împotriva Danemarcei*, 2022);
- întreruperea călătoriei cu trenul a reclamanților de către autorități, care i-au obligat să aștepte 12 zile pentru o viză de tranzit (*Shioshvili și alții împotriva Rusiei*, 2016);
- oprirea reclamanților, de etnie romă, la frontieră și refuzul de a le permite acestora să părăsească țara, invocând menținerea relațiilor statului cu UE în contextul unei creșteri percepute a numărului de resortisanți ai statului pârât care depun cereri de azil nefondate în UE și în statele membre Schengen, abuzând astfel de regimul de scutire de viză existent (*Memedova și alții împotriva Macedoniei de Nord*, 2023);
- împiedicarea trecerii frontierei de către un minor aflat într-o excursie cu școala din cauza lipsei documentelor necesare pentru a dovedi consimțământul părintelui căruia nu i se încredințase minorul [*Șandru împotriva României* (dec.), 2014];
- refuzul unei instanțe de a permite călătoria unui copil în străinătate pentru a se alătura părintelui său în absența consimțământului celuilalt părinte (*Penchevi împotriva Bulgariei*, 2015);

- o examinare îndelungată de către instanțele naționale a unei cereri pentru a aproba călătoria unui copil în străinătate pentru a se alătura părintelui său în absența consimțământului celuilalt părinte [proces cu o durată de aproximativ 2 ani și 10 luni: *Lolova și Popova împotriva Bulgariei* (dec.), 2015, pct. 41];
- detenție legală în așteptarea expulzării, în vederea urmăririi penale sau în vederea executării unei pedepse cu închisoarea (*C. împotriva Germaniei*, decizia Comisiei, 1985; *X. împotriva Germaniei*, decizia Comisiei, 1977; *X. împotriva Germaniei*, decizia Comisiei, 1970; *X. împotriva Germaniei*, decizia Comisiei, 1970);
- revocarea eliberării provizorii a reclamantului din spitalul de psihiatrie pe motiv că intenționa să călătorească în străinătate fără să fi făcut demersuri pentru a primi asistență corespunzătoare în țara de destinație (*Nordblad împotriva Suediei*, decizia Comisiei, 1993);
- eliberarea unui pașaport provizoriu, cu o perioadă de valabilitate limitată la un an, ca urmare a procedurii penale în curs [*Csorba împotriva Ungariei* (dec.), 2007];
- refuzul de a elibera sau neeliberarea unui document de călătorie (de exemplu, un pașaport pentru străini):
  - unei persoane apatride (*Härginen împotriva Finlandei*, decizia Comisiei, 1998);
  - unui refugiat (*S.E. împotriva Serbiei*, 2023, pct. 49-50 și 79);
  - unui rezident pe termen lung care a fugit din țara sa de origine și nu a putut obține un document de călătorie din partea acesteia, deoarece se temea să contacteze autoritățile respectivei țări (*L.B. împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 60, 90 și 93-94);
- repatrierea unui contravenient străin care se afla în detenție și avea probleme de sănătate mintală, supusă condiției de internare a acestuia într-un spital pentru boli mintale în țara sa de origine (*I.H. împotriva Austriei*, decizia Comisiei, 1989).

3. Măsuri care nu constituie o ingerință

134. În următoarele situații, organele Convenției nu au constatat nicio restricție sau problemă cu privire la exercitarea libertății de a părăsi orice țară:

- în cazul în care au existat repercusiuni financiare ale exercitării dreptului, ca de exemplu:
  - suspendarea plății pensiei pentru limită de vârstă a reclamanților în caz de emigrare (*Gorfunkel împotriva Rusiei*, 2013, pct. 37-38; *Cinnan împotriva Suediei*, decizia Comisiei, 1988);
  - refuzul de a acorda persoanelor care au emigrat permisiunea de a retrage valută în străinătate din cauza obligațiilor fiscale restante (*S. împotriva Suediei*, decizia Comisiei, 1985);
  - obligarea unui lucrător frontalier la plata de contribuții la sistemele asigurărilor sociale de sănătate atât în statul de reședință, în care s-a mutat, cât și în statul său de origine, în care își desfășura activitatea (*Roux împotriva Franței*, decizia Comisiei, 1995);
  - calcularea drepturilor la pensie ale lucrătorilor migranți care s-au întors să se pensioneze în țara lor de origine, luând în considerare valoarea mai mică a contribuțiilor plătite când au lucrat în străinătate și având ca rezultat o reducere a pensiei [*Maggio și alții împotriva Italiei* (dec.), 2010];
  - imposibilitatea unor resortisanți cu reședința în străinătate de a obține restituirea proprietăților confiscate în timpul fostului regim comunist ca sancțiune pentru emigrarea lor, din cauza unei condiții, stabilite prin lege, de ședere permanentă pe teritoriul statului în cauză (*Brezny împotriva Republicii Slovace*, decizia Comisiei, 1996);
- anularea unei hotărâri judecătorești definitive prin care s-a dispus restituirea proprietății, care fusese confiscată în timpul fostului regim comunist ca sancțiune pentru emigrarea

reclamantului, pentru motive care nu aveau legătură cu fondul litigiului (*Oprescu împotriva României*, 2003, pct. 33-36);

o alegere personală de a nu intra sau a părăsi o anumită țară de teama arestării în baza unui mandat de arestare neexecutat [*E.M.B. împotriva României*, (dec.), 2010, pct. 32-34 și 48-49; *Stapleton împotriva Irlandei* (dec.), 2010, pct. 22 și 33; *Krombach împotriva Franței* (dec.), 2000; a se compara și contrasta cu *Lypovchenko și Halabudenco împotriva Republicii Moldova și Rusiei*, 2024, pct. 148-149, în contextul specific al deciziei reclamantului de a nu se întoarce în așa-numita „Republică Moldovenească Transnistreană" (RMT), având în vedere mandatul ilegal de percheziție și arestare emis de o instanță *de facto* a „RMT"];

- o hotărâre judecătorească prin care s-a declarat ilegală îndepărtarea și reținerea unui copil în străinătate, în sensul Convenției de la Haga asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, fără însă a dispune înapoierea acesteia sau a interzice părăsirea țării de origine; hotărârea a fost adoptată având în vedere eventualul acord al părintelui răpitor de a se întoarce cu copilul [*D.J. și A.-K.R. împotriva României* (dec.), 2009, pct. 74];
- respingerea unei cereri, în temeiul Convenției de la Haga asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, pentru înapoierea unui copil, fără a impune restricții de călătorie acestuia din urmă [*Monory împotriva Ungariei și a României* (dec.), 2004];
- refuzul de a permite unui părinte căruia nu i s-a încredințat copilul să călătorească în străinătate împreună cu copilul său atunci când își exercită drepturile de a avea legături personale cu minorul [*R.R. împotriva României (nr. 1)* (dec.), 2008; *R.R. împotriva României (nr. 3)* (dec.), 2011, pct. 203-205];
- neexecutarea hotărârilor de adopție în favoarea unor resortisanți străini și nepredarea copiilor adolescenți, care s-au opus adopției lor în străinătate și care altminteri nu erau împiedicați să călătorească în afara țării lor de origine (*Pini și alții împotriva României*, 2004, pct. 195-197).

D. Calitatea de victimă și chestiuni de imputabilitate

1. Calitatea *locus standi* a rudelor (victime indirecte)

135. Având în vedere natura lor specifică, drepturile garantate de art. 2 din Protocolul nr. 4 fac parte, în principiu, din categoria drepturilor netransferabile (*Lindner și Hammermayer împotriva României*, 2002, pct. 24).

136. În cauza *Lindner și Hammermayer împotriva României*, 2002, reclamanții s-au plâns de faptul că proprietatea mamei lor decedate fusese confiscată în timpul fostului regim comunist ca urmare a emigrării acesteia. În opinia Curții, având în vedere natura sa specifică, un astfel de capăt de cerere nu putea, în circumstanțele cauzei, să fie considerat transferabil, cu atât mai mult cu cât nu exista nicio dovadă că, înainte de deces, mama reclamanților s-a plâns personal de o încălcare a dreptului său de a circula în mod liber. În orice caz, întrucât capătul de cerere nu se încadra în competența *ratione temporis* a Curții, Curtea nu a fost în măsură să examineze dacă existența unui interes general i-ar impune să continue examinarea acestuia (*Lindner și Hammermayer împotriva României*, 2002, pct. 22-26; a se vedea și Ghid practic cu privire la condițiile de admisibilitate).

2. Măsură în litigiu care nu afectează reclamantul din cauza unor circumstanțe specifice

137. În *Lolova și Popova împotriva Bulgariei* (dec.), 2015, Curtea a examinat, printre altele, refuzul repetat al poliției de a elibera un pașaport unei minore. În circumstanțele specifice, refuzurile în litigiu nu au afectat posibilitatea copilului de a părăsi țara în mod concret: tatăl acesteia nu a consimțit la călătoria acesteia, iar procedurile interne pentru a obține autorizarea de către instanță a călătoriei

acesteia fără consimțământul tatălui au fost pendinte pe parcursul întregii perioade în discuție. Astfel, pașaportul i-a fost eliberat reclamantei la scurt timp după ce a devenit executorie hotărârea instanței de autorizare a călătoriei. Prin urmare, capătul de cerere a fost respins din cauza lipsei calității de victimă (pct. 47-48).

3. Măsuri cu caracter general și precizări necesare în cazul formulării unui capăt de cerere

138. Pentru a putea revendica statutul de victimă, reclamantul trebuie să furnizeze informații care să demonstreze modul exact în care măsura contestată l-a afectat sau ar putea să-l afecteze în mod direct sau l-ar viza din cauza eventualelor circumstanțe individuale (*Zambrano împotriva Franței* (dec.), pct. 43 în contextul pandemiei de COVID-19; a se vedea, de asemenea, Ghid practic cu privire la condițiile de admisibilitate).

139. Acest lucru este valabil și în cazul în care reclamantul se plânge de măsuri cu caracter general care afectează un număr mare de persoane. În loc să presupună că, în urma adoptării acestora, libertățile sale au fost automat încălcate, reclamantul trebuie să explice, în termeni specifici, modul în care aceste măsuri i-au afectat situația individuală și să prezinte o descriere concretă a experienței sale reale (*Magdić împotriva Croației* (dec.), 2022, pct. 11; *Piperea împotriva României* (dec.), 2022, pct. 13). Următoarele cazuri privind măsurile la nivel național adoptate ca răspuns la pandemia de Covid-19 ilustrează această cerință.

140. În cauza *Magdić împotriva Croației* (dec.), 2022, reclamantul s-a plâns, *inter alia*, de interdicția de a părăsi locul de domiciliu și de reședință, cu excepția unor circumstanțe excepționale și cu autorizația necesară. Cu toate acestea, el nu a indicat unde și când intenționa să călătorească, dar nu a putut să o facă din cauza măsurilor contestate. În mod similar, în cauza *Piperea împotriva României* (dec.), 2022, reclamantul, un profesor universitar, a contestat măsuri precum distanțarea socială, obligația de a purta mască și autoizolarea în cazul unui test SARS-CoV-2 pozitiv, precum și obligația persoanelor care părăseau domiciliul de a completa un document în care să precizeze locul deplasării, motivul și durata acesteia. Acesta s-a plâns în special că distanțarea față de studenți i-a afectat capacitatea de a-și îndeplini sarcinile didactice în condiții optime. Cu toate acestea, reclamantul nu a indicat dacă i s-a cerut efectiv să prezinte documentele atunci când se deplasa undeva sau dacă a fost nevoit să se autoizoleze. De asemenea, acesta nu a specificat în ce date sau în ce perioadă nu a putut intra în incinta universității sau în ce mod măsurile specifice luate la locul său de muncă i-au afectat libertatea de mișcare. În concluzie, ambele cereri menționate mai sus au fost declarate inadmisibile din cauza lipsei statutului de victimă și/sau a lipsei de fundamentare.

4. Recunoașterea de către autorități a unei încălcări fără acordarea de despăgubiri

141. Ținând seama de faptul că o constatare a unei încălcări poate constitui, în sine, o reparație echitabilă corespunzătoare în temeiul art. 41 din Convenție pentru orice prejudiciu moral suferit, Curtea a admis că recunoașterea de către autorități a unei încălcări a libertății de circulație a reclamanților fără a acorda despăgubiri ar putea avea ca rezultat pierderea calității de victimă în cazuri caracterizate de durata scurtă a restricției în litigiu (două luni sau mai puțin) și în următoarele situații:

- în cazul în care nu s-a fost formulat nicio cerere de despăgubire [*D.J. și A.-K.R. împotriva României* (dec.), 2009, pct. 79-80];
- în cazul în care niciun plan de călătorie efectiv nu a fost zădărnicit și nicio circumstanță nu a impus prezența reclamantului în afara țării, restricția constituind astfel un obstacol formal și teoretic mai degrabă decât un impediment practic în calea exercitării libertății de circulație [*Timishev împotriva Rusiei* (dec.), 2004].

5. Imputabilitatea unui stat

142. În cazul în care imposibilitatea unui reclamant de a-și exercita libertatea de circulație rezultă din propriul comportament sau din propria omisiune, aceasta nu este imputabilă statului pârât.

143. De exemplu, în cauza *Mogoș și alții împotriva României* (dec.), 2004, reclamanții, apatrizi care anterior renunțaseră la cetățenia română, au fost arestați de poliția germană și expulzați forțat în România, în temeiul unui acord între autoritățile germane și cele române privind apatrizii de origine română aflați pe teritoriul Germaniei. Întrucât aceștia au refuzat să intre pe teritoriul României, au fost transferați la un centru de tranzit din aeroport și au rămas acolo. Curtea a constatat că presupusa imposibilitate a acestora de a părăsi România a fost o consecință a refuzului lor de a intra pe teritoriul României și de a îndeplini formalitățile necesare, în special de a solicita un pașaport pentru apatrizi la autoritățile române și o viză la autoritățile consulare ale unei țări la alegerea lor. Prin urmare, cererea a fost respinsă ca fiind incompatibilă *ratione personae* cu dispozițiile Convenției.

144. În *Ioviță împotriva României* (dec.), 2017, dreptul reclamantei de a-și utiliza pașaportul a fost suspendat în urma constatării de către autorități a faptului că în acesta se efectuaseră modificări. În scurt timp, s-a dispus încetarea cercetării penale îndreptate împotriva sa din acest motiv, din cauza lipsei de probe privind implicarea sa. Deși măsura de suspendare a fost revocată la scurt timp după aceea, reclamanta nu a putut părăsi țara imediat. În măsura în care capătul său de cerere viza cea din urmă perioadă, Curtea a constatat că autoritățile naționale nu puteau fi considerate responsabile pentru faptul că deținea un pașaport nevalabil ce trebuia înlocuit cu unul valabil. Situația sa dificilă a fost cauzată de propria incapacitate de păstra pașaportul în posesia sa cu diligența necesară (pct. 73 și 75). Având în vedere, de asemenea, durata în general scurtă a măsurii (mai puțin de 4 luni) și calitatea reexaminării interne, acest capăt de cerere a fost respins ca vădit nefondat.

IV. Legalitatea criteriului restricției

145. Orice măsură de restrângere a dreptului de a circula în mod liber trebuie să fie prevăzută de lege [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 104; *Khlyustov împotriva Rusiei,* 2013, pct. 64].

146. În cazul în care Curtea concluzionează că ingerința în drepturile unui reclamant prevăzute de art. 2 din Protocolul nr. 4 nu a fost „prevăzută de lege”, această constatare nu impune necesitatea de a stabili dacă ingerința a urmărit un scop legitim și a fost necesară într-o societate democratică, astfel cum se prevede în paragraful 3 al acestei dispoziții, sau dacă a fost „justificată de interesul public într-o societate democratică”, astfel cum se prevede în paragraful 4 [*Sissanis împotriva României*, 2007, pct. 78; *Tatishvili împotriva Rusiei,* 2007, pct. 54; *Shioshvili și alții împotriva Rusiei,* 2016, pct. 61; *Mursaliyev și alții împotriva Azerbaidjanului*, 2018, pct. 35; *Timishev împotriva Rusiei,* 2005, pct. 49; *Gartukayev împotriva Rusiei*, 2005, pct. 21; *Karpacheva și Karpachev împotriva Rusiei*, 2011, pct. 26; *Dzhaksybergenov împotriva Ucrainei,* 2011, pct. 62; *Bolat împotriva Rusiei*, 2006, pct. 69; *Cherepanov împotriva Rusiei*, 2016, pct. 46; *Rotaru împotriva Republicii Moldova*, 2020, pct. 34; *Golub împotriva Republicii Moldova și a Rusiei* (Comitet), 2021, pct. 60-62; *S.E. împotriva Serbiei*, 2023, pct. 88].

147. În unele cauze, Curtea a constatat că ingerința în libertatea de circulație a reclamanților nu a fost nici „prevăzută de lege”, nici „necesară”, ca de exemplu în cazul în care guvernul pârât nu a invocat nicio bază legală sau niciun scop legitim pentru restrângerile în litigiu (*Denizci și alții împotriva Ciprului*, 2001, pct. 406), ca urmare a întârzierii în executarea deciziei de revocare a restricțiilor aplicate (*Raimondo împotriva Italiei*, 1994, pct. 40) și ca urmare a prelungirii ilegale a restrângerilor, fără nicio despăgubire pentru prejudiciul suferit (*Vito Sante Santoro împotriva Italiei,* 2004, pct. 45).

148. Sintagma „în conformitate cu legea” impune ca legislația națională să fie compatibilă cu statul de drept (*Khlyustov împotriva Rusiei,* 2013, pct. 70; *S.E. Împotriva Serbiei*, 2023, pct. 82)

149. Principiul legalității, care este unul dintre principiile care decurg din statul de drept, impune autorităților statului, la toate nivelurile puterii publice, să adopte orice reglementări subsidiare prevăzute de legislația primară, în termenul stabilit sau în timp util, după caz. În cazul în care o ingerință în drepturile reclamantului decurge din inacțiunea legislativă care durează o perioadă considerabilă de timp, o astfel de situație constituie o încălcare a cerinței de legalitate (*S.E. Împotriva Serbiei*, 2023, pct. 82-85 și 88).

150. Sintagma „prevăzute de lege” impune nu numai ca măsurile în litigiu să aibă o bază în legea națională, ci se referă și la calitatea legii în cauză, impunând ca aceasta să fie accesibilă persoanelor în cauză și previzibilă în ceea ce privește efectele sale [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 106; *Sissanis împotriva României*, 2007, pct. 66; *Khlyustov împotriva Rusiei*, 2013, pct. 68; *Mursaliyev și alții împotriva Azerbaidjanului*, 2018, pct. 31; *Olivieira împotriva Țărilor de Jos*, 2002, pct. 47; *Landvreugd împotriva Țărilor de Jos*, 2002, pct. 54].

151. În conformitate cu cerința de accesibilitate, persoana în cauză trebuie să poată avea o indicație care este corespunzătoare în circumstanțele normelor legale aplicabile într-un anumit caz. Se consideră că actele juridice care țin de spațiul public îndeplinesc această condiție (*Khlyustov împotriva Rusiei*, 2013, pct. 68 și 73).

152. În ceea ce privește cerința de previzibilitate, o normă nu poate fi considerată „lege” decât dacă este formulată cu suficientă precizie pentru a permite cetățenilor să își reglementeze comportamentul; aceștia trebuie să aibă posibilitatea – dacă este necesar, cu asistența adecvată, să prevadă, într-o măsură care să fie rezonabilă în circumstanțele respective, consecințele pe care le poate avea o anumită acțiune. Astfel de consecințe nu trebuie să fie previzibile cu certitudine absolută: experiența arată că așa ceva este imposibil. Repetăm, deși certitudinea este foarte dezirabilă, aceasta poate atrage după ea o rigiditate excesivă, iar legea trebuie să fie capabilă să țină pasul cu circumstanțele în schimbare. În consecință, multe legi sunt în mod inevitabil formulate în termeni care, într-o proporție mai mare sau mai mică, sunt vagi și a căror interpretare și aplicare sunt chestiuni practice [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 107]. Cu toate acestea, ar fi nerealist să se solicite legiuitorilor naționali să stabilească o listă exhaustivă a formelor de comportament care pot justifica exercitarea competențelor în materie de ordine publică (*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 184).

153. Gradul de precizie impus legislației naționale – care nu poate, în orice caz, să prevadă orice situație – depinde în mare măsură de conținutul legii în cauză, de domeniul pe care aceasta este destinată să îl reglementeze, precum și de numărul și statutul persoanelor cărora li se adresează [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 108; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 179]. În plus, sarcina de a interpreta și a aplica legislația internă le revine în primul rând autorităților naționale (*Khlyustov împotriva Rusiei*, 2013, pct. 68-69; *Sissanis împotriva României*, 2007, pct. 75).

154. O normă este „previzibilă” atunci când oferă o măsură de protecție împotriva ingerințelor arbitrare din partea autorităților publice. O lege care conferă putere discreționară trebuie să indice întinderea acestei puteri discreționare, deși procedurile detaliate și condițiile care trebuie respectate nu trebuie neapărat să fie incluse în normele de drept material [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 109; *Khlyustov împotriva Rusiei,* 2013, pct. 70; *Rotaru împotriva Republicii Moldova*, 2020, pct. 124; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 176].

155. Pentru a respecta cerința de previzibilitate, o lege ar trebui să definească, cu suficiente detalii, precizie și claritate, categoria de persoane cărora li se aplică restrângeri, tipurile de comportament și/sau alți factori care pot declanșa aplicabilitatea unei restrângeri, precum și autoritatea abilitată să aprobe o astfel de ingerință, dar și conținutul și limitele temporale ale obligațiilor impuse în acest context [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 125; *Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 129; *Sissanis împotriva României*, 2007, pct. 68-69].

156. În același timp, cerința de „previzibilitate” nu poate fi interpretată în sensul că impune ca modalitățile de aplicare a unei legi să fie previzibile chiar înainte ca aplicarea acesteia într-un anumit caz să devină relevantă [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 114].

157. Pentru a fi compatibilă cu preeminența dreptului și pentru a oferi protecție împotriva arbitrarului, legea aplicabilă trebuie să prevadă garanții procedurale minime, proporționale cu importanța principiului în discuție (*Rotaru împotriva Republicii Moldova*, 2020, pct. 24; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 177).

158. În special, o ingerință din partea autorităților executive în drepturile unei persoane prevăzute de art. 2 din Protocolul nr. 4 trebuie să facă obiectul unui control efectiv, care în mod normal ar trebui să fie asigurat de puterea judecătorească, cel puțin în ultimă instanță, prin intermediul unui control judecătoresc care să ofere cele mai bune garanții de independență și imparțialitate și o procedură corespunzătoare (*Rotaru împotriva Republicii Moldova*, 2020, pct. 25; *Sissanis împotriva României*, 2007, pct. 70; *Khlyustov împotriva Rusiei,* 2013, pct. 74; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 177).

159. Domeniul de aplicare al controlului judecătoresc ar trebui să includă atât legalitatea, cât și proporționalitatea restricției în litigiu. În plus, autoritățile nu au dreptul de a menține pe perioade lungi restricțiile libertății de circulație a unei persoane fără o reexaminare periodică a justificării acestora (*Rotaru împotriva Republicii Moldova*, 2020, pct. 25 și 33; *Sissanis împotriva României*, 2007, pct. 70; *Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 124 și 126; *Gochev împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 50; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 177).

160. Cerințele de mai sus se aplică și legislației speciale care reglementează funcționarea stării de urgență: în niciun caz o astfel de legislație specială nu poate contraveni principiului statului de drept. Curtea va examina cu atenție garanțiile împotriva abuzului și arbitrarului prevăzute în această legislație, pentru a stabili dacă acestea au reglementat și limitat în mod eficient puterea discreționară acordată autorităților administrative (*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 186-191).

161. Autoritățile naționale nu au dreptul să utilizeze legislația privind starea de urgență pentru a lua măsuri care restricționează libertățile prevăzute la art. 2 din Protocolul nr. 4, dacă aceste măsuri nu au nicio legătură cu circumstanțele care justifică adoptarea sa; a proceda altfel ar însemna să se încalce cerința previzibilității legii. Cu toate acestea, într-o situație de urgență, autoritățile respective ar putea fi obligate să facă alegeri operaționale pentru a-și asuma pe deplin responsabilitățile. Ar putea exista o legătură indirectă între obiectivul urmărit prin declararea stării de urgență și justificarea măsurilor luate pe baza acesteia, cu condiția ca aceasta să fie suficient de puternică pentru a elimina orice posibilitate de abuz (*Domenjoud împotriva Franței*, 2024, pct. 98). Având în vedere garanțiile existente în legislația internă, Curtea a considerat că temeiul juridic (legislația specială care reglementează starea de urgență) al măsurii de arest la domiciliu preventiv dispusă împotriva reclamanților suspectați de participarea potențială la acțiuni violente în timpul summitului privind schimbările climatice era previzibil (pct. 99-101).

162. În cauza *Dedu împotriva României* (dec.), 2024, pct. 95-100, Curtea a constatat că o sancțiune disciplinară împotriva unui ofițer superior al serviciilor secrete, care se baza pe un document clasificat, a fost „în conformitate cu legea”, având în vedere că reclamantul a avut acces la document datorită funcției sale și că legislația națională prevedea garanții suficiente împotriva riscurilor de abuz și arbitrar, întrucât măsura contestată a fost supusă unei duble verificări de către instanțele naționale, care au avut acces la documentul clasificat și au analizat argumentele reclamantului.

163. Faptul că o instanță constată ulterior că a existat un viciu de procedură în procedurile desfășurate în fața instanței de grad inferior nu va afecta retroactiv legalitatea ingerinței în perioada anterioară [*S.M. împotriva Italiei* (dec.), 2013, pct. 26; *De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 114).

164. În cazul în care restrângerea libertății de circulație este aplicată ca măsură preventivă în contextul procedurii penale în curs, legalitatea acesteia este strâns legată de existența unei infracțiuni

prevăzute de legea internă la momentul faptelor și de o bănuială întemeiată că reclamantul a săvârșit infracțiunea în litigiu [*Bevc împotriva Croației* (dec.), 2020, pct. 48-53].

165. Ca măsură preventivă susceptibilă să afecteze drepturile și libertățile fundamentale ale demonstranților pașnici, cadrul juridic care reglementează utilizarea tehnicii „kettling" de către poliție trebuie să definească cu suficientă precizie normele privind utilizarea acesteia, stabilind în mod precis în ce circumstanțe și condiții poate fi aplicată, modul în care trebuie aplicată și termenele limită pentru utilizarea acesteia (*Auray și alții împotriva Franței*, 2024, pct. 91-94).

166. Anumite chestiuni legate de previzibilitatea și claritatea restricției în litigiu, în special în ceea ce privește durata acesteia, sunt strâns legate de chestiunea proporționalității și pot fi examinate ca aspect al acesteia în temeiul paragrafului 3 al art. 2 din Protocolul nr. 4 (*Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 113).

V. Criteriul „necesitatea restricției într-o societate democratică" prevăzut în paragraful 3

167. Orice măsură care restrânge dreptul de a circula în mod liber trebuie să urmărească unul dintre scopurile legitime menționate în paragraful 3 al art. 2 din Protocolul nr. 4 și să asigure un echilibru just între interesul public și drepturile individuale [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 104; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 171; *Battista împotriva Italiei*, 2014, pct. 37; *Khlyustov împotriva Rusiei* 2013, pct.64; *Labita împotriva Italiei* (MC), 2000, pct. 194-195].

168. Prin urmare, criteriul dacă măsura în litigiu a fost „necesară într-o societate democratică" implică două etape. Trebuie să se stabilească, în primul rând, că măsura luată urmărea un scop legitim, iar în al doilea rând că ingerința în drepturile protejate nu era mai mare decât ceea ce era necesar pentru atingerea acestuia. Un astfel de criteriu a fost aplicat în contexte multiple (*Bartik împotriva Rusiei*, 2006, pct. 38 și 46).

A. Scopuri legitime

169. Scopurile legitime care pot justifica o ingerință sunt prevăzute în paragraful 3 al art. 2 din Protocolul nr. 4 (securitatea națională sau siguranța publică, menținerea *ordinii publice*, prevenirea faptelor penale, protecția sănătății sau a moralei și protecția drepturilor și libertăților altora), iar lista este exhaustivă.

170. Bunăstarea economică a țării este exclusă din lista scopurilor legitime prevăzute în paragraful 3 al art. 2 din Protocolul nr. 4 (Raport explicativ la Protocolul nr. 4, pct. 16). Bunăstarea economică a țării și considerentele financiare conexe (de exemplu, lipsa resurselor disponibile sau a soluțiilor tehnice) nu pot justifica restricții care trebuie examinate în conformitate cu criteriul „necesității într-o societate democratică" prevăzut la paragraful 3 al art. 2 din Protocolul nr. 4 (*S.E. împotriva Serbiei*, 2023, pct. 87)

171. Noțiunea de „ordine publică" ar trebui înțeleasă în sensul larg care se utilizează în general în țările continentale. Necesitatea de a pedepsi infracțiunile este inclusă în noțiunea de menținere a „*ordinii publice*" (Raport explicativ la Protocolul nr. 4, pct. 16-17).

172. În sensul prezentului articol, numai motivele legate de scopurile menționate în al treilea paragraf constituie, după caz, baze legale pentru adoptarea de către autoritățile competente a unor măsuri de restrângere a libertății de circulație (*Baumann împotriva Franței*, 2001, pct. 60; *S.E. împotriva Serbiei*, 2023, pct. 82).

173. Caracterul temporar și durata scurtă a măsurilor în litigiu nu justifică o abatere de la această regulă. Art. 2 din Protocolul nr. 4 nu prevede nicio restrângere a libertății de circulație bazată pe durata privării de acest drept (*Baumann împotriva Franței*, 2001, pct. 60).

174. Un guvern pârât nu poate să invoce circumstanțe posterioare și externe deciziei adoptate ab initio de către autorități, care au condus la măsura în litigiu, ca să justifice consecințele acesteia în ceea ce privește un capăt de cerere formulat de un reclamant în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4 (*Baumann împotriva Franței*, 2001, pct. 60). De exemplu, în *Baumann împotriva Franței*, 2001, durata efectivă a restrângerii libertății de circulație a reclamantului a fost scurtă (doar o lună) din cauza arestării sale de către autorități străine. Având în vedere lipsa unei cooperări judiciare între statele respective în această privință, Curtea a refuzat să ia în considerare arestarea reclamantului în cadrul examinării legitimității restricției în litigiu.

175. Scopurile legitime menționate în paragraful 3 al art. 2 din Protocolul nr. 4 sunt definite în sens larg și au fost interpretate cu un anumit grad de flexibilitate, ca de exemplu clauzele de restrângere prevăzute de alte dispoziții ale Convenției și ale protocoalelor la aceasta și, în majoritatea cauzelor, Curtea se ocupă de acest aspect în mod sumar. Sunt rare cauzele în care Curtea și-a exprimat îndoielile cu privire la scopul invocat [*Merabishvili împotriva Georgiei* (MC), 2017, pct. 295-297 și 302].

176. În *Stamose împotriva Bulgariei*, 2012, interdicția de călătorie impusă reclamantului în țara sa de origine după expulzarea sa din Statele Unite ale Americii a fost menită să descurajeze și să prevină încălcarea legilor în materie de imigrație din alte state, reducând astfel probabilitatea ca acele state să refuze intrarea altor resortisanți bulgari pe teritoriul lor ori să înăsprească sau să refuze relaxarea regimului lor de vize pentru resortisanții bulgari. Curtea a decis să nu se pronunțe cu privire la chestiunea dacă ingerința în litigiu urmărea scopurile legitime de menținere a ordinii publice sau de protecție a drepturilor altora, concentrându-și atenția asupra necesității restricției (pct. 32).

177. În *Napijalo împotriva Croației*, 2003, Curtea nu a identificat niciun scop legitim, constatând că reclamantul nu a avut posibilitatea să cunoască motivele care justificau reținerea prelungită a pașaportului său. Deși acesta din urmă a fost reținut ca urmare a refuzului reclamantului de a plăti penalități aferente taxelor vamale, nu s-a demarat nicio acțiune împotriva reclamantului pentru acest motiv, iar reținerea a continuat din cauza lipsei de coordonare între diferitele autorități implicate (pct. 79-82).

178. În cauza *Centrul de Resurse pentru Democrație și Drepturile Omului și Mustafayev împotriva Azerbaidjanului*, 2021, Curtea nu s-a convins că interdicția de călătorie aplicată reclamantului în legătură cu o datorie fiscală a urmărit pretinsul scop legitim: autoritățile nu au încercat deloc să recupereze datoria prin alte mijloace – mai adecvate – în special prin scăderea cuantumului datoriei din fondurile disponibile în conturile bancare ale reclamanților sau prin confiscarea oricăror alte bunuri, în pofida solicitării exprese a reclamanților în acest sens (pct. 93-95).

179. În cauza *Baumann împotriva Franței*, 2001, pașaportul reclamantului a fost reținut în cadrul unei anchete la fața locului cu privire la terți, care au fost arestați și acuzați la scurt timp după aceea. Dat fiind că reclamantul nu a fost nici urmărit penal, nici considerat martor și că nu a fost implicat în respectivul proces, Curtea nu a putut găsi niciun motiv care să justifice reținerea în continuare a unui astfel de act strict personal, cel puțin începând de la data la care reclamantul a solicitat înapoierea acestuia. Arestarea ulterioară a reclamantului în străinătate în scopul unei proceduri penale fără legătură cu prima a fost considerată irelevantă în această privință (pct. 60 și 66).

B. Evaluarea proporționalității

180. O ingerință va fi considerată „necesară într-o societate democratică” pentru un scop legitim dacă răspunde unei „nevoi sociale imperioase” și, în special, dacă este proporțională cu scopul legitim urmărit și dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru a o justifica sunt „relevante și suficiente”. Deși autoritățile naționale sunt cele care trebuie să efectueze evaluarea inițială în toate

aceste privințe, evaluarea finală a necesității intervenției rămâne supusă controlului Curții în ceea ce privește conformitatea cu cerințele Convenției (*Khlyustov împotriva Rusiei*, 2013, pct. 84). În acest sens, trebuie lăsată o marjă de apreciere autorităților naționale competente (*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 193).

181. Chestiunea dacă s-a realizat un echilibru just între interesul general și dreptul de a circula în mod liber al reclamantului se evaluează în funcție de toate particularitățile cauzei (*Hajibeyli împotriva Azerbaidjanului*, 2008, pct. 63).

182. Curtea a examinat restrângerile libertății de circulație aplicate într-o mare varietate de situații și, în măsura în care acestea sunt relevante, a aplicat principiile stabilite într-un context în cauze având ca obiect circumstanțe diferite (*Stamose împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 29; *Battista împotriva Italiei*, 2014, pct. 36).

183. În cazul în care restrângerea în litigiu nu reflectă un consens european stabilit și nu este susținută de statele membre ale Consiliului Europei, statul pârât are obligația de a oferi o justificare deosebit de convingătoare pentru menținerea acesteia (*Soltysyak împotriva Rusiei*, 2011, pct. 51; *Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 98).

184. Jurisprudența ar sugera că evaluarea proporționalității se bazează pe trei piloni principali: justificarea restrângerii prin prisma funcției sale de protecție, calitatea evaluării interne și severitatea restrângerii. Această din urmă problemă cuprinde durata și impactul specific asupra reclamantului.

1. Legătura dintre o restrângere și pretinsa ei funcție de protecție

185. Cerința denumită în mod obișnuit criteriul proporționalității impune ca măsurile restrictive să fie *corespunzătoare* pentru a-și îndeplini funcția de protecție (*Bartik împotriva Rusiei*, 2006, pct. 46; *Soltysyak împotriva Rusiei,* 2011, pct. 48; *Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 93).

186. Cu alte cuvinte, o restrângere este justificată numai atât timp cât contribuie la scopul legitim urmărit (*Gochev împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 49; *Battista împotriva Italiei*, 2014, pct. 41).

187. În consecință, se poate ridica o problemă în această privință atunci când se menține o restrângere:

- numai din cauza lipsei de cooperare și coordonare între autorități (*Napijalo împotriva Croației*, 2003, pct. 80);
- după data expirării sale (*Vito Sante Santoro împotriva Italiei*, 2004, pct. 45) sau după atingerea deplină a scopului său (*Ignatov împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 38) exclusiv din cauza inactivității autorităților;
- din cauza întârzierii în executarea deciziei de revocare a restrângerilor aplicate (*Raimondo împotriva Italiei*, 1994, pct. 40; *Villa împotriva Italiei*, 2010, pct. 51-52).

188. Restricția poate fi justificată într-un anumit caz numai dacă există indicii clare ale unui interes public real care prevalează asupra dreptului individual la libertate de circulație (*Popoviciu împotriva României*, 2016, pct. 91; *Hajibeyli împotriva Azerbaidjanului*, 2008, pct. 63; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 194). Astfel de indicii trebuie să se bazeze pe elemente concrete care arată cu adevărat existența în continuare a riscului pe care restrângerea în litigiu urmărește să îl prevină [*Vlasov și Benyash împotriva Rusiei*, 2016, pct. 34; *Nalbantski împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 65; *Labita împotriva Italiei* (MC), 2000, pct. 196; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 194 și 201].

189. Efectele și condițiile specifice ale unei măsuri date trebuie să fie adecvate scopului acesteia (*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 199; *Fanouni împotriva Franței*, 2023, pct. 62).

190. Eficacitatea unei măsuri preventive depinde adesea de rapiditatea punerii sale în aplicare (*Pagerie împotriva Franței,*, 2023, pct. 199; *Fanouni împotriva Franței*, 2023, pct. 62; *Gochev împotriva Bulgariei,* 2009, pct. 53).

191. Elementele relevante pentru evaluarea legăturii dintre o anumită restricție și pretinsa sa funcție de protecție depind de context.

a. Interdicție privind călătoriile internaționale aplicată persoanelor care au avut acces la „secrete de stat”

192. Curtea a examinat cereri îndreptate împotriva Rusiei în care restricția în litigiu, care avea ca scop prevenirea divulgării de informații clasificate unor cetățeni străini, fusese concepută în timpul regimului sovietic, într-un moment în care statul putea să controleze transmiterea de informații către lumea exterioară prin diverse mijloace, precum cenzurarea corespondenței și interzicerea contactelor nesupravegheate cu străinii. Totuși, Curtea nu a fost în măsură să înțeleagă modul în care restricția fără rezerve aplicată călătoriilor internaționale în scopuri private ale persoanelor care au avut acces la „secrete de stat” la anteriorul loc de muncă ar putea servi intereselor securității naționale într-o societate democratică contemporană: în special, informațiile confidențiale pe care le dețineau reclamanții puteau fi transmise în diverse moduri care nu necesitau prezența lor în străinătate și nici contactul fizic direct cu vreo persoană. O astfel de restricție nu putea fi explicată nici prin nevoia de a garanta siguranța reclamanților în străinătate: deși o astfel de preocupare ar fi trebuit să fie cea mai mare în timpul angajării lor, cât timp aceștia au avut acces efectiv la informații sensibile de actualitate, libertatea lor de a părăsi Rusia a fost cel mai puțin limitată în acea perioadă. În plus, nu a existat o evaluare efectivă a riscurilor de securitate în cazurile individuale ale reclamanților, din cauza caracterului generalizat al interdicției. Prin urmare, Curtea a considerat că lipsea legătura cu funcția de protecție atribuită anterior unei astfel de măsuri (*Bartik împotriva Rusiei*, 2006, pct. 49; *Soltysyak împotriva Rusiei*, 2006, pct. 49-52; *Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 93-96).

b. Restrângeri impuse în contextul unor proceduri penale în curs

193. Nu este inacceptabil în sine ca statele să aplice diverse măsuri preventive care restrâng libertatea unui inculpat pentru a asigura desfășurarea eficientă a procesului penal și pentru a asigura prezența reclamantului pe tot parcursul procesului [*Hajibeyli împotriva Azerbaidjanului*, 2008, pct. 60; *Pop Blaga împotriva României* (dec.), 2012, pct. 159; *Hristov împotriva Bulgariei* (dec.), 2006; *Rosengren împotriva României*, 2008, pct. 33; *Ivanov împotriva Ucrainei*, 2006, pct. 88; *Fedorov și Fedorova împotriva Rusiei*, 2005, pct. 41; *Antonenkov și alții împotriva Ucrainei*, 2005, pct. 61; *Popoviciu împotriva României*, 2016, pct. 88; a se vedea și Ghid privind art. 5].

194. Pentru a aprecia dacă o anumită restricție are suficientă legătură cu scopul sus-menționat, Curtea a avut în vedere următoarele aspecte:

- comportamentul reclamantului și, în special, riscul sustragerii de la urmărire penală sau judecată [*Pop Blaga împotriva României* (dec.), 2012, pct. 160; *Bulea împotriva României*, 2013, pct. 63; *Folnegović împotriva Croației* (dec.), 2017, pct. 49-51; *Prescher împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 49; *Pfeifer împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 56; *Cipriani împotriva Italiei* (dec.), 2010; *Kerimli împotriva Azerbaidjanului*, 2015, pct. 54; *Manannikov împotriva Rusiei*, 2018, pct. 63];
- gravitatea infracțiunii de care era acuzat reclamantul și, în special, dacă aceasta era pedepsită cu închisoare [*Folnegović împotriva Croației* (dec.), 2017, pct. 48; *Doroshenko împotriva Ucrainei*, 2011, pct. 54; *Pokhalchuk împotriva Ucrainei*, 2010, pct. 96; *Nikiforenko împotriva Ucrainei*, 2010, pct. 59; *Cipriani împotriva Italiei* (dec.), 2010; *Ivanov împotriva Ucrainei*, 2006, pct. 96; *Makedonski împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 39; *Hristov împotriva Bulgariei* (dec.), 2006];
- complexitatea procedurii (*Popoviciu împotriva României*, 2016, pct. 94; *Miażdżyk împotriva Poloniei*, 2012, pct. 38 și 41);
- evoluția cercetării penale și diligența autorităților în efectuarea acesteia pe întreaga durată a restricției impuse [*Hajibeyli împotriva Azerbaidjanului*, 2008, pct. 64-67; *Prescher împotriva*

Bulgariei, 2011, pct. 50; *Pfeifer împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 56; *Hristov împotriva Bulgariei* (dec.), 2006; *Kerimli împotriva Azerbaidjanului*, 2015, pct. 53; *Makedonski împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 42];

- posibilitatea de a desfășura în mod eficient procedura fără a impune restricția în litigiu (*Miażdżyk împotriva Poloniei*, 2012, pct. 40-41);
- dacă restricția a fost menținută după prescrierea acuzațiilor îndreptate împotriva reclamantului (*Hajibeyli împotriva Azerbaidjanului*, 2008, pct. 68; *Pokhalchuk împotriva Ucrainei*, 2010, pct. 96; *Rosengren împotriva României*, 2008, pct. 38; *Ivanov împotriva Ucrainei*, 2006, pct. 96; *Kerimli împotriva Azerbaidjanului*, 2015, pct. 51).

195. Inactivitatea autorităților, în special după ce s-au prescris acuzațiile penale îndreptate împotriva unui reclamant, este un factor important în analiza Curții (*Hajibeyli împotriva Azerbaidjanului*, 2008, pct. 67-68; *Kerimli împotriva Azerbaidjanului*, 2015, pct. 51-53).

196. Complexitatea faptică și organizațională a unei cauze poate justifica aplicarea unei interdicții de călătorie pentru o perioadă de timp limitată (*Popoviciu împotriva României*, 2016, pct. 94), dar nu pe întreaga durată a procedurii penale (*Miażdżyk împotriva Poloniei*, 2012, pct. 38).

c. Restrângeri aplicate în scopul prevenirii faptelor penale

197. Restrângerile dreptului de a circula în mod liber pot fi justificate de necesitatea de a preveni săvârșirea de fapte penale (a se vedea, de asemenea, Ghid privind art. 5). Curtea a îngăduit restrângeri severe ale dreptului de a circula în mod liber în cazul persoanelor suspectate de a fi membre ale unui grup infracțional, chiar și în absența unei condamnări penale [*Raimondo împotriva Italiei*, 1994, pct. 39; *Labita împotriva Italiei* (MC), 2000, pct. 195].

198. O achitare nu privează în mod necesar astfel de măsuri de orice fundament, întrucât probele concrete strânse în cadrul procesului, deși insuficiente pentru a obține o condamnare, pot totuși justifica temeri întemeiate cu privire la posibilitatea ca în viitor persoana în cauză să comită infracțiuni [*Labita împotriva Italiei* (MC), 2000, pct. 195].

199. Curtea a admis astfel de restrângeri și în privința unei persoane care constituia un pericol pentru societate și care a fost declarată vinovată de o infracțiune săvârșită cu violență (*Villa împotriva Italiei*, 2010, pct. 45-50).

200. Totodată, simplul fapt că o persoană a fost condamnată penal și nu a fost încă reabilitată nu poate justifica aplicarea unor restricții privind libertatea sa de a-și părăsi țara (*Nalbantski împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 66; *Vlasov și Benyash împotriva Rusiei*, 2016, pct. 35).

201. Pentru a aprecia dacă o anumită restricție are o legătură suficientă cu scopul de prevenire a faptelor penale, Curtea are în vedere următoarele elemente:

- comportamentul reclamantului și, în special, riscul de a comite infracțiuni sau de a se implica din nou în acte infracționale (*Villa împotriva Italiei*, 2010, pct. 46; *Vlasov și Benyash împotriva Rusiei*, 2016, pct. 35);
- natura și gravitatea riscului evaluat
  - pentru viața și sănătatea unei anumite victime, de exemplu, în contextul măsurilor de protecție și prevenire luate împotriva autorului unor acte de violență domestică [*Kurt împotriva Austriei* (MC), 2021, pct. 183];
  - Implicarea reclamantului în acte de terorism (*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 201; *Fanouni împotriva Franței*, 2023, pct. 55);
- date medicale (*Villa împotriva Italiei*, 2010, pct. 46);

- natura și gravitatea infracțiunilor săvârșite de reclamant (*Villa împotriva Italiei*, 2010, pct. 46; *Sarkizov și alții împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 66), precum și recidivismul (*Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 134).

202. În cazul în care restricțiile sunt impuse în contextul unei amenințări teroriste, sunt relevanți următorii factori:

- gravitatea și durata unei astfel de amenințări (*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 200);
- momentul impunerii restricțiilor, de exemplu la scurt timp după atacurile teroriste (*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 99; *Fanouni împotriva Franței*, 2023, pct. 62; *M.B. împotriva Franței*, 2024, pct. 60);
- existența unui set de factori și a unui ansamblu de dovezi care să demonstreze o „conduită" care constituie o amenințare, de exemplu:
  - astfel de factori pot include radicalizarea religioasă, tendințele violente, cazierul judiciar;
  - probele relevante pot include declarații publice, asocierea cu jihadiști, videoclipuri de propagandă jihadistă găsite pe dispozitivele reclamantului (*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 198-201; *M.B. împotriva Franței*, 2024, pct. 61); descoperirea de arme și muniții interzise la domiciliul reclamantului (*Fanouni împotriva Franței*, 2023, pct. 55 și 62);
- amenințare generală la adresa societății, generată de intrarea și șederea neautorizată într-o zonă de conflict armat în care este implicată o organizație teroristă (*Mørck Jensen împotriva Danemarcei*, 2022, pct. 67).

203. În cauza *Domenjoud împotriva Franței*, 2024, Curtea a constatat, în ceea ce privește unul dintre reclamanți, că a existat o legătură adecvată între o măsură de arest la domiciliu, care avea ca scop principal prevenirea confruntărilor cu poliția și a daunelor în cadrul măsurilor de securitate pentru un summit internațional, și cadrul stării de urgență care a fost instituită în urma atacurilor teroriste, având în vedere circumstanțele foarte specifice ale cazului (pct. 108, 110 și 116-123). În schimb, opiniile politice de natură radicală ale unui alt reclamant nu au fost considerate suficiente pentru a justifica riscul ca acesta să contribuie la perturbările de care se temeau autoritățile naționale.

204. O restricție a libertății de circulație nu poate fi bazată exclusiv pe convingerile sau practicile religioase ale unei persoane (*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 199; *Fanouni împotriva Franței* 2023, pct. 62).

205. În contextul unei măsuri de supraveghere specială de către poliție aplicată unei persoane suspectate de a fi membră a Mafiei, Curtea a constatat că o legătură de familie – în special simplul fapt de a fi cumnatul unui șef mafiot, decedat între timp – era insuficientă în lipsa oricăror alte probe concrete care să demonstreze existența unui risc real ca reclamantul să săvârșească o infracțiune [*Labita împotriva Italiei* (MC), 2000, pct. 196].

d. Restrângeri menite să prevină încălcarea legislației în materie de imigrație

206. Curtea poate fi dispusă să accepte că o interdicție de părăsire a țării, instituită în legătură cu încălcări ale legislației în materie de imigrație a unui alt stat, poate fi justificată în anumite situații imperioase (*Stamose împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 36).

207. Factorii relevanți pentru clarificarea acestei probleme sunt: gravitatea încălcării comise de reclamant; riscul ca acesta să comită noi încălcări ale normelor în materie de imigrație ale unui alt stat; situația sa familială; situația sa financiară și personală; și existența sau absența unui cazier judiciar al acestuia (*Stamose împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 35).

208. Consecințele normale ale unei încălcări grave a legislației unei țări în materie de imigrație ar fi ca persoana în cauză să fie îndepărtată din țara respectivă și să i se interzică (în conformitate cu legile

țării respective) să reintre pe teritoriul acesteia pentru o anumită perioadă de timp (*Stamose împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 34).

e. Restrângeri impuse în contextul recuperării datoriilor sau a penalităților

209. Pentru a respecta cerințele prevăzute de art. 6 din Convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1, autoritățile statului sunt obligate să acorde asistența necesară unui creditor în cadrul executării hotărârilor judecătorești pronunțate împotriva debitorilor privați (*Khlyustov împotriva Rusiei*, 2013, pct. 92).

210. O măsură care urmărește să restrângă dreptul unei persoane de a părăsi țara în scopul asigurării plății impozitelor poate urmări scopurile legitime de menținere a ordinii publice și de protecție a drepturilor altora (*Centrul de Resurse pentru Democrație și Drepturile Omului și Mustafayev împotriva Azerbaidjanului*, 2021, pct. 92). Interesul public de a recupera un impozit neplătit care are un cuantum semnificativ ar putea justifica limitări corespunzătoare ale dreptului la liberă circulație al reclamantului. Statele au o anumită marjă de apreciere pentru a-și defini și organiza politicile fiscale și pentru a lua măsuri în vederea asigurării plății impozitelor (*Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 119).

211. Cu toate acestea, o restrângere a libertății de circulație a reclamantului pe motivul unei datorii neplătite poate fi justificată numai în măsura în care aceasta își îndeplinește scopul – recuperarea datoriei (*Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 122; *Ignatov împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 37; *Gochev împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 49; *Battista împotriva Italiei*, 2014, pct. 41; *Centrul de Resurse pentru Democrație și Drepturile Omului și Mustafayev împotriva Azerbaidjanului*, 2021, pct. 94).

212. O astfel de restrângere nu poate echivala cu o pedeapsă *de facto* pentru incapacitate de plată (*Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 123).

213. Autoritatea competentă trebuie să fie în măsură să explice modul în care o interdicție de călătorie ar putea asigura recuperarea datoriei, luând în considerare circumstanțele personale ale reclamantului și alți factori ai situației *(Stetsov împotriva Ucrainei,* 2021, pct. 31; *Centrul de Resurse pentru Democrație și Drepturile Omului și Mustafayev împotriva Azerbaidjanului,* 2021, pct. 94).

214. Pentru a evalua dacă o anumită restricție servește în mod adecvat scopului de recuperare a datoriilor sau penalităților, s-a constatat că următorii factori sunt relevanți:

- dacă comportamentul și atitudinea reclamantului dau motive să creadă că ar eluda plata dacă i s-ar permite să părăsească țara [*Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 126-127; *Khlyustov împotriva Rusiei*, 2013, pct. 98; *Komolov împotriva Rusiei*, 2020, pct. 32; *Torresi împotriva Italiei* (dec.), 2019, pct. 36-37];
- situația individuală a reclamantului, în special resursele financiare și capacitatea de a plăti suma datorată [*Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 126-127; *Gochev împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 52; *Khlyustov împotriva Rusiei*, 2013, pct. 98; *Battista împotriva Italiei*, 2014, pct. 44; *Komolov împotriva Rusiei*, 2020, pct. 32; *Torresi împotriva Italiei* (dec.), 2019, pct. 38; *Centrul de Resurse pentru Democrație și Drepturile Omului și Mustafayev împotriva Azerbaidjanului*, 2021, pct. 93];
- o valoare ridicată a datoriei (*Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 119; *Komolov împotriva Rusiei*, 2020, pct. 32);
- intervenirea stingerii datoriei prin prescriere (*Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 129; *Rotaru împotriva Republicii Moldova*, 2020, pct. 30) sau prin plată (*Ignatov împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 38);
- circumstanțele în care debitorul nu a efectuat plata și/sau care arată probabilitatea ca plecarea sa din țară să submineze șansele de recuperare a datoriei (*Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 125-127; *Gochev împotriva Bulgariei,* 2009, pct. 53);

- diligența autorităților în desfășurarea procedurii de executare sau a altei proceduri relevante pe întreaga durată a restricției impuse (*Napijalo împotriva Croației*, 2003, pct. 79; *Gochev împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 52; *Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 124-125);
- eforturile rezonabile ale autorităților de a recupera datoria prin alte mijloace adecvate, de exemplu prin punerea sub sechestru a activelor sau prin anchetarea resurselor din străinătate ale reclamantului (*Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 124-125; *Komolov împotriva Rusiei*, 2020, pct. 32; *Centrul de Resurse pentru Democrație și Drepturile Omului și Mustafayev împotriva Azerbaidjanului*, 2021, pct. 93);
- disponibilitatea mecanismelor de cooperare în materie civilă la nivel european și/sau internațional [*Battista împotriva Italiei*, 2014, pct. 45; *Torresi împotriva Italiei* (dec.), 2019, pct. 36].

215. Pe lângă faptul că este greu de stabilit, și lasă o marjă largă pentru subiectivitate, intenția debitorului în caz de neplată a datoriei nu poate fi unicul motiv care justifică restricția în litigiu în cazul în care aceasta continuă și după o scurtă perioadă inițială (*Stetsov împotriva Ucrainei*, 2021, pct. 31).

216. Curtea nu este în măsură să se pronunțe cu privire la chestiunea dacă impunerea și menținerea unei restricții pe o perioadă considerabilă ar fi justificate în mod obiectiv de scopul de a garanta recuperarea creanțelor în cazul în care deciziile interne nu oferă suficiente informații în această privință. Aceasta a fost situația în *Gochev împotriva Bulgariei*, 2009: deciziile interne s-au bazat exclusiv pe neprezentarea de către reclamant de garanții pentru creditorii săi și pe evaluarea activelor sale în raport cu valoarea datoriei (*Gochev împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 52).

217. Curtea nu a abordat încă problema dacă aplicarea unei măsuri care restrânge libertatea de a părăsi o țară din cauza datoriilor față de persoane de drept privat poate fi justificată de importanța lor deosebită pentru creditor, ca de exemplu în cazul unei obligații de întreținere (*Gochev împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 57).

f. Restrângeri impuse în contextul procedurii de insolvență

218. Restricțiile aplicate libertății de circulație a reclamantului pentru a proteja interesele creditorilor săi în cadrul procedurii de insolvență nu sunt criticabile în sine (*Luordo împotriva Italiei*, 2003, pct. 96).

219. Pentru a evalua oportunitatea și necesitatea unor astfel de restrângeri, Curții ține seama de complexitatea și durata procedurii și, în special, de chestiunea dacă eventualele întârzieri sunt imputabile comportamentului autorităților și/sau al reclamantului (*Luordo împotriva Italiei*, 2003, pct. 96; *Gasser împotriva Italiei*, 2006, pct. 30-31; *Campagnano împotriva Italiei,* 2006, pct. 38).

g. Restrângeri privind călătoriile aplicabile minorilor

220. Cât timp astfel de măsuri urmăresc să protejeze interesele copiilor în cauză și ale părinților acestora, Curtea a examinat caracterul corespunzător și necesar al acestora pe baza următorilor factori:

- dacă există motive obiective de a se teme că minorul în cauză ar putea fi răpit [*Diamante și Pelliccioni împotriva San Marino*, 2011, pct. 213] sau îndepărtat permanent [*Roldan Texeira și alții împotriva Italiei* (dec.), 2000];
- dacă un anumit stat de destinație este parte la Convenția de la Haga asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii (*Diamante și Pelliccioni împotriva San Marino*, 2011, pct. 213).

2. Evaluare internă corespunzătoare

221. Pentru a evalua proporționalitatea unei măsuri, este esențial, pe de o parte, ca autoritățile să motiveze adoptarea acesteia, iar pe de altă parte, ca aceasta să fie însoțită de garanții procedurale

adecvate prin care autoritățile să evalueze justificarea în continuare a măsurii și să prevină arbitrarul [*Căşuneanu împotriva României* (dec.), 2011, pct. 53].

222. Lipsa motivării deciziilor interne de aplicare sau de prelungire a unei restrângeri a libertății de circulație periclitează din ce în ce mai mult drepturile reclamantului, întrucât necesitatea unei restricții se va diminua în mod inevitabil odată cu trecerea timpului (*Rosengren împotriva României*, 2008, pct. 39).

223. Chiar dacă este justificată de la bun început, o măsură care restrânge libertatea de circulație a unei persoane poate deveni disproporționată și poate încălca drepturile acestei persoane dacă este prelungită automat pe o perioadă lungă de timp (*Luordo împotriva Italiei*, 2003, pct. 96; *Földes și Földesné Hajlik împotriva Ungariei*, 2006, pct. 35; *Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 121; *Battista împotriva Italiei*, 2014, pct. 41; *Gochev împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 49).

224. Autoritățile naționale au obligația de a se asigura că o restrângere a drepturilor unei persoane în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 4 este, de la început și pe toată durata sa, justificată și proporțională în raport cu circumstanțele (*Gochev împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 50; *Vlasov și Benyash împotriva Rusiei*, 2016, pct. 32; *Nalbantski împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 64; *Battista împotriva Italiei*, 2014, pct. 42; *L.B. împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 96).

225. Curtea a constatat o încălcare a obligației sus-menționate în numeroase cauze în care reclamanții au fost supuși unei măsuri automate și generalizate, fără nicio examinare sau reevaluare periodică a justificării și a proporționalității acesteia și fără a se ține seama de circumstanțele individuale ale reclamanților (*Bartik împotriva Rusiei*, 2006, pct. 49; *Soltysyak împotriva Rusiei,* 2011, pct. 52; *Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 96; *Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 127-128; *Battista împotriva Italiei*, 2014, pct. 47-48; *Gochev împotriva Bulgariei,* 2009, pct. 57; *Kerimli împotriva Azerbaidjanului*, 2015, pct. 56; *Földes și Földesné Hajlik împotriva Ungariei,* 2006, pct. 36; *A.E. împotriva Poloniei*, 2009, pct. 49; *Bessenyei împotriva Ungariei,* 2008, pct. 23; *Makedonski împotriva Bulgariei,* 2011, pct. 44*; Potapenko împotriva Ungariei,* 2011, pct. 24; *Nalbantski împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 66; *Milen Kostov împotriva Bulgariei*, 2013, pct. 17; *Sarkizov și alții împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 67; *Vlasov și Benyash împotriva Rusiei*, 2016, pct. 36; *Stamose împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 36; *Rotaru împotriva Republicii Moldova*, 2020, pct. 31; *Stetsov împotriva Ucrainei*, 2021, pct. 31).

226. Într-adevăr, în lipsa unei motivări și a unui control judecătoresc corespunzător cu privire la chestiunea proporționalității efectuat de autoritățile naționale, Curtea nu poate face speculații dacă există sau nu motive care ar fi putut justifica restricția impusă (*Sarkizov și alții împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 68; *Vlasov și Benyash împotriva Rusiei*, 2016, pct. 36).

a. Cerința unei evaluări individualizate

227. Decizia de a impune sau de a prelungi o restrângere a libertății de circulație a unei persoane trebuie să fie luată pe baza unei evaluări aprofundate a justificării și a proporționalității acesteia, punând în balanță interesele concurente aflate în joc (*Battista împotriva Italiei*, 2014, pct. 44 și 47).

228. O astfel de evaluare trebuie să includă toate aspectele relevante ale situației particulare (*A.-M.V. împotriva Finlandei*, 2017, pct. 89) și factorii specifici reclamantului (*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 195; *Fanouni împotriva Franței*, 2023, pct. 57), de exemplu, situația sa familială, profesională, financiară și personală, comportamentul său (inclusiv, după caz, gravitatea încălcării săvârșite și riscul repetării acesteia), precum și existența unui cazier judiciar (*Stamose împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 35).

229. În cazul în care reclamantul este cetățean străin și în funcție de natura plângerii sale, ar putea fi necesar ca evaluarea circumstanțelor sale individuale să ia în considerație situația din țara de origine (*L.B. împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 93-96).

230. În cazul în care reclamantul trebuie să îndeplinească anumite formalități pentru a-și exercita libertatea de circulație, autoritățile naționale trebuie să evalueze dacă o astfel de posibilitate i-a fost accesibilă în practică, având în vedere circumstanțele sale individuale specifice (*L.B. împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 95-96).

231. O restricție impusă din motive de curtoazie internațională și practică, fără a ține seama de circumstanțele individuale ale persoanei în cauză, nu poate fi justificată de simplul fapt că ar fi putut fi determinată de presiuni internaționale (*Stamose împotriva Bulgariei,*, 2012, pct. 36).

232. Autoritățile naționale ar trebui să arate o atenție deosebită și un control deosebit în cazul în care situația unui reclamant implică considerații umanitare solide (*Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 96).

233. Deși eficacitatea unei măsuri preventive depinde adesea de rapiditatea punerii sale în aplicare, acest lucru nu scutește organismul național relevant de obligația sa de a colecta informații relevante odată ce măsura a fost aplicată (*Gochev împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 53).

234. Evaluarea internă a fost considerată deficitară atunci când nu s-a ținut seama de circumstanțele individuale ale reclamantului, astfel cum au fost afectate de măsura în litigiu, în special atunci când a existat o perturbare a vieții de familie (*Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 126; *Prescher împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 50; *Pfeifer împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 56; *Manannikov împotriva Rusiei*, 2018, pct. 62; *Miażdżyk împotriva Poloniei*, 2012, pct. 39; *Milen Kostov împotriva Bulgariei*, 2013, pct. 23; *Bartik împotriva Rusiei*, 2006, pct. 47-48; *Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 96).

235. Faptul că autoritățile naționale au luat în considerare circumstanțele individuale ale reclamantului are o pondere considerabilă în analiza efectuată de Curte [*Torresi împotriva Italiei* (dec.), 2019, pct. 37; *Bulea împotriva României*, 2013, pct. 63].

b. Cerința unei reexaminări periodice

236. Autoritățile naționale nu pot prelungi pe perioade lungi măsuri care restrâng libertatea de circulație a unei persoane fără o reexaminare periodică a justificării acestora (*Földes și Földesné Hajlik împotriva Ungariei*, 2006, pct. 65; *Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 124; *Battista împotriva Italiei*, 2014, pct. 42; *Gochev împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 50; *Ignatov împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 37; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 195).

237. Prin urmare, constituie un factor relevant aspectul dacă legislația națională prevede o revizuire periodică a restricțiilor aplicate libertății de circulație (*Manannikov împotriva Rusiei*, 2018, pct. 63; *Kerimli împotriva Azerbaidjanului*, 2015, pct. 56; *Rotaru împotriva Republicii Moldova*, 2020, pct. 32; *Villa împotriva Italiei*, 2010, pct. 48; *Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 135-136).

238. În cazul în care o restricție se referă la intrarea și șederea în anumite zone (de exemplu, zone de conflict armat), Curtea ia în considerare dacă situația din zonele relevante este examinată cu atenție și în mod continuu pentru a justifica restricția contestată (*Mørck Jensen împotriva Danemarcei*, 2022, pct. 67).

239. Curtea a constatat că o restricție echivala, în realitate, cu o măsură automată și generalizată în cazul în care nu a avut loc nicio reexaminare (*Bessenyei împotriva Ungariei* 2008, pct. 23; *Battista împotriva Italiei*, 2014, pct. 42) sau în cazul în care o reevaluare a avut loc o singură dată în mai mulți ani (*Gochev împotriva Bulgariei* 2009, pct. 55; *Makedonski împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 44; *A.E. împotriva Poloniei*, 2009, pct. 49).

240. În mod similar, o restricție este caracterizată ca fiind automată atunci când este prelungită periodic fără nicio reevaluare substanțială a justificării și proporționalității ei (*Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 127; *Khlyustov împotriva Rusiei,* 2013, pct. 99).

241. Frecvența necesară a unor astfel de reevaluări va depinde de natura restricției în litigiu și de circumstanțele specifice fiecărei cauze în parte (*Villa împotriva Italiei*, 2010, pct. 48; *Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 133).

242. În *Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei*, 2021, reclamantul, un infractor recidivist și periculos, a fost plasat sub supraveghere administrativă timp de 6 ani după executarea pedepsei sale cu închisoarea și a fost obligat să se prezinte o dată pe lună la poliție. Deși nu a putut contesta această măsură în cursul perioadei inițiale de 3 ani, Curtea nu a considerat această împrejurare incompatibilă cu cerința de revizuire periodică, având în vedere natura și frecvența redusă a restricției în litigiu. În plus, după această perioadă inițială, necesitatea menținerii respectivei măsuri ar fi putut face obiectul unui control judecătoresc la intervale de 6 luni între fiecare respingere a oricărei cereri a reclamantului pentru revocare anticipată a măsurii (pct. 137).

243. S-a constatat că cerința de revizuire periodică este îndeplinită în cazul în care a avut loc o reevaluare:

- de cinci ori în aproximativ un an și 10 luni în ceea ce privește măsurile de supraveghere specială care obligau reclamantul, un infractor periculos, să se prezinte o dată pe lună la poliție, să nu părăsească locul său de reședință și să nu părăsească locuința în timpul nopții (*Villa împotriva Italiei*, 2010, pct. 49);
- de opt ori timp de treisprezece luni în ceea ce privește restricțiile impuse în contextul unei amenințări teroriste, inclusiv interdicția de a părăsi localitatea în care locuia reclamantul, obligația de a rămâne acasă pe timpul nopții și obligația de a se prezenta la poliție de trei ori pe zi, sub sancțiunea încarcerării(*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 197 și 201);
- o dată la 30 de zile în decurs de 3 luni (*Popoviciu împotriva României*, 2016, pct. 95) și de trei ori în aproximativ 2 ani [*Torresi împotriva Italiei* (dec.), 2019, pct. 37-38] cu privire la interdicția de a călători în străinătate.

c. Disponibilitatea controlului judecătoresc

244. Controlul cu privire la justificarea și proporționalitatea unei restricții ar trebui, în mod normal, să fie efectuat, cel puțin în ultimă fază, de către instanțe, deoarece acestea oferă cele mai bune garanții de independență, imparțialitate și legalitate a procedurii (*Sissanis împotriva României*, 2007, pct. 70; *Gochev împotriva Bulgariei,* 2009, pct. 50; *Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 133).

245. Amploarea controlului judecătoresc ar trebui să permită instanței să țină seama de toți factorii implicați, inclusiv de cei referitori la proporționalitatea măsurii restrictive (*Gochev împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 50; *Bulea împotriva României*, 2013, pct. 60; *Battista împotriva Italiei*, 2014, pct. 42; *Vlasov și Benyash împotriva Rusiei*, 2016, pct. 32; *Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 133).

246. Calitatea controlului judecătoresc poate, în anumite cazuri, să militeze în favoarea unei marje largi de apreciere a statului pârât (*Mørck Jensen împotriva Danemarcei*, 2022, pct. 66).

247. Curtea a constatat că domeniul și calitatea controlului judecătoresc intern nu au îndeplinit cerințele prevăzute de art. 2 din Protocolul nr. 4 în cazul în care:

- un astfel de control s-a limitat exclusiv la legalitatea formală a restricției în litigiu (*Vlasov și Benyash împotriva Rusiei*, 2016, pct. 36; *Khlyustov împotriva Rusiei*, 2013, pct. 100; *Bartik împotriva Rusiei*, 2006, pct. 48; *Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 96);
- instanțele naționale nu aveau competența de a examina modul în care autoritățile și-au exercitat puterea discreționară pentru a evalua necesitatea restricției în litigiu (*Gochev împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 54; *Nalbantski împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 66; *Milen Kostov împotriva Bulgariei*, 2013, pct. 17; *Stamose împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 35);

- instanțele naționale nu aveau competența de a examina capete de cerere referitoare la refuzul arbitrar al autorităților de încetare a urmăririi penale aflate la baza restricției privind libertatea de circulație a reclamantului (*Kerimli împotriva Azerbaidjanului*, 2015, pct. 52);
- argumentele specifice și factorii specifici situației individuale a reclamantului au fost ignorate sau considerate irelevante (*Milen Kostov împotriva Bulgariei*, 2013, pct. 23, *Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 96; *Battista împotriva Italiei*, 2014, pct. 44; *Manannikov împotriva Rusiei*, 2018, pct. 63; *Pfeifer împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 56; *L.B. împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 93-96);
- instanțele naționale nu au evaluat dacă restricția în litigiu era necesară și în măsură să atingă scopul legitim pe care era menită să îl deservească, dacă aceasta corespundea unei nevoi sociale imperioase și dacă se putea aplica o măsură mai puțin restrictivă (*Bartik împotriva Rusiei*, 2006, pct. 48; *Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018, § 96);
- instanțele naționale nu au acordat nicio reparație pentru prejudiciul suferit ca urmare a măsurii despre care s-a constatat că era nelegală și/sau nejustificată (*Vito Sante Santoro împotriva Italiei*, 2004, pct. 45).

248. Procedura controlului judecătoresc ar trebui să ofere garanțiile procedurale adecvate(*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 196; *Fanouni împotriva Franței*, 2023, pct. 56). Curtea poate să examineze, în special:

- dacă dreptul la apărare a fost respectat pe deplin (*Ciancimino împotriva Italiei*, decizia Comisiei, 1991), în special dacă reclamantul a avut acces la un avocat și o posibilitate reală de a obține informații cu privire la acuzațiile îndreptate împotriva sa, care au determinat impunerea restricției în litigiu cu privire la libertatea sa de circulație (*Marturana împotriva Italiei*, 2008, pct. 188-189; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 207);
- dacă reclamantul a avut efectiv posibilitatea de a-și susține argumentele și dacă susținerile sale au fost analizate în detaliu (*Popoviciu împotriva României*, 2016, pct. 92-93; *Bulea împotriva României*, 2013, pct. 63; *A.-M.V. împotriva Finlandei*, 2017, pct. 90; *L.B. împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 93-96; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 204; *Fanouni împotriva Franței*, 2023, pct. 58);
- dacă instanțele naționale au furnizat motive corespunzătoare și suficiente, lipsite de formalism sau arbitrar [*Ioviță împotriva României* (dec.), 2017, pct. 76; *Cășuneanu împotriva României* (dec.), 2011, pct. 53-54; *Moldovan Duda împotriva României* (dec.), 2016, pct. 38; *L.B. împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 95-96];
- dacă procedura a avut caracter contradictoriu [*Marturana împotriva Italiei*, 2008, pct. 189; *Moldovan Duda împotriva României* (dec.), 2016, pct. 37; *Fanouni împotriva Franței* 2023, pct. 58];
- dacă reclamantul a fost implicat în toate etapele procedurii și a fost ascultat în persoană (*A.-M.V. împotriva Finlandei*, 2017, pct. 90);
- dacă există suficiente garanții procedurale legate de prezentarea ca probe a documentelor confidențiale (de exemplu, rapoarte de informații) (*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 207; *Fanouni împotriva Franței*, 2023, pct. 60-61; *Domenjoud împotriva Franței*, 2024, pct. 112-115 și 126-129).

3. Gravitatea unei restricții

249. Criteriul dacă măsura în litigiu a fost „necesară într-o societate democratică” implică demonstrarea faptului că ingerința în drepturile protejate nu a fost mai mare decât ceea ce era necesar pentru atingerea scopului legitim urmărit (*Bartik împotriva Rusiei*, 2006, pct. 46; *Soltysyak împotriva Rusiei,* 2011, pct. 48; *Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 93).

250. Cu alte cuvinte, restricția în litigiu trebuie să fie proporțională cu funcția ei de protecție: ar trebui să existe un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit (*Soltysyak împotriva Rusiei*, 2011, pct. 53).

251. Curtea, evaluând gravitatea unei anumite restricții, ia în considerare impactul ei specific asupra reclamantului, precum și durata acesteia.

a. Impactul asupra reclamantului

252. S-a constatat că următoarele elemente sunt relevante pentru evaluarea chestiunilor privind modul și măsura în care restricția impusă a afectat situația individuală a reclamantului:

i. Tipul și natura restricției

253. Interzicerea părăsirii domiciliului este considerată a fi o restricție mult mai oneroasă și mai severă decât interzicerea părăsirii unei anumite țări [*Hristov împotriva Bulgariei* (dec.), 2006].

254. Atunci când evaluează un ordin de arest la domiciliu, Curtea ia în considerare dimensiunea zonei relevante, populația acesteia, capacitatea reclamantului de a se deplasa liber în cadrul zonei respective, de a avea o viață socială și de a menține contactul cu lumea exterioară(*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 202).

255. În ceea ce privește obligația de a se prezenta periodic la o anumită autoritate, frecvența impusă a acesteia este un factor relevant. O astfel de frecvență a fost considerată scăzută în cazul în care reclamantul era obligat să se prezinte doar o dată pe lună (*Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 137). În cazul în care frecvența impusă este ridicată, Curtea poate ține seama de accesibilitatea autorității competente și de dificultățile de mobilitate ale reclamantului (*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 202).

256. Curtea a considerat că reclamantul a fost supus unui grad deosebit de ridicat de ingerință, întrucât restricțiile impuse au combinat, pentru o perioadă totală de peste 13 luni, interdicția de a părăsi localitatea în care locuia, obligația de a rămâne acasă pe timpul nopții și obligația de a se prezenta la poliție de trei ori pe zi, sub sancțiunea încarcerării (*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 197).

257. În cazul în care ingerința constă în sancțiuni pecuniare impuse reclamantului, cuantumul acestora este un factor relevant [*Ananiyevy împotriva Rusiei* (Comitet), 2021, pct. 10].

258. În cazul în care o restricție se referă la intrarea și șederea într-o anumită zonă (de exemplu, o zonă de conflict armat), dimensiunea zonei este un factor relevant (*Mørck Jensen împotriva Danemarcei*, 2022, pct. 65).

ii. Sfera de aplicare a restricției

259. Curtea acordă o atenție deosebită sferei de aplicare a restricției în litigiu, în special dacă aceasta era:

- o măsură generalizată, nediferențiată (*Stamose împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 34; *Bartik împotriva Rusiei*, 2006, pct. 48; *Soltysyak împotriva Rusiei*, 2011, pct. 49; *Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 98); sau
- o măsură restrânsă, care permite solicitarea de măsuri provizorii [*Makedonski împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 40; *Hristov împotriva Bulgariei* (dec.), 2006; *Iordan Iordanov și alții împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 73] sau scutirea pentru motive speciale (*Peltonen împotriva Finlandei*, decizia Comisiei, 1995; *K.S. împotriva Finlandei*, decizia Comisiei, 1995).

260. Regimul de trecere a frontierei al RDG, examinat în *Streletz, Kessler și Krenz împotriva Germaniei* (MC), 2001 reprezintă un exemplu extrem de restrângere a libertății de circulație care a fost

disproporționat, ca sferă de aplicare, față de funcția de protecție pretinsă. Reclamanții, înalți funcționari din RDG care fuseseră condamnați pentru participarea la uciderea unor est-germani care încercau să fugă în Germania de Vest, au susținut că introducerea și funcționarea în continuare a acestui regim au fost necesare pentru a proteja securitatea națională, ordinea publică, sănătatea publică sau morala, precum și drepturile și libertățile altora. În opinia Curții, nu se putea susține faptul că o măsură generală care împiedică aproape întreaga populație a unui stat să părăsească teritoriul acestuia era necesară pentru protejarea securității acestuia sau a altor interese legitime menționate [*Streletz, Kessler și Krenz împotriva Germaniei* (MC), 2001, pct. 100].

261. În *Stamose împotriva Bulgariei*, 2012, Curtea a caracterizat restricția impusă reclamantului ca fiind „draconică" având în vedere scopul declarat de a preveni încălcarea reglementărilor privind imigrarea. Reclamantului i s-a interzis în mod automat să călătorească în orice țară străină pentru o perioadă de 2 ani ca urmare a săvârșirii unei încălcări a reglementărilor privind imigrarea specifice unei anumite țări. Interdicția de călătorie a fost impusă de statul de origine al reclamantului, care nu putea fi considerat ca fiind afectat în mod direct de încălcarea săvârșită de reclamant, și în pofida faptului că reclamantul suferise deja consecințele normale ale acesteia, în special expulzarea sa din țara terță în cauză (*Stamose împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 33-34).

262. În cauza *Mørck Jensen împotriva Danemarcei*, 2022, Curtea s-a pronunțat cu privire la interdicția, sub sancțiunea răspunderii penale, de a intra și de a rămâne fără autorizație în zone în care o organizație teroristă este parte la un conflict armat în curs. Curtea a observat că interdicția nu era absolută, întrucât persoanele care exercitau o funcție publică sau un mandat în cadrul unei organizații daneze, străine sau internaționale erau în mod explicit exceptate de la aplicarea dispoziției. În plus, reclamantul ar fi putut obține autorizația de intrare și ședere în zona în cauză dacă ar fi urmărit un scop meritoriu (*Mørck Jensen împotriva Danemarcei*, 2022, pct. 65 și 67).

iii. Interesul reclamantului de a-și exercita libertatea de circulație

263. Pentru a decide dacă s-a realizat un echilibru just între interesele generale și cele personale aflate în joc într-o anumită cauză, Curtea trebuie să verifice dacă reclamantul avea un interes real în exercitarea dreptului afectat de restricția în litigiu (*Fedorov și Fedorova împotriva Rusiei*, 2005, pct. 44; *Antonenkov și alții împotriva Ucrainei*, 2005, pct. 64; *Bulea împotriva României*, 2013, pct. 62).

264. În acest scop, Curtea verifică dacă reclamantul a cerut o ajustare a condițiilor restricției impuse (*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 202; *Fanouni împotriva Franței*, 2023, § 62) sau dacă a căutat să plece prin:

- solicitarea unei aprobări în acest sens din partea autorităților competente [*Fedorov și Fedorova împotriva Rusiei*, 2005, pct. 45; *Antonenkov și alții împotriva Ucrainei*, 2005, pct. 65; *Hristov împotriva Bulgariei* (dec.), 2006; *Manannikov împotriva Rusiei*, 2018, pct. 64; *Komarova împotriva Rusiei*, 2006, pct. 55; *Makedonski împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 41; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 202; *Fanouni împotriva Franței*, 2023, pct. 62]; sau
- contestarea, în fața instanțelor naționale, a aplicării prelungite a restricției [*Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 135; *Hajibeyli împotriva Azerbaidjanului*, 2008, pct. 65; *Bulea împotriva României*, 2013, pct. 63; *Iordan Iordanov și alții împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 73-74; *Miażdżyk împotriva Poloniei*, 2012, pct. 37; *Doroshenko împotriva Ucrainei*, 2011, pct. 55; *Rosengren împotriva României*, 2008, pct. 39; *Munteanu împotriva României* (dec.), 2015, pct. 26].

265. Incapacitatea prelungită de a reveni în locul sau țara în care se află domiciliul obișnuit (sau reședința obișnuită) și separarea de familie care rezultă de aici denotă, de asemenea, un interes real în exercitarea libertății de circulație [*Munteanu împotriva României* (dec.), 2015, pct. 25; *Manannikov împotriva Rusiei*, 2018, pct. 62; *Miażdżyk împotriva Poloniei*, 2012, pct. 39].

266. Nedemonstrarea de către reclamanți a unui astfel de interes real prin încercarea de a obține revocarea unei restricții are o pondere semnificativă în constatarea Curții potrivit căreia nu a fost afectat echilibrul just [*Hristov împotriva Bulgariei* (dec.), 2006].

267. Acest lucru este valabil și în ceea ce privește restricțiile cu o durată destul de lungă (peste 7 ani), ca de exemplu interdicția de călătorie sau interzicerea părăsirii domiciliului în cursul procedurii penale (*Iordan Iordanov și alții împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 73-74; *Doroshenko împotriva Ucrainei*, 2011, pct. 55; *Komarova împotriva Rusiei*, 2006, pct. 55).

268. În acest sens, Curtea ia în considerare, de asemenea, lipsa de diligență din partea reclamantului în ceea ce privește fie epuizarea căilor de atac disponibile cât mai curând posibil, fie îndeplinirea formalităților necesare în timp util.

269. De exemplu, în *Munteanu împotriva României* (dec.), 2015, reclamantul a contestat interdicția de călătorie la aproape un an după începerea acesteia, deși era prelungită lunar prin decizii atacabile în instanță. Curtea a constatat că faptul că reclamantul nu a contestat mai devreme astfel de decizii nu putea fi imputabil autorităților (pct. 26).

270. În mod similar, în *Șandru împotriva României* (dec.), 2014, reclamantul, minor aflat într-o excursie școlară, a fost împiedicat de autoritățile vamale să treacă frontiera cu motivarea că hotărârea judecătorească pe care a prezentat-o în locul consimțământului scris al tatălui său, deși executorie, nu avea mențiunea „definitivă și irevocabilă” necesară. Curtea nu a considerat că această măsură unică era disproporționată, constatând că reclamantul ar fi putut obține hotărârea în forma necesară adresându-se instanței cu suficient de mult timp înainte: în special, acesta a plătit excursia școlară cu aproximativ o lună înainte de plecarea preconizată, dar a așteptat 3 săptămâni înainte de a introduce cererea pentru emiterea de urgență a unei astfel de hotărâri (pct. 26).

iv. Accesul la măsuri provizorii în practică

271. În cadrul evaluării impactului unei anumite restricții, un factor important este acela dacă unui reclamant i s-a acordat efectiv sau i s-a refuzat o cerere de măsuri provizorii, ca de exemplu permisiunea de a părăsi țara sau locul de domiciliu (sau reședință) (*Fedorov și Fedorova împotriva Rusiei*, 2005, pct. 44; *Antonenkov și alții împotriva Ucrainei*, 2005, pct. 64).

272. Respingerea în mod repetat a unor astfel de cereri, în special din motive stereotipe, poate indica un caracter disproporționat al restricției în litigiu (*Prescher împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 50; *Pfeifer împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 56; *Potapenko împotriva Ungariei*, 2011, pct. 23; *Miażdżyk împotriva Poloniei*, 2012, pct. 37 și 41; *Manannikov împotriva Rusiei*, 2018, pct. 64).

273. Faptul că reclamantului i s-a aprobat părăsirea locului respectiv are o mare pondere în constatarea Curții că nu s-a încălcat art. 2 din Protocolul nr. 4, în cazul în care durata restricției în litigiu nu este excesivă și nu se ridică nicio problemă în raport cu o insuficientă legătură cu funcția de protecție a acesteia [*Fedorov și Fedorova împotriva Rusiei*, 2005, pct. 45-46; *Antonenkov și alții împotriva Ucrainei*, 2005, pct. 65-66; *Munteanu împotriva României* (dec.), 2015, pct. 27-28; *Torresi împotriva Italiei* (dec.), 2019, pct. 37].

274. În același timp, faptul că un reclamant a putut beneficia de măsuri provizorii nu este determinant în cazul în care Curtea are îndoieli serioase cu privire la justificarea aplicării în continuare a măsurii în litigiu (*Prescher împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 50), în special în lipsa reexaminărilor periodice necesare (*Makedonski împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 41-42 și 44).

275. De asemenea, Curtea ia în considerare chestiunea dacă autoritățile au acționat cu diligența necesară atunci când au examinat cererile pentru măsuri provizorii. În special, perioada de aproximativ 6 luni de care autoritățile au avut nevoie pentru a răspunde unei astfel de cereri a fost considerată nerezonabilă (*Makedonski împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 43).

v. Lipsa comunicării

276. Lipsa comunicării în timp util a restricției în litigiu către persoana în cauză este un factor relevant pentru evaluarea proporționalității. Curtea a examinat situațiile în care lipsa comunicării a avut ca rezultat pentru reclamant obligarea la întreruperea unei călătorii începute (*Komolov împotriva Rusiei*, 2020, pct. 12 și 32) sau imposibilitatea de a contesta măsura impusă cu suficient timp înainte de o călătorie planificată (*Ignatov împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 38-39).

277. Lipsa comunicării unei restricții sau a prelungirii acesteia este, de asemenea, greu de conciliat cu principiul securității juridice, care este inerent Convenției (*Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 129).

vi. Situații individuale specifice

278. Curtea acordă o atenție deosebită următoarelor consecințe sau probleme legate de aplicarea unei restricții privind libertatea de circulație a reclamanților:

- perturbarea vieții de familie și/sau profesionale și dificultățile financiare cauzate de incapacitatea prelungită de a reveni în:
  - țara de origine [*Miażdżyk împotriva Poloniei*, 2012, pct. 39 și 41; *Munteanu împotriva României* (dec.), 2015, pct. 25];
  - locul reședinței obișnuite (*Manannikov împotriva Rusiei*, 2018, pct. 62);
  - țara străină în care se afla reședința obișnuită (*Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 126; *Prescher împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 50; *Pfeifer împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 56; *Milen Kostov împotriva Bulgariei*, 2013, pct. 23);
- incapacitatea de a vizita rude aflate în dificultate sau în întreținere (*Bartik împotriva Rusiei*, 2006, pct. 47-48; *Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 96; *Manannikov împotriva Rusiei*, 2018, pct. 64);
- imposibilitatea de a participa la înmormântarea unei rude apropiate (*Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 96; *Potapenko împotriva Ungariei,* 2011, pct. 23);
- posibilitatea de a avea acces la asistență medicală sau la un anumit tratament medical necesar [*Folnegović împotriva Croației* (dec.), 2017; *Miażdżyk împotriva Poloniei*, 2012, pct. 39] sau probleme de sănătate (*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 202);
- un cetățean străin care se teme să contacteze autoritățile din țara sa de origine din care a fugit cu intenția de a solicita azil în străinătate (*L.B. împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 90, 93-96).

279. Pentru a obține o imagine de ansamblu a impactului măsurii în litigiu, Curtea poate ține seama și de situația reclamantului în perioada anterioară cererii sale, de exemplu:

- arestarea preventivă (*Miażdżyk împotriva Poloniei*, 2012, pct. 34);
- imposibilitatea prelungită de a călători în străinătate din cauza condițiilor de încadrare în muncă (*Bartik împotriva Rusiei*, 2006, pct. 51).

vii. Pretinsa renunțare la libertatea de circulație

280. Abordarea Curții, atunci când analizează proporționalitatea restricției în litigiu, constă mai mult în evaluarea comparativă a pretinsei renunțări la drepturi de către reclamant decât în negarea oricărei ingerințe în dreptul relevant [*Golub împotriva Republicii Moldova și a Rusiei* (Comitet), 2021, pct. 53].

281. În cazul în care un guvern pârât susține că un reclamant a consimțit în mod liber la restricția în litigiu, Curtea verifică dacă presupusa renunțare este lipsită de ambiguitate și pe deplin consensuală (*Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 97).

282. De exemplu, în cauza *Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018, Curtea a respins argumentul că reclamanții, prin ocuparea unui loc de muncă cu acces la „secrete de stat”, au consimțit *ipso facto* la interzicerea timp de 5 ani a călătoriilor internaționale, cu aplicare de la încetarea contractului de

muncă. Curtea a luat în considerare următorii factori: reclamanții nu au avut nicio influență asupra condițiilor lor de angajare; deși li s-a acordat o creștere salarială, aceasta s-a datorat responsabilității lor sporite pentru gestionarea informațiilor confidențiale, nu era o compensație pentru viitoarea lor imposibilitate de a călători în străinătate; în plus, aceștia nu erau eligibili pentru o astfel de compensație după încetarea contractului lor de muncă cât timp restricția în litigiu era în vigoare (pct. 97).

283. Cu toate acestea, nu este clar dacă validitatea derogării ar fi principala preocupare în cazul în care restricția în litigiu, în orice caz, nu are justificarea corespunzătoare din cauza unei legături insuficiente cu pretinsa funcție de protecție a acesteia (*Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 97; *Soltysyak împotriva Rusiei,* 2011, pct. 53).

284. Curtea nu va lua în considerare nicio astfel de derogare în cazul în care restricția în litigiu nu respectă cerința de legalitate [*Golub împotriva Republicii Moldova și a Rusiei* (Comitet), 2021, pct. 61].

b. Durata

285. Atunci când evaluează gravitatea unei restricții, Curtea ține seama în special de durata acesteia [*Nikiforenko împotriva Ucrainei*, 2010, pct. 56; *Ivanov împotriva Ucrainei*, 2006, pct. 90; *Diamante și Pelliccioni împotriva San Marino*, 2011, pct. 210; *Șandru împotriva României* (dec.), 2014, pct. 26; *Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 195].

286. Necesitatea menținerii unei anumite restricții se va diminua în mod inevitabil odată cu trecerea timpului (*Luordo împotriva Italiei*, 2003, pct. 96; *Rosengren împotriva României*, 2008, pct. 39; *Manannikov împotriva Rusiei*, 2018, pct. 63).

287. Chiar și atunci când o restrângere a libertății de circulație a persoanei a fost justificată inițial, menținerea acesteia în mod automat pe o perioadă lungă de timp poate deveni o măsură disproporționată care încalcă drepturile persoanei (*Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 121; *Battista împotriva Italiei*, 2014, pct. 41; *Ignatov împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 36; *Makedonski împotriva Bulgariei,* 2011, pct. 45).

288. În unele cazuri, simpla durată a restricției poate fi suficientă pentru a concluziona că aceasta a fost disproporționată (*Luordo împotriva Italiei*, 2003, pct. 96; *Ivanov împotriva Ucrainei*, 2006, pct. 96).

289. În majoritatea cauzelor, durata comparativă a restricției, în sine, nu poate fi considerată singura bază pentru a stabili dacă s-a realizat un echilibru just între interesul general și interesul personal al reclamantului de a beneficia de libertatea de circulație. Această chestiune trebuie să fie evaluată ținând seama de alți factori relevanți și în funcție de toate caracteristicile speciale ale cauzei (*Hajibeyli împotriva Azerbaidjanului*, 2008, pct. 63; *Miażdżyk împotriva Poloniei*, 2012, pct. 35; *Popoviciu împotriva României*, 2016, pct. 91).

290. Ponderea factorului durată este mai puțin importantă în cauzele având ca obiect restricții care nu au o justificare corespunzătoare și/sau care sunt menținute automat (*Stamose împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 33).

i. Calcularea perioadei care trebuie luată în considerare

291. Curtea este competentă *ratione temporis* să examineze perioada ulterioară datei intrării în vigoare a Protocolului nr. 4 în privința statului pârât. Totuși, Curtea poate să ia în considerare faptele și deciziile adoptate înainte de această dată, dacă acestea rămân relevante ulterior (*Makedonski împotriva Bulgariei*,2011, pct. 32 și 44; *Riener împotriva Bulgariei,* 2006, pct. 95 și 120; *Hajibeyli împotriva Azerbaidjanului*, 2008, pct. 62 și 67).

292. La evaluarea duratei globale a restricției în litigiu, Curtea nu exclude perioadele în care reclamantul și-a putut exercita în mod ilegal libertatea de circulație, eludând măsura impusă (*Rosengren împotriva României* 2008, pct. 38; *Ivanov împotriva Ucrainei*, 2006, pct. 83 și 93-94).

293. De asemenea, Curtea nu exclude din durata totală perioadele în care restricția în litigiu a fost revocată temporar, de exemplu, perioada dintre încetarea și reluarea ulterioară a procedurii subiacente sau perioada dintre încheierea unei serii de proceduri relevante și începerea unei serii separate. Curtea a examinat situații în care astfel de perioade au variat de la 3 zile la aproape 6 luni. Curtea a considerat că ar părea artificial să împartă perioada totală a măsurii restrictive în mai multe părți în scopul procedurii în temeiul Convenției, în special pentru aplicarea termenului de 6 luni prevăzut de art. 35 § 1 din Convenție (*Ivanov împotriva Ucrainei*, 2006, pct. 92-94; *Manannikov împotriva Rusiei*, 2018, pct. 61).

ii. Restricții de natură automată și/sau cu legătură insuficientă cu funcția de protecție

294. Durata nu este punctul decisiv în ceea ce privește restricțiile cu o vădit insuficientă legătură cu pretinsa lor funcție de protecție, de exemplu restricțiile care sunt menținute exclusiv din cauza inactivității sau a lipsei de cooperare din partea autorităților (*Napijalo împotriva Croației*, 2003, pct. 80; *Vito Sante Santoro împotriva Italiei,* 2004, pct. 45; *Ignatov împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 38).

295. De exemplu, s-a constatat că restricțiile care au fost menținute numai ca urmare a comunicării tardive a deciziilor de revocare a acestora au încălcat art. 2 din Protocolul nr. 4, chiar dacă întârzierile în litigiu nu au depășit 6 luni (*Raimondo împotriva Italiei*, 1994, pct. 40; *Villa împotriva Italiei*, 2010, pct. 51).

296. În mod similar, durata nu este considerată a fi principala problemă atunci când Curtea se ocupă de restricțiile impuse și menținute în mod automat, fără reevaluarea periodică necesară a justificării și proporționalității acestora.

297. Curtea a examinat restricțiile automate care au fost aplicate pentru o perioadă determinată (*Bartik împotriva Rusiei*, 2006, pct. 49; *Soltysyak împotriva Rusiei*, 2011, pct. 52; *Berkovich și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 96; *Nalbantski împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 66; *Milen Kostov împotriva Bulgariei*, 2013, pct. 17; *Sarkizov și alții împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 67; *Vlasov și Benyash împotriva Rusiei*, 2016, pct. 36; *Stamose împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 36).

298. Curtea a analizat, de asemenea, restricțiile pe durată nedeterminată, în special restricțiile care au fost aplicate în mod automat pe întreaga durată a procedurilor subiacente (*Riener împotriva Bulgariei*, 2006, pct. 120-128; *Battista împotriva Italiei*, 2014, pct. 43-48; *Gochev împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 51-57; *Kerimli împotriva Azerbaidjanului*, 2015, pct. 51-56; *Földes și Földesné Hajlik împotriva Ungariei*, 2006, pct. 35-36; *A.E. împotriva Poloniei*, 2009, pct. 48-49; *Bessenyei împotriva Ungariei*, 2008, pct. 23; *Potapenko împotriva Ungariei*, 2011, pct. 23-24; *Macedonski împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 44; *Stetsov împotriva Ucrainei*, 2021, pct. 30-32).

299. În cadrul examinării acestei categorii de cauze, Curtea a evaluat restricții care au avut durate de la 1 an până la peste 10 ani. Cu toate acestea, deși Curtea poate să ia act de durata efectivă a restricțiilor în litigiu, factorii referitori la justificarea lor în raport cu funcția de protecție avută în vedere sau impactul lor asupra situației individuale a reclamantului au o pondere mult mai mare în analiza sa care conduce la constatarea unei încălcări a art. 2 din Protocolul nr. 4 (*Stamose împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 33-36; Riener împotriva Bulgariei, 2006, pct. 120-128; *Battista împotriva Italiei*, 2014, pct. 43-48; *Gochev împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 51-57; *Kerimli împotriva Azerbaidjanului*, 2015, pct. 51-56).

300. De exemplu, în *Bessenyei împotriva Ungariei*, 2008, interdicția de călătorie în litigiu a durat doar 2 ani. Totuși, această durată nu a avut nicio influență asupra constatării Curții potrivit căreia restricția în discuție constituia o măsură generalizată pe durată nedeterminată, care s-a încheiat numai ca urmare a unei modificări intervenite în legislație.

iii. Durată excesivă care implică o încălcare a art. 2 din Protocolul nr. 4

301. Durata excesivă a unei restricții poate fi suficientă, în sine, pentru a se ajunge la concluzia că aceasta era disproporționată în raport cu scopul legitim urmărit (*Manannikov împotriva Rusiei*, 2018, pct. 62; *Ivanov împotriva Ucrainei*, 2006, pct. 96; *Luordo împotriva Italiei*, 2003, pct. 96).

302. Cu toate acestea, chiar și în astfel de cauze, Curtea are tendința să consolideze această concluzie făcând trimitere la alți factori relevanți referitori la desfășurarea și obiectul procedurilor subiacente (*Luordo împotriva Italiei*, 2003, pct. 96; *Ivanov împotriva Ucrainei*, 2006, pct. 90; *Pokhalchuk împotriva Ucrainei*, 2010, pct. 96).

303. Pragul excesivității depinde de tipul restricției în litigiu și de natura procedurilor subiacente [*Hristov împotriva Bulgariei* (dec.), 2006].

304. De exemplu, durata interdicției de a părăsi domiciliul a fost considerată disproporționată în sine atunci când a depășit:

- 7 ani și 5 luni în contextul procedurii de insolvență (*Luordo împotriva Italiei*, 2003, pct. 92; *Goffi împotriva Italiei*, 2005, pct. 20; *Bassani împotriva Italiei*, 2003, pct. 24; *Gasser împotriva Italiei*, 2006, pct. 30-31; *Shaw împotriva Italiei*, 2009, pct. 16; *Bottaro împotriva Italiei*, 2003, pct. 54);
- 8 ani și 8 luni în contextul procedurii penale (*Ivanov împotriva Ucrainei*, 2006, pct. 96; *Pokhalciuk împotriva Ucrainei*, 2010, pct. 96; *Nikiforenko împotriva Ucrainei*, 2010, pct. 59).

iv. Respectarea termenelor-limită prevăzute de legile naționale

305. Nerespectarea termenelor legale naționale nu afectează în mod automat echilibrul just care trebuie menținut între interesele aflate în joc [*S.M. împotriva Italiei* (dec.), 2013, pct. 27].

306. În *S.M. împotriva Italiei* (dec.), 2013, reclamantul a declarat recurs împotriva unei restricții impuse pentru o perioadă de 2 ani. Deși instanța națională a avut nevoie de 8 luni, în loc de cele 30 de zile prevăzute de lege, pentru a soluționa recursul, Curtea nu a considerat că această situație este disproporționată. În orice caz, restricția a fost revocată cu mult înainte de sfârșitul perioadei stabilite inițial.

307. Faptul că instanțele naționale au examinat, în mod diligent și în termenele legale, contestația unui reclamant împotriva unei restricții în litigiu poate constitui un argument în favoarea constatării niciunei lipse de proporționalitate într-o anumită cauză [*Ioviță împotriva României* (dec.), 2017, pct. 74].

308. Acest lucru este valabil și în cazurile în care autoritățile naționale respectă termenele în acest context atunci când eliberează documentele de călătorie necesare. În același timp, respectarea termenelor legale nu scutește Curtea de a verifica dacă perioada în discuție nu a fost în mod obiectiv prea lungă [*Lolova și Popova împotriva Bulgariei* (dec.), 2015, pct. 48].

v. Restricții cu caracter unic și restricții de scurtă durată

309. În cazul în care o restricție este justificată suficient în raport cu pretinsa sa funcție de protecție, caracterul său unic [*Șandru împotriva României* (dec.), 2014, pct. 26] sau scurta sa durată poate fi un puternic factor împotriva constatării unei încălcări a art. 2 din Protocolul nr. 4 (*Diamante și Pelliccioni împotriva San Marino*, 2011, pct. 214; *Popoviciu împotriva României*, 2016, pct. 97).

310. Într-adevăr, restricțiile care au fost justificate și au durat mai puțin de 6 luni au fost considerate proporționale [*Diamante și Pelliccioni împotriva San Marino*, 2011, pct. 214; *Popoviciu împotriva României*, 2016, pct. 97; *Cipriani împotriva Italiei* (dec.), 2010; *Pop Blaga împotriva României* (dec.), 2012; *Ioviță împotriva României* (dec.), 2017, pct. 74; *Fanouni împotriva Franței*, 2023, pct. 54].

311. În același timp, caracterul unic al unei anumite restricții sau durata scurtă a acesteia nu împiedică Curtea să ia în considerare alți factori relevanți pentru evaluarea proporționalității acesteia și a calității controlului efectuat la nivel național [*Șandru împotriva României* (dec.), 2014, pct. 26; *Diamante și Pelliccioni împotriva San Marino*, 2011, pct. 213; *Popoviciu împotriva României*, 2016, pct. 92-95].

312. De exemplu, în *Komolov împotriva Rusiei*, 2020, o interdicție de călătorie, care a fost impusă pentru o perioadă de 6 luni, a fost considerată disproporționată având în vedere justificarea insuficientă a acesteia de către autoritățile naționale și caracterul superficial al controlului judecătoresc (pct. 31-33).

vi. Durată considerată acceptabilă în lipsa preocupărilor legate de alți factori

313. În următoarele cauze nu s-a ridicat nicio problemă specifică în raport cu justificarea restricțiilor în litigiu, calitatea evaluării interne sau impactul excesiv asupra situației individuale a reclamanților. În aceste condiții, organele Convenției nu au considerat problematică durata restricțiilor în litigiu:

- interdicția de a părăsi domiciliul sau reședința în contexte precum:
  - procedura de insolvență – cu o durată mai mică de 3 ani și 9 luni [*Di Carlo și Bonaffini împotriva Italiei* (dec.), 2006; *Bova împotriva Italiei* (dec.), 2004; *Campagnano împotriva Italiei*, 2006, pct. 38];
  - expulzarea – cu o durată de aproape 2 ani și 6 luni (*Kenane împotriva Franței*, decizia Comisiei, 1992);
  - proceduri penale –
    - cu o durată de maxim 4 ani și 10 luni (*Fedorov și Fedorova împotriva Rusiei*, 2005, pct. 45-46; *Antonenkov și alții împotriva Ucrainei*, 2005, pct. 65-66);
    - cu o durată mai mică de 7 ani și 2 luni, în cazul în care nu s-a demonstrat niciun interes real de a pleca (*Doroshenko împotriva Ucrainei*, 2011, pct. 55; *Komarova împotriva Rusiei*, 2006, pct. 55);
- o ordonanță privind reședința obligatorie ca măsură preventivă penală – cu o durată de aproximativ 2 ani și 10 luni (*Ciancimino împotriva Italiei*, decizia Comisiei, 1991);
- supraveghere specială, inclusiv interdicția de a părăsi domiciliul pe timp de noapte și obligația de a se prezenta o dată pe lună la o anumită autoritate – impusă pentru o perioadă de 6 ani în scopul prevenirii faptelor penale (*Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 136-137);
- supraveghere specială, inclusiv obligația de a se prezenta la poliție o dată pe săptămână – impusă pentru o perioadă mai mare de un an și o lună [*Chereches împotriva României* (Comitet), 2021, pct. 43];
- restricții impuse timp de treisprezece luni în contextul unei amenințări teroriste, inclusiv interdicția de a părăsi localitatea în care locuia reclamantul, obligația de a rămâne acasă pe timpul nopții și obligația de a se prezenta la poliție de trei ori pe zi, sub sancțiunea încarcerării (*Pagerie împotriva Franței*, 2023, pct. 197 și 203);
- interdicția de a părăsi domiciliul pe timp de noapte în timpul săptămânii și întreaga zi din timpul sfârșitului săptămânii, împreună cu permisiunea de a se prezenta la locul de muncă în timpul săptămânii – măsură impusă în contextul procedurii penale și cu o durată de aproximativ 1 an și 4 luni [*Trijonis împotriva Lituaniei* (dec.), 2005]
- o interdicție de călătorie în contexte precum:
  - recuperarea datoriilor – aproximativ 2 ani [*Torresi împotriva Italiei* (dec.), 2019, pct. 36];
  - proceduri penale –

  - cu o durată mai mică de 6 ani și 5 luni [*Bulea împotriva României*, 2013, pct. 62; *Folnegović împotriva Croației* (dec.), 2017; *Munteanu împotriva României* (dec.), 2015, pct. 26];
  - cu o durată de până la 7 ani și 2 luni, în cazul în care nu s-a demonstrat niciun interes real de a pleca [*Hristov împotriva Bulgariei* (dec.), 2006; *Iordan Iordanov și alții împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 73-74];
- o interdicție de a se apropia de o clinică pentru avorturi, impusă pentru o perioadă de 6 luni unui militant împotriva avortului (*Van den Dungen împotriva Țărilor de Jos*, decizia Comisiei, 1995);
- interdicția de a intra într-o anumită zonă a unui oraș în legătură cu summitul G8, cu o durată de 5 zile [*Bigliazzi și alții împotriva Italiei* (dec.), 2008].

VI. Criteriul „interesul public” prevăzut de paragraful 4

314. Criteriul „interesul public” prevăzut de paragraful 4 se aplică numai restricțiilor aplicate dreptului de a circula în mod liber și dreptului de a-și alege în mod liber reședința prevăzute în paragraful 1 al art. 2 din Protocolul nr. 4, impuse „în anumite zone determinate” de pe teritoriul unui stat.

315. Termenul „zonă”, astfel cum este utilizat în paragraful 4, nu se referă la nicio unitate geografică sau administrativă definită. Sensul acestei dispoziții este că restricțiile în cauză trebuie să fie localizate într-o zonă bine definită (Raport explicativ la Protocolul nr. 4, pct. 18).

316. Aplicabilitatea paragraful 4 al art. 2 din Protocolul nr. 4 nu se limitează la situațiile de urgență acută și temporară [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 109].

317. Criteriul „interesul public” are două elemente: în primul rând, dacă restricția servește „interesului public”, iar în al doilea rând, dacă aceasta a fost „justificată într-o societate democratică” [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 115-116 și 136-141].

318. Până în prezent, Curtea a examinat foarte puține cauze în raport cu paragraful 4 al art. 2 din Protocolul nr. 4 [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017; *Olivieira împotriva Țărilor de Jos*, 2002; *Landvreugd împotriva Țărilor de Jos*, 2002].

A. Chestiunea dacă o restricție servește „interesului public”

319. Al patrulea paragraf a fost adăugat la art. 2 din Protocolul nr. 4 pentru a prevedea restricții din motive de „bunăstare economică” [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 109].

320. Curtea a recunoscut caracterul de interes public al restricțiilor având ca obiect:

- inversarea declinului social al zonelor urbane sărace prin limitarea afluxului de noi locuitori defavorizați [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 115-116];
- abordarea unei situații de urgență în anumite zone determinate urbane, cauzată de traficul și consumul evident de droguri de mare risc în public, prin impunerea unor ordine individuale de interdicție (*Olivieira împotriva Țărilor de Jos*, 2002, pct. 61; *Landvreugd împotriva Țărilor de Jos*, 2002, pct. 71).

B. Chestiunea dacă o restricție a fost „justificată într-o societate democratică”

321. În acest context, Curtea stabilește dacă o măsură în litigiu a fost disproporționată și dacă autoritățile naționale și-au depășit marja de apreciere [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct.

144, 157 și 165; *Olivieira împotriva Țărilor de Jos*, 2002, pct. 64-65; *Landvreugd împotriva Țărilor de Jos*, 2002, pct. 71-74].

1. Aspecte specifice restricțiilor care decurg dintr-o politică generală

a. Marja de apreciere

322. În chestiunile de politică generală, în privința cărora opiniile în cadrul unei societăți democratice pot să difere în mod rezonabil, ar trebui să se acorde o importanță deosebită rolului autorităților care elaborează politici la nivel național. Marja de apreciere de care dispune legiuitorul în materie de punere în aplicare a politicilor sociale și economice ar trebui să fie amplă: Curtea va respecta hotărârea legiuitorului cu privire la ceea ce este în interesul „public" sau „general", cu excepția cazului în care hotărârea respectivă este vădit lipsită de temei rezonabil [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 137].

323. Marja legiuitorului cuprinde, în principiu, atât decizia sa de a interveni în domeniul tematic, cât și, după ce a intervenit, normele detaliate pe care le instituie pentru a realiza un echilibru între interesele publice și cele private concurente. Totuși, acest lucru nu înseamnă că soluțiile la care a ajuns legiuitorul sunt exceptate de la controlul Curții. Este sarcina Curții să examineze cu atenție argumentele care au fost luate în considerare în cursul procesului legislativ și care au condus la opțiunile făcute de legiuitor și să stabilească dacă s-a realizat un echilibru just între interesele concurente ale statului și cele afectate direct de aceste opțiuni legislative [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 138].

324. Întrebarea principală în sensul paragrafului 4 al art. 2 din Protocolul nr. 4 nu este dacă s-ar fi putut adopta norme diferite, ci dacă legiuitorul, stabilind echilibrul în momentul în care a procedat astfel, a depășit marja de apreciere acordată în temeiul articolului menționat [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 157].

b. Factori relevanți pentru evaluarea cadrului de măsuri legislative și politici publice

325. În măsura în care i se solicită să evalueze opțiunile de politici socio-economice, Curtea ar trebui, în principiu, să facă acest lucru în lumina situației așa cum aceasta este valabilă pentru autorități la momentul faptelor, nu în urma unui eveniment și cu ajutorul unei analize retrospective [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 147].

326. În cadrul acestei evaluări, Curtea se bazează pe următoarele considerente:

- dacă opțiunile de politici publice în discuție, la momentul la care au fost făcute, erau adecvate pentru atingerea scopurilor declarate [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 147];
- calitatea procesului decizional intern [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 150];
- dacă s-au adoptat prevederi corespunzătoare privind drepturile și interesele persoanelor afectate, în special prin revizuire periodică, garanții procedurale și clauze de exceptare în caz de dificultăți individuale [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 151-156];
- dacă opțiunile de politici publice în litigiu au produs efecte negative disproporționate la nivelul persoanelor afectate [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 144 și 148].

327. În cauza *Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, Curtea a examinat o politică privind condițiile aplicabile duratei reședinței și tipului de venit ale persoanelor care doreau să se stabilească în anumite zone determinate urbane afectate de sărăcire și probleme sociale. Conform politicii în litigiu, autoritățile refuzau să acorde permis de rezidență persoanelor care, precum reclamanta, nu au avut reședința în municipalitate timp de 6 ani și al căror venit unic provenea din prestații de securitate

socială. Curtea a observat că proiectul de lege relevant a fost examinat în mod corespunzător, legislația nu era „în mod vădit lipsită de temei rezonabil", punerea sa în aplicare fusese revizuită periodic, iar autoritățile au considerat că măsurile adoptate s-au dovedit eficace în abordarea stigmatizării zonelor în discuție. Cu privire la chestiunea proporționalității, Curtea a constatat că nicio persoană nu era lipsită de locuință sau obligată să părăsească locuința sa: politica, sub rezerva limitării temporale și geografice, putea fi aplicată numai în cazul în care la nivel local rămâneau disponibile locuințe alternative suficiente pentru persoanele neeligibile, iar perioada de așteptare de 6 ani pentru a putea beneficia de permis de rezidență în zonele vizate nu era excesivă. În plus, era permisă o derogare de la condiția privind durata reședinței în cazuri individuale, în care aplicarea strictă a acesteia ar fi excesiv de dură. În cele din urmă, garanțiile procedurale includeau un control judecătoresc complet. Pentru aceste motive, Curtea nu a constatat că legiuitorul a depășit marja de apreciere care i-a fost acordată.

2. Factori relevanți pentru evaluarea sarcinii individuale

328. Curtea, examinând dacă un reclamant a suferit dificultăți disproporționate, are în vedere următoarele elemente:

- comportamentul personal al reclamantului, inclusiv, după caz, existența unei amenințări la adresa ordinii publice [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 158];
- impactul specific asupra situației individuale a reclamantului, având în vedere nevoile sale specifice, inclusiv necesitățile familiale și resursele financiare [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 161];
- dacă reclamantul avea un interes real în exercitarea dreptului afectat de restricția în litigiu [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 162-164].

329. Comportamentul personal al reclamantului, oricât de corect, nu poate fi unicul factor decisiv atunci când este pus în balanță cu interesul public servit de o politică generală [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 158].

330. O preferință personală nespecificată pentru care nu se oferă nicio justificare nu poate prevala asupra procesului decizional public, reducând astfel la zero marja de apreciere a statului [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 166].

331. În *Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, Curtea a fost sesizată pentru a stabili dacă neeligibilitatea reclamantei pentru a avea reședința în anumite zone desemnate sărace a constituit o asemenea dificultate disproporționată încât interesul său ar trebui să aibă o pondere mai mare decât interesul general de a inversa declinul social în acele zone, care era favorizat de aplicarea consecventă a normei de excludere care o afecta. Reclamantei, care avea deja reședința într-o astfel de zonă, i s-a refuzat permisul de mutare într-un alt apartament din aceeași zonă. În acest context, Curții s-a bazat pe jurisprudența sa privind protecția mediului în temeiul art. 8 și a examinat caracterul adecvat al locuinței de care dispunea reclamanta în raport cu nevoile sale specifice. În primul rând, nu s-a demonstrat că menținerea reședinței sale în apartament, pe care îl închiriase în zona desemnată, constituia o dificultate reală pentru aceasta și copiii săi. Nici locuința din afara acestei zone, unde s-a mutat în cele din urmă, nu s-a dovedit a fi inadecvată sau incomodă. În al doilea rând, Curtea a acordat importanță faptului că reclamanta nu a furnizat niciun motiv întemeiat pentru dorința de a rămâne în zona desemnată. De asemenea, nu a explicat motivele pentru care s-a mutat în altă parte cu puțin timp înainte de a deveni eligibilă pentru a avea reședința în zona în discuție. În plus, odată eligibilă, aceasta nu și-a exprimat dorința de a se muta înapoi. Cu alte cuvinte, aceasta nici nu și-a justificat preferința pentru zona desemnată, nici nu a manifestat un interes suficient pentru a avea reședința în zona respectivă. Prin urmare, refuzul de a acorda permisul care face obiectul plângerii nu a constituit o dificultate disproporționată în situația individuală a reclamantei, astfel încât să conducă la o încălcare a art. 2 din Protocolul nr. 4 [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 160-165].

332. În *Olivieira împotriva Țărilor de Jos*, 2002, și *Landvreugd împotriva Țărilor de Jos*, 2002, Curtea a examinat ordine prin care reclamanților, care erau dependenți de droguri, li se interzicea să intre într-o anumită zonă dintr-un oraș timp de 14 zile, ca răspuns la situația de urgență cauzată de o activitate semnificativă legată de droguri. Curtea nu a considerat aceste măsuri disproporționate, acordând importanță următoarelor elemente: în primul rând, înainte de a impune restricțiile în litigiu, primarul a emis mai multe ordine de interdicție timp de 8 ore și i-a avertizat pe reclamanți cu privire la faptul că în viitorul apropiat vor fi impuse ordine de interdicție de 14 zile în cazul în care vor mai consuma droguri de mare risc în public. Însă reclamanții au revenit de fiecare dată în zona respectivă pentru a consuma droguri; în al doilea rând, reclamanții nu locuiau sau nu lucrau în zona respectivă și s-a adoptat o dispoziție pentru ca unul dintre ei să intre în zonă cu impunitate în vederea ridicării prestațiilor sale de securitate socială și a corespondenței sale. Prin urmare, restricțiile în discuție nu au constituit o încălcare a art. 2 din Protocolul nr. 4 (*Olivieira împotriva Țărilor de Jos*, 2002, pct. 64; *Landvreugd împotriva Țărilor de Jos*, 2002, pct. 72).

Lista cauzelor citate

Jurisprudența citată în prezentul ghid face trimitere la hotărâri sau decizii pronunțate de Curte, precum și la decizii sau rapoarte ale Comisiei Europene a Drepturilor Omului („Comisia”).

Dacă nu se specifică altfel, trimiterea este la o hotărâre pe fond, pronunțată de o Cameră a Curții. Abrevierea „(dec.)” arată că este vorba despre o decizie a Curții, iar „(MC)” că respectiva cauză a fost examinată de Marea Cameră.

Hotărârile Camerei care nu sunt definitive în sensul art. 44 din Convenție sunt marcate cu un asterisc în lista de mai jos. Art. 44 § 2 din Convenție prevede: „Hotărârea unei Camere devine definitivă: a) atunci când părțile declară că ele nu vor cere retrimiterea cauzei în fața Marii Camere; b) la 3 luni de la data hotărârii, dacă retrimiterea cauzei în fața Marii Camere nu a fost cerută; c) atunci când Colegiul Marii Camere respinge cererea de retrimitere formulată potrivit art. 43”. În cazul în care cererea de retrimitere este admisă de Colegiul Marii Camere, hotărârea Camerei nu devine definitivă și nu produce așadar niciun efect juridic; hotărârea pronunțată ulterior de Marea Cameră este cea care rămâne definitivă.

Hiperlinkurile cauzelor citate în versiunea electronică a ghidului direcționează spre baza de date HUDOC (http://hudoc.echr.coe.int) care oferă acces la jurisprudența Curții (hotărâri și decizii pronunțate de Marea Cameră, de Cameră și de Comitet, cauze comunicate, avize consultative și rezumate juridice extrase din Nota de informare privind jurisprudența) și la jurisprudența Comisiei (decizii și rapoarte), precum și la rezoluțiile Comitetului de Miniștri.

Curtea pronunță hotărârile și deciziile în limba engleză și/sau franceză, cele două limbi oficiale ale acesteia. Baza de date HUDOC conține, de asemenea, traduceri ale unor cauze importante în peste treizeci de limbi neoficiale. În plus, include linkuri către aproximativ o sută de culegeri de jurisprudență online, elaborate de terți. Toate versiunile lingvistice disponibile pentru cauzele citate pot fi consultate accesând fila „Versiuni lingvistice” din baza de date HUDOC, filă care apare după ce faceți clic pe hiperlinkul cauzei.

—A—

A. împotriva San Marino, decizia Comisiei, nr. 21069/92, 9 iulie 1993
A.E. împotriva Poloniei, nr. 14480/04, 31 martie 2009
A.-M.V. împotriva Finlandei, nr. 53251/13, 23 martie 2017
Ahtinen împotriva Finlandei (dec.), nr. 48907/99, 31 mai 2005
Ananiyevy împotriva Rusiei (Comitet), nr. crt. 47495/11, 16 noiembrie 2021
Antonenkov și alții împotriva Ucrainei, nr. 14183/02, 22 noiembrie 2005
Aristimuño Mendizabal împotriva Franței (dec.), nr. 51431/99, 21 iunie 2005
Assanidze împotriva Georgiei (MC), nr. 71503/01, CEDO 2004-II
Auray și alții împotriva Franței, nr. 1162/22, 8 februarie 2024
Austin și alții împotriva Regatului Unit (MC), nr. 39692/09 și alte 2, 15 martie 2012
Aygün împotriva Suediei, nr. 14102/88, decizia Comisiei, 9 octombrie 1989

—B—

Bartik împotriva Rusiei, nr. 55565/00, 21 decembrie 2006
Bassani împotriva Italiei, nr. 47778/99, 11 decembrie 2003

Basu împotriva Germaniei, nr. 215/19, 18 octombrie 2022
Battista împotriva Italiei, nr. 43978/09, 2 decembrie 2014
Baumann împotriva Franței, nr. 33592/96, CEDO 2001-V (extrase)
Beckers împotriva Țărilor de Jos, decizia Comisiei, nr. 12344/86, 25 februarie 1991
Ben Faiza împotriva Franței, nr. 31446/12, 8 februarie 2018
Ben Salah împotriva Italiei, nr. 38128/06, 24 martie 2009
Berkovich și alții împotriva Rusiei, nr. 5871/07 și alte 9 cereri, 27 martie 2018
Berladir și alții împotriva Rusiei, nr. 34202/06, 10 iulie 2012
Beșleagă împotriva Republicii Moldova și a Rusiei, nr. 48108/07, 2 iulie 2019
Bessenyei împotriva Ungariei, nr. 37509/06, 21 octombrie 2008
Bevc împotriva Croației (dec.), nr. 36077/14, 28 aprilie 2020
Bigliazzi și alții împotriva Italiei (dec.), nr. 29631/06, 16 decembrie 2008
Bolat împotriva Rusiei, nr. 14139/03, CEDO 2006-XI (extrase)
Bottaro împotriva Italiei, nr. 56298/00, 17 iulie 2003
Botta împotriva Italiei(dec.) , nr. 77360/01, 2 decembrie 2004
Botta împotriva Italiei(dec.), nr. 25513/02, 23 septembrie 2004
Brezny împotriva Republicii Slovace, decizia Comisiei, nr. 23131/93, 4 martie 1996
Bulea împotriva României, Nr. crt. 27804/10, 3 decembrie 2013
Buzadji împotriva Republicii Moldova (MC), nr. 23755/07, CEDO 2016

—C—

C. împotriva Germaniei, decizia Comisiei, nr. 10893/84, 2 decembrie 1985
Campagnano împotriva Italiei, nr. 77955/01, 23 martie 2006
Cășuneanu împotriva României (dec.), nr. 22018/10, 7 iunie 2011
Chereches împotriva României (Comitet), nr. 62157/16 și 14348/17, 14 septembrie 2021
Cherepanov împotriva Rusiei, nr. 43614/14, 6 decembrie 2016
Chernykh împotriva Rusiei (dec.), nr. 64672/01, 5 iunie 2007
Chiragov și alții împotriva Armeniei (MC), nr. 13216/05, CEDO 2015
Ciancimino împotriva Italiei, decizia Comisiei, nr. 12541/86, 27 mai 1991
Cinnan împotriva Suediei, decizia Comisiei, nr. 12257/86 și 12319/86, 12 decembrie 1988
Cipriani împotriva Italiei(dec.), nr. 22142/07, 30 martie 2010
Codona împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 485/05, 7 februarie 2006
Colon împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 49458/06, 15 mai 2012
Consorts Demir împotriva Franței, nr. 3041/02, 4 aprilie 2006
Corley și alții împotriva Rusiei, nr. 292/06 și 43490/06, 23 noiembrie 2021
Creangă împotriva României (MC), nr. 29226/03, 23 februarie 2012
Csorba împotriva Ungariei (dec.), nr. 9295/04, 31 mai 2007
Cipru împotriva Turciei (MC), nr. 25781/94, CEDO 2001-IV

—D—

D.J. și A.-K.R. împotriva României (dec.), nr. 34175/05, 20 octombrie 2009
Dalea împotriva Franței (dec.), nr. 964/07, 2 februarie 2010
De Tommaso împotriva Italiei, nr. 43395/09, 23 februarie 2017
Dedu împotriva României (dec.), nr. 56397/15, 9 aprilie 2024
Centrul de Resurse pentru Democrație și Drepturile Omului și Mustafayev împotriva Azerbaidjanului, nr. 74288/14 și 64568/16, 14 octombrie 2021
Denizci și alții împotriva Ciprului, nr. 25316/94 și alte cereri, 23 mai 2001

Di Carlo și Bonaffini împotriva Italiei (dec.), nr. 770/03, 8 iunie 2006
Diamante și Pelliccioni împotriva San Marino, nr. 32250/08, 27 septembrie 2011
Djavit An împotriva Turciei, nr. 20652/92, 20 februarie 2003
Dobrovitskaya și alții împotriva Republicii Moldova și Rusiei (Comitet), nr. 41660/10 și alte 5 cereri, 3 septembrie 2019
Doğan și alții împotriva Turciei, nr. 8803/02 și alte 14 cereri, CEDO 2004-VI(extrase)
Domenjoud împotriva Franței, nr. 34749/16 și 79607/17, 16 mai 2024
Doroshenko împotriva Ucrainei, nr. 1328/04, 26 mai 2011
Dremlyuga împotriva Letoniei (dec.), nr. 66729/01, 29 aprilie 2003
Dzhaksybergenov împotriva Ucrainei, nr. 12343/10, 10 februarie 2011

—E—

E.M.B. României (dec.), nr. 4488/03, 28 septembrie 2010
Éva Molnár împotriva Ungariei, nr. 10346/05, 7 octombrie 2008

—F—

F.S.M. împotriva Republicii Cehe (dec.), nr. 39803/98, 27 aprilie 1999
Fanouni împotriva Franței, nr. 31185/18, 15 iunie 2023
Federația Națională a Asociațiilor și Sindicatelor de Sportivi (Fédération nationale des associations et syndicats de sportifs – FNASS) și alții împotriva Franței, nr. 48151/11 și 77769/13, 18 ianuarie 2018
Fedorov și Fedorova împotriva Rusiei, nr. 31008/02, 13 octombrie 2005
Földes și Földesné Hajlik împotriva Ungariei, nr. 41463/02, CEDO 2006-XII
Folnegović împotriva Croației (dec.), nr. 13946/15, 10 ianuarie 2017

—G—

Gafencu împotriva României, decizia Comisiei, Nr. crt. 29055/95, 20 mai 1997
Garib împotriva Țărilor de Jos (MC), nr. 43494/09, 6 noiembrie 2017
Gartukayev împotriva Rusiei, nr. 71933/01, 13 decembrie 2005
Gasser împotriva Italiei, nr. 10481/02, 21 septembrie 2006
Georgia împotriva Rusiei (II) (MC) (fond), nr. 38263/08, 21 ianuarie 2021
Georgia împotriva Rusiei (IV) (dec.), nr. 39611/18, 28 martie 2023
Gochev împotriva Bulgariei, nr. 34383/03, 26 noiembrie 2009
Goffi împotriva Italiei, nr. 55984/00, 24 martie 2005
Golub împotriva Republicii Moldova și a Rusiei (Comitet), nr. 48020/12, 30 noiembrie 2021
Gorfunkel împotriva Rusiei, nr. 42974/07, 19 septembrie 2013
Guzzardi împotriva Italiei, nr. 7367/76, 6 noiembrie 1980
Guzzardi împotriva Italiei, decizia Comisiei, nr. 7960/77, 5 octombrie 1977

—H—

H.L. împotriva Regatului Unit, nr. 45508/99, 5 octombrie 2004
H.M. împotriva Elveției, nr. 39187/98, 26 februarie 2002
Hajibeyli împotriva Azerbaidjanului, nr. 16528/05, 10 iulie 2008
Härginen împotriva Finlandei, decizia Comisiei, nr. 31934/96, 14 aprilie 1998

Hristov împotriva Bulgariei (dec.), nr. 32461/02, 3 aprilie 2006

—I—

I.H. împotriva Austriei, decizia Comisiei, nr. 10533/, 4 octombrie 1989
Ignatov împotriva Bulgariei, nr. 50/02, 2 iulie 2009
İletmiş împotriva Turciei, nr. 29871/96, 6 decembrie 2005
Ilias și Ahmed împotriva Ungariei (MC), nr. 47287/15, 21 noiembrie 2019
Iordan Iordanov și alții împotriva Bulgariei, nr. 23530/02, 2 iulie 2009
Ioviță împotriva României (dec.), nr. 25698/10, 7 martie 2017
Ivanov împotriva Ucrainei, nr. 15007/02, 7 decembrie 2006

—J—

J.R. și alții împotriva Greciei, nr. 22696/16, 25 ianuarie 2018

—K—

K.S. Finlandei, decizia Comisiei, nr. 21228/93, 24 mai 1995
Fedorov și Fedorova împotriva Rusiei, nr. 34861/04, 27 ianuarie 2011
Kenane împotriva Franței, decizia Comisiei, nr. 16809/90, 19 februarie 1992
Kerimli împotriva Azerbaidjanului, nr. 3967/09, 16 iulie 2015
Khlaifia și alții împotriva Italiei (MC), nr. 16483/12, 15 decembrie 2016
Khlyustov împotriva Rusiei, nr. 28975/05, 11 iulie 2013
Komarova împotriva Rusiei, nr. 19126/02, 2 noiembrie 2006
Komolov împotriva Rusiei, nr. 32811/17, 25 februarie 2020
Kotiy împotriva Ucrainei, nr. 28718/09, 5 martie 2015
Krombach împotriva Franței (dec.), nr. 29731/96, 29 februarie 2000
Kurt împotriva Austriei (MC), nr. 62903/15, 15 iunie 2021
Kutsenko împotriva Rusiei, nr. 12049/02, 1 iunie 2006
Kuzmin împotriva Rusiei (dec.), nr. 58939/00, 6 iunie 2002

—L—

L.B. împotriva Lituaniei, nr. 38121/20, 14 iunie 2022
Labita împotriva Italiei (MC), nr. 26772/95, 6 aprilie 2000
Landvreugd împotriva Țărilor de Jos, nr. 37331/97, 4 iunie 2002
Lindner și Hammermayer împotriva României, nr. 35671/97, 3 decembrie 2002
Lipkowsky și Mc Cormack împotriva Germaniei (dec), nr. 26755/10, 18 ianuarie 2011
Loizidou împotriva Turciei (fond), 18 decembrie 1996, Culegere de hotărâri și decizii 1996-VI
Lolova și Popova împotriva Bulgariei (dec.), nr. 68053/10, 20 ianuarie 2015
Luordo împotriva Italiei, nr. 32190/96, CEDO 2003-IX
Lypovchenko și Halabudenco împotriva Republicii Moldova și a Rusiei, nr. 40926/16 și 73942/17, 20 februarie 2024

—M—

M. împotriva Danemarcei, decizia Comisiei, nr. 17392/90, 14 octombrie 1992
M. împotriva Germaniei, decizia Comisiei, nr. 10307/83, 6 martie 1984
M împotriva Franței, decizia Comisiei, nr. 10078/82, 13 decembrie 1984
M.B. împotriva Franței, nr. 31913/21, 5 decembrie 2024
M.S. împotriva Belgiei, nr. 50012/08, 31 ianuarie 2012
Magdić împotriva Croației (dec.) (Comitet), nr. 17578/20, 5 iulie 2022
Maggio și alții împotriva Italiei (dec.), nr. 46286/09, 8 iunie 2010
Makedonski împotriva Bulgariei, nr. 36036/04, 20 ianuarie 2011
*Makuc și alții împotriva Sloveniei (*dec.), nr. 26828/06, 31 mai 2007
Manannikov împotriva Rusiei (Comitet), nr. 74253/17, 23 octombrie 2018
Marangos împotriva Ciprului, decizia Comisiei, nr. 31106/96, 20 mai 1997
Marturana împotriva Italiei, nr. 63154/00, 4 martie 2008
Maszni împotriva României (dec.), nr. 59892/00, 28 septembrie 2004
Memedova și alții împotriva Macedoniei de Nord, nr. 42429/16 și alte 2 cereri, 24 octombrie 2023
Merabishvili împotriva Georgiei (MC), nr. 72508/13, 28 noiembrie 2017
Miażdżyk împotriva Poloniei, nr. 23592/07, 24 ianuarie 2012
Milen Kostov împotriva Bulgariei, nr. 40026/07, 3 septembrie 2013
Mogoș și alții împotriva României (dec.), nr. 20420/02, 6 May 2004
Moldovan Duda împotriva României (dec.), nr. 1453/08, 2 februarie 2016
Monory împotriva Ungariei și României (dec.), nr. 71099/01, 17 februarie 2004
Mørck Jensen împotriva Danemarcei, nr. 60785/19, 18 octombrie 2022
Munteanu împotriva României (dec.), nr. 39435/08, 1 decembrie 2015
Mursaliyev și alții împotriva Azerbaidjanului, nr. 66650/13 și alte 10 cereri, 13 decembrie 2018

—N—

N. împotriva Franței, decizia Comisiei, nr. 16698/90, 3 februarie 1992
N.D. și N.T. împotriva Spaniei (MC), nr. 8675/15 și 8697/15, 13 februarie 2020
Nada împotriva Elveției (MC), nr. 10593/08, 12 septembrie 2012
Nagovitsyn împotriva Rusiei, nr. 6859/02, 24 ianuarie 2008
Nagy împotriva Ungariei (dec.), nr. 6437/02, 6 iulie 2004
Nalbantski împotriva Bulgariei, nr. 30943/04, 10 februarie 2011
Napijalo împotriva Croației, nr. 66485/01, 13 noiembrie 2003
Natalya Gerasimova împotriva Rusiei (dec.), nr. 24077/02, 25 martie 2004
Nikiforenko împotriva Ucrainei, nr. 14613/03, 18 februarie 2010
Noack și alții împotriva Germaniei (dec.), nr. 46346/99, CEDO 2000-VI
Nordblad împotriva Suediei, decizia Comisiei, nr. 19076/91, 13 octombrie 1993

—O—

O.I.J. împotriva Republicii Cehe (dec.), nr. 41080/98, 27 aprilie 1999
Olivieira împotriva Țărilor de Jos, nr. 33129/96, 4 iunie 2002
Omwenyeke împotriva Germaniei (dec.), nr. 44294/04, 20 noiembrie 2007
Oprescu împotriva României, nr. 36039/97, 14 ianuarie 2003

—P—

P. împotriva Germaniei, decizia Comisiei, nr. 12068/86 1 decembrie 1986
Pagerie împotriva Franței, nr. 24203/16, 19 ianuarie 2023
Parmak și Bakır împotriva Turciei, nr. 22429/07 și 25195/07, 3 decembrie 2019
Paşaoğlu împotriva Turciei, nr. 8932/03, 8 iulie 2008
Peltonen împotriva Finlandei, decizia Comisiei, nr. 19583/92, 20 februarie 1995
Pencevi împotriva Bulgariei, nr. 77818/12, 10 februarie 2015
Pfeifer împotriva Bulgariei, nr. 24733/04, 17 februarie 2011
Phull împotriva Franței (dec.), nr. 35753/03, 11 ianuarie 2005
Piermont împotriva Franței, nr. 15773/89 și 15774/89, 27 aprilie 1995
Pini și alții împotriva României, nr. 78028/01 și 78030/01, 22 iunie 2004
Piperea împotriva României (dec.) (Comitet), nr. 24183/21, 5 iulie 2022
Pokhalchuk împotriva Ucrainei, nr. 7193/02, 7 octombrie 2010
Polley împotriva Belgiei, decizia Comisiei, nr. 12192/86, 6 martie 1991
Poninski împotriva Poloniei (dec.), nr. 28046/95, 10 februarie 2000
Pop Blaga împotriva României (dec.), nr. 37379/02, 10 aprilie 2012
Popoviciu împotriva României, nr. 52942/09, 1 martie 2016
Potapenko împotriva Ungariei, nr. 32318/05, 1 februarie 2011
Prescher împotriva Bulgariei, nr. 6767/04, 7 iunie 2011

—R—

R.R. și alții împotriva Ungariei, nr. 36037/17, 2 martie 2021
R.R. împotriva României (nr. 1) (dec.), nr. 1188/05, 12 februarie 2008
R.R. împotriva României (nr. 3) (dec.), nr. 18074/09, 15 martie 2011
Raimondo împotriva Italiei, nr. 12954/87, 22 februarie 1994
Reyntjens împotriva Belgiei, decizia Comisiei, nr. 16810/90, 9 septembrie 1992
Riener împotriva Bulgariei, nr. 46343/99, 23 mai 2006
Roldan Texeira și alții împotriva Italiei (dec.), nr. 40655/98, 26 octombrie 2000
Rosengren împotriva României, nr. 70786/01, 24 aprilie 2008
Rotaru împotriva Republicii Moldova, nr. 26764/12, 8 decembrie 2020
Roux împotriva Franței, decizia Comisiei, nr. 26355/95, 29 noiembrie 1995

—S—

S. împotriva Suediei, decizia Comisiei, nr. 10653/83, 6 mai 1985
S. împotriva Suediei, decizia Comisiei, nr. 12694/87, 7 octombrie 1988
S.E. împotriva Serbiei, nr. 61365/16, 11 iulie 2023
S.M. împotriva Italiei (dec.), nr. 18675/09, 8 octombrie 2013
Sarkizov și alții împotriva Bulgariei, nr. 37981/06 și alte cereri, 17 aprilie 2012
Sarmina și Sarmin împotriva Rusiei (dec.), nr. 58830/00, 22 noiembrie 2005
Schmid împotriva Austriei, nr. 10670/83, decizia Comisiei, 9 iulie 1985
Schober împotriva Austriei (dec.), nr. 34891/97, 9 noiembrie 1999
Shaw împotriva Italiei, nr. 981/04, 10 martie 2009
Shimovolos împotriva Rusiei, nr. 30194/09, 21 iunie 2011
Shioshvili și alții împotriva Rusiei, nr. 19356/07, 20 decembrie 2016
Sisojeva și alții împotriva Letoniei (dec.), nr. 60654/00, 9 noiembrie 2000
Sissanis împotriva României, nr. 23468/02, 25 ianuarie 2007
Soltysyak împotriva Rusiei, nr. 4663/05, 10 februarie 2011

Stamose împotriva Bulgariei, nr. 29713/05, 27 noiembrie 2012
Stapleton împotriva Irlandei (dec.), nr. 56588/07, 4 mai 2010
Stephens împotriva Ciprului, Turciei și Organizației Națiunilor Unite (dec.), nr. 45267/06, 11 decembrie 2008
Stetsov împotriva Ucrainei, nr. 5170/15, 11 mai 2021
Streletz, Kessler și Krenz împotriva Germaniei (MC), nr. 34044/96 și alte 2 cereri, CEDO 2001-II
Szyszkowski împotriva San Marino (dec.), nr. 76966/01, 6 mai 2003

—Ș—

Șandru împotriva României (dec.), nr. 1902/11, 14 ianuarie 2014

—T—

Tatishvili împotriva Rusiei, nr. 1509/02, 22 februarie 2007
Terheş împotriva României (dec.), nr. 49933/20, 13 aprilie 2021
Timishev împotriva Rusiei, nr. 55762/00 și 55974/00, CEDO 2005-IX
Timishev împotriva Rusiei (dec.), nr. 55762/00 și 55974/00, 30 martie 2004
Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei, nr. 45431/14 și 22769/15, 19 ianuarie 2021
Todirică și alții împotriva României (dec.), nr. 21504/03, 8 noiembrie 2011
Torresi împotriva Italiei (dec.), nr. 68957/16, 17 decembrie 2019
Trijonis împotriva Lituaniei (dec.), nr. 2333/02, 17 martie 2005

—U—

U. și S. împotriva Germaniei, decizia Comisiei, nr. 11825/85, 1 decembrie 1986
Ucraina împotriva Rusiei (re Crimeea) (dec.) (MC), nr. 20958/14 și 38334/18, 16 decembrie 2020
Ucraina și Țările de Jos împotriva Rusiei (dec.) (MC), nr. 43800/14, 8019/16 și 28525/20, 30 noiembrie 2022
Uzun împotriva Germaniei, nr. 35623/05, CEDO 2010 (extrase)

—V—

Vadim Melnik împotriva Ucrainei, nr. 62209/17 și 50933/18, 15 septembrie 2022
Valkeajärvi împotriva Finlandei (dec.), nr. 34015/14, 1 decembrie 2015
Van de Vin și alții împotriva Țărilor de Jos, decizia Comisiei, nr. 13628/88, 8 aprilie 1992
Van den Dungen împotriva Țărilor de Jos, decizia Comisiei, nr. 22838/93, 22 februarie 1995
Victor-Emmanuel De Savoie împotriva Italiei (dec), nr. 53360/99, 13 septembrie 2001
Viel împotriva Franței (dec.), nr. 41781/98, 14 decembrie 1999
Villa împotriva Italiei, nr. 19675/06, 20 aprilie 2010
Vito Sante Santoro împotriva Italiei, nr. 36681/97, CEDO 2004-VI
Vlasov și Benyash împotriva Rusiei, nr. 51279/09 și 32098/13, 20 septembrie 2016

—W—

Ward împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 31888/03, 9 noiembrie 2004
Willems împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 57294/16, 9 noiembrie 2021

Women On Waves și alții împotriva Portugaliei, nr. 31276/05, 3 februarie 2009

—X—

X. împotriva Belgiei, decizia Comisiei, nr. 8901/80, 16 octombrie 1980
X. împotriva Germaniei, decizia Comisiei, nr. 7680/76, 16 mai 1977
X. împotriva Germaniei, decizia Comisiei, nr. 4256/69, 14 decembrie 1970
X. împotriva Germaniei, decizia Comisiei, nr. 4436/70, 26 mai 1970
Xhavara și alții împotriva Italiei și Albaniei (dec.), nr. 39473/98, 11 ianuarie 2001

—Y—

Yildirim împotriva României (dec.), nr. 21186/02, 20 septembrie 2007

—Z—

Z.A. și alții împotriva Rusiei (MC), nr. 61411/15, 21 noiembrie 2019
Zambrano împotriva Franței (dec.), nr. 41994/21, 21 septembrie 2021
Zilli și Bonardo împotriva Italiei (dec.), nr. 40143/98, 19 februarie 2004